

**Univerzita Palackého
v Olomouci**

ATLAS NÁŘEČÍ ČESKÉHO JAZYKA

KRÁCENÍ VOKÁLŮ

OLOMOUC 2020

Název

Atlas nářečí českého jazyka – krácení vokálů

Autori

PhDr. Martina Ireneová, Ph.D.¹

prof. RNDr. Vít Voženílek, CSc.²

Mgr. Marek Pospíšil²

Mgr. Jakub Koníček²

RNDr. Alena Vondráková, Ph.D., LL.M.²

¹ Dialektologické oddělení, Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, v. v. i.

² Katedra geoinformatiky, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci

Atlas vznikl na základě řešení projektu č. DG20P020VV029

„Nářečí českého jazyka interaktivně. Dokumentace a zprístupnění mizejícího jazykového dědictví jako nedílné součásti regionálních identit“.

Poskytovatel podpory Ministerstvo kultury, Program NAKI II.

V atlase byla použita data, která poskytuje výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ (<https://lindat.cz>) podporovaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (projekt č. LM2018101).

Recenzenti Mgr. Pavel Sedlák, Ph.D. (Univerzita Pardubice)

PhDr. Jan Balhar, CSc. (emeritní pracovník Ústavu pro jazyk český AV ČR)

Vydala a vytiskla Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc, pro Katedru geoinformatiky jako její 90. publikaci.

Ediční řada M-A-P-S. (Maps and Atlas Product Series), Num. 18

1. vydání

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2020

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv

a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

ISBN 978-80-244-5846-5

VUP 2020/0433

ÚVODNÍ SLOVO

Atlas, který právě držíte v ruce, vznikl v době, která se zdá být pro publikaci tohoto typu velmi přihodná. Přihodná je z hlediska široké uživatelské veřejnosti, protože běžní uživatelé jazyka se stále velmi živě zajímají o problematiku nářečí a šíření řečeno o všechny oblasti jazyka a jeho žánry, ve kterých se uplatňuje jiný než spisovný jazyk. „Jak se kde mluví“ je oblíbené konverzační téma na nejrůznějších společenských setkáních a bývá často spojeno s veselou diskusí o tom, odkud kdo pochází, jak se v místě jeho původu nebo bydliště mluví, jaké jazykové prostředky dotačný nebo jeho blízcí používají apod. Přihodná je doba pro vydání atlasu také proto, že už dlouho pozorujeme postupné mizení nářečí, a tak jejich poznání a uchovávání poznatků o nich je rok od roku potřebnější a cennější z hlediska zachování kulturní a historické paměti národa. A konečně je tu důvod vědecký. Brněnskí dialektologové z Ústavu pro jazyk český završili významnou fázi svých výzkumů už jedním ceněným dílem, Českým jazykovým atlašem, a svoje poznatky nyní mohou dále prohlubovat a prezentovat je ještě plastičtěji v moderní, interaktivní a prostorově neomezené elektronické formě.

Tento atlas je slibnou předzvěstí nové elektronické podoby a své si v něm jistě najdou laici i odborníci. Laik na první pohled ocení instruktivní a intuitivní grafické ztvárnění prezentovaných map a výkladů. Pro jakoukoli diskusi o tom, jak se kde mluví, jsou velmi cenné úvodní výklady o výzkumech nářečí, výzkumných lokalitách a rozdělení nářečních oblastí, vše pojato velmi moderně, s popisky a srozumitelnými vysvětlivkami „Jak atlas čist“, což je v obdobných zdrojích poučení o jazyce dnes už téměř samozřejmostí. Mimo jiné tyto úvodní výklady pomohou vyvarovat se mnoha mýtů a zjednodušených představ o územním rozrůznění češtiny, třeba unáhlených tvrzení, že když někdo něco zaslechl opakovaně na Mostecku, jde jistě o prvek místního nářečí. Při studiu map hláskových variant je třeba ocenit, jaké bohatství informací se uživateli nabízí na jednom místě, bez nutnosti listovat nebo konfrontovat údaje z různých zdrojů. Vnímavý uživatel si pak nad dílem uvědomí, jak složité a bohaté je rozrůznění našeho jazyka, tedy že se územně liší hláskové varianty téhož slova, liší se jejich užití v různých pádech atd. A to se tento atlas zaměřuje jen na malý vzorek shromážděných poznatků. Laik i odborník však dozajista vytuší, kolik poctivé vědecké práce je v něm uloženo. Věřím, že pro své kvality si nová prezentace dialektologických poznatků najde široké a vděčné publikum.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Martin Prošek".

PhDr. Martin Prošek, Ph.D.
ředitel Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

NÁŘEČÍ ČESKÉHO JAZYKA INTERAKTIVNĚ

DOKUMENTACE A ZPŘÍSTUPNĚNÍ MIZEJÍCÍHO JAZYKOVÉHO DĚDICTVÍ JAKO NEDÍLNÉ SOUČÁSTI REGIONÁLNÍCH IDENTIT

Tradiční teritoriální dialekty postupně mizí, nářeční rozdíly se stírají, nářeční slova zanikají. Ustupování tradičních nářečí není jevem až současné doby, datuje se již od středověku, už Jan Hus se vyjadřoval k šíření cizích, zejména německých slov v běžné slovní zásobě. Pražany kritizoval za nedbalou výslovnost tvrdého *y* apod. Soustavnější se konstatování o pozvolném zanikání nářečí objevují od počátku 19. století, někteří badatelé se dokonce domnívali, že během 19. století nářečí zaniknou.

V souvislosti se změnami způsobu života sice mnoho nářečních slov již zmizelo a další postupně mizí a v gramatické rovině se nářeční hlásky a tvary nahrazují nadnářečními či spisovnými, ale doklady o nářečních rozdílech nacházíme i během současných nářečních výzkumů, některá slova a tvary jsou stále živou součástí běžně mluveného jazyka. Setkáváme se však se zcela rozdílnou generační znalostí nářečí a schopností je aktivně užívat v každodenní komunikaci. To, co je ještě pro některé rodilé mluvčí nejstarší generace přirozené, tedy užívání nářečí v soukromém styku se svým nejbližším okolím, to už je pro mladou generaci mnohdy neznámým světem.

Jazyk patří k historii národa, k jeho kulturnímu dědictví, odráží se v něm poměry, v nichž naši předkové žili, jak smýšleli a vnímali svět kolem sebe. Mizející nářeční jevy, zejména gramatické, dokumentuje i společný dialektologicko-geoinformatický projekt. V jeho rámci vzniká mapová

a multimediální prezentace vybraných nářečních jevů a komplex veřejně dostupných nástrojů pro pořizování a organizaci nářečních dat; projekt vytvoří dva univerzální otevřené nástroje, webový nářeční geoportál a dvě databáze. Tyto interaktivní nástroje nejenže umožní intuitivním a zcela inovativním způsobem zpřístupnit výsledky dialektologických výzkumů Ústavu pro jazyk český AV ČR, ale všem dialektologům také urychlí a usnadní naléhavý úkol zdokumentovat kvapně mizející nářečí. Nástrojový komplex revolučním způsobem zjednoduší práci s mnohařozměrnými nářečními gramatickými daty a umožní spolupráci dialektologů na záchraně a zachování jazykového dědictví pro příští generace.

Na projektu spolupracují odborníci dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., v Brně a Katedry geoinformatiky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Poskytovatelem podpory je Ministerstvo kultury v rámci programu NAKI II.

Podrobnější informace jsou dostupné na www.geoinformatics.upol.cz/app/nareci.

OBSAH

VÝZKUM NÁŘECÍ	6
ČESKÝ JAZYKOVÝ ATLAS	7
JAK ČÍST ATLAS	8
ODDÍL I – PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ HLÁSKOVÝCH VARIANT	11
HRÁCH	12
PLÁČ	14
SÁNĚ	16
KLÁDA	18
SKÁLA	20
KRÁVA	22
SNÍH	24
VÍTR	26
KŘÍDA	28
LÉTO	30
LÉTA	32
JMÉNO	34
PÉRO	36
SÍLA	38
HROUDA	40
NÉST	42
ODDÍL II – TYPY A REGIONY	45
TYPOLOGIE KRÁCENÍ VOKÁLŮ	46
TYPY KRÁCENÍ VOKÁLŮ	47
REGIONALIZACE KRÁCENÍ VOKÁLŮ	48
REGIONY KRÁCENÍ VOKÁLŮ	49
ZÁVĚR	50
LITERATURA	51
REJSTŘÍK	52
EDIČNÍ ŘADA M.A.P.S.	53
DIALEKTOLÓGICKÉ ODDĚLENÍ ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ	54
KATEDRA GEOINFORMATIKY	55

VÝZKUM NÁŘECÍ

Vědní disciplína zkoumající nářečí neboli dialekty se nazývá **dialektologie**. Nářečí lze definovat jako tradiční teritoriální národní útvar národního jazyka, který je vymezen v geografickém prostoru. Samotná nářečí jsou tvořena vztahy k jiným dialektům a k národnímu jazyku [Kloferová, 2017b].

V dialektologii se uplatňuje tzv. **jazykový zeměpis**, jenž se zabývá územní diferenciaci lingvistických jevů, tj. výzkumem rozdílů studovaných nářečí a jejich prostorového rozšíření. Výsledkem jsou jazykové mapy a jazykové atlasy, které lze považovat za komplexní výpověď o nářeční situaci na daném území [Kloferová, 2017c]. Ty v současné době vznikají po celém světě s rozsahem mapování od lokálních dialektů až po jazykové rodiny.

Soustavný výzkum nářečí českého jazyka byl zahájen po druhé světové válce. Do této doby byly na českém území prováděny méně komplexní výzkumy, které však posloužily jako odrazový můstek pro další práce, včetně tvorby Českého jazykového atlasu [Kloferová, 2007]. Jako příklad lze uvést práci Základové dialektologie československé od A. V. Šembery z roku 1864, jež je považována za zakladatelské dílo české dialektologie. V roce 1894 vytvořil V. J. Dušek pro Národopisnou výstavu československou *Dialektickou mapu Čech*, jež už měla jazykovězeměpisný charakter [Balhar, Jančák et al., 2018].

Systematický jazykovězeměpisný výzkum českých nářečí započal v Čechách v roce 1947 v Ústavu pro jazyk český, založeném v roce 1946. Na Moravě se výzkum rozvinul především po vzniku dialektologického oddělení ÚJČ v Brně (1952). Průzkumy prováděny nejprve korespondenční metodou posloužily dialektologům jako počáteční přehled prostorového stavu nářečí českého jazyka. Dotazníky byly zaslány do každé obce, v níž se nacházela škola [Kloferová, 2007]. Než se však přistoupilo k samotnému terénnímu průzkumu, museli pražští a brněnští dialektologové vyřešit základní otázky týkající se vzniku každého jazykového atlasu, mezi něž patřily způsob samotného terénního výzkumu, určení sítě zkoumaných bodů či sestavení speciálního dotazníku, jež by postihoval rozdíly ve všech rovinách jazykového systému. Jako hlavní cíl bylo stanoveno podání synchronního obrazu stavu českých nářečí v době šetření, jehož výsledkem se měl stát Český jazykový atlas [Balhar, Jančák et al., 2018].

I po dokončení Českého jazykového atlasu stále probíhá dialektologický výzkum na území České republiky. Kromě studia tradičních nářečí se dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR zabývá také problematikou běžné mluvy ve městech i v pohraničí. Mezi současné projekty dialektologického oddělení patří např. *Slovnik nářečí českého*

jazyka

jehož cílem je představit komplexní pohled na slovní zásobu českých dialektů [Reinová, Konečná, 2015, 2016].

Pro prostorový výzkum dialektů jsou v rámci jazykového zeměpisu uplatňovány tzv. **jazykovězeměpisné metody**. Definovány jsou celkem tři skupiny těchto metod, a to metody sběru jazykového materiálu, kartografické metody a výkladové metody [Kloferová, 2017d].

Metody sběru jazykového materiálu se dělí na zvukové zaznamenávání spontánních mluvených projevů včetně textového přepisu a exploracní metody. Při nich jsou využívány specializované dotazníky, které jsou vyplňovány dialektologem (tzv. explorátorem) přímo v terénu, a to

na základě rozhovoru s nářečním mluvčím (tzv. informátorem). Dalším způsobem použití dotazníků je jejich zaslání nedialektologickým explorátory, kteří po provedení výzkumu vrací dotazníky zpět dialektologům. Takovými explorátory mohou být např. učitelé [Kloferová, 2017d]. Obě uvedené metody mají své výhody i nevýhody.

U přímého výzkumu je výhodou jistota správného zápisu jednotlivých jevů, nevýhodou však může být časová náročnost při sbírání materiálu na území celého státu. U nepřímého výzkumu tato nevýhoda částečně odpadá,

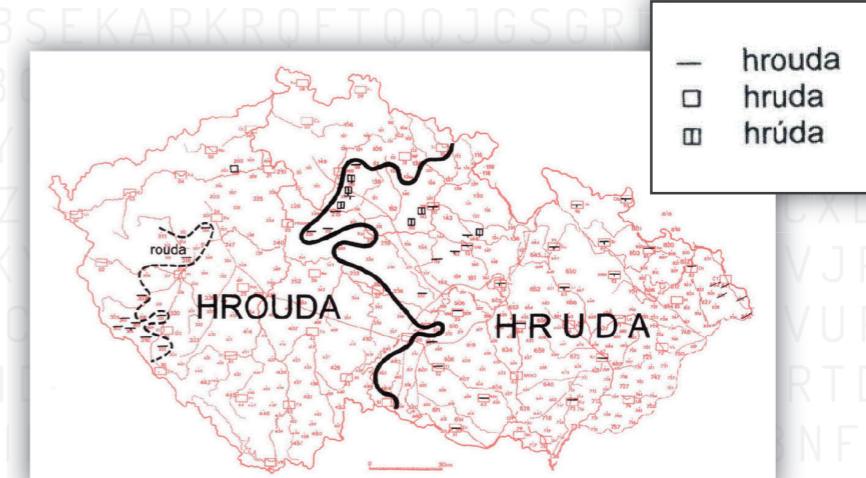
nicméně možnost chybného zápisu výsledků je vyšší.

Kartografické jazykovězeměpisné metody slouží k zobrazování jazykových jevů do map [Kloferová, 2017d]. Základem je síť lokalit (obcí, popř. též měst), ve kterých proběhl výzkum. Výsledky výzkumu mohou být k příslušným lokalitám zaznamenávány třemi způsoby. Prvním je zapsání vyskytujícího se jevu pomocí textových nápisů, tato metoda byla využívána zejména v počátcích jazykového zeměpisu. Další technikou je užití speciálních znaků, kdy jsou jednotlivé jevy znázorňovány na základě vytvořeného znakového klíče sestaveného z geometrických útvarů. Poslední kartografickou metodou je použití areálového zobrazení k vymezení oblastí s výskytem daného jazykového jevu. Existuje několik způsobů, kterými lze areály zobrazit, např. pomocí šraf nebo tzv. **izoglos**, tj. čar, ohraňujících areál, v němž se vyskytuje daný jazykový jev [Kloferová, 2017d].

Výkladové jazykovězeměpisné metody vycházejí ze zobrazení jazykového jevu na mapě. Základním principem těchto postupů je zkoumání prostorového rozšíření hlásek, morfologických a slovotvorných předpon, přípon apod., či hledání motivací pro pojmenování a tvorbu daných slov. Při použití této metody je základním předpokladem přihlédnutí k jazykovým, historickým, etnografickým a jiným souvislostem [Kloferová, 2017d].

•	DOTAZNIK PRO VÝZKUM ČESKÝCH NÁŘECÍ	•
1443	strnad (Emberiza citrinella L.)	strnadel
1444	„kos“ (Turdus merula L.)	kos
1445	„konipas bílý“ (Motacilla alba L.)	konípasek
1446	„střízlik“ (Troglodytes troglodytes L.)	číčka * skřípíček / skřípák
1447	„skřivan“ (Alauda arvensis L.)	skrokanek (sl.) / skřípanek
1448	„chocholouš“ (Galerida cristata)	chochotus
1449	vrána: 1.—6.sg. (Corvus corone cornix L.)	vrana
1450 VM „žluva“ (Oriolus oriolus L.)	(vlha)	vodní žluna
1451	„kukačka“ (Cuculus canorus L.)	těžkalka // kukačka
1452	„datel“ (Dryocopus martius L.)	daul
1453	koreptev: (Perdix perdix L.) 1.sg.	kuropfa
1454	„čáp“ (Ciconia ciconia L.)	čáp / † bocan
1455	„čejka“ (Vanellus vanellus L.)	ájka
1456	jestřáb (Accipiter gentilis L.)	jastráb
1457	„sýšek“ (Athene noctua Scop.)	kulík

Nářeční dotazník

Analytická nářeční mapa s legendou z 5. dílu Českého jazykového atlasu

ČESKÝ JAZYKOVÝ ATLAS

Významným dilem české dialektologie je *Český jazykový atlas* (dále ČJA). Jedná se o první úplný obraz územního rozrůznění našeho národního jazyka, což z něj dělá jediné dílo svého rozsahu, které vzniklo v České republice.

ČJA se kromě detailního popisu nářeční situace, tj. rozlišení území na menší i větší nářeční či oblastní celky a nalezení vztahů mezi nimi, vyznačuje jako významný materiál s vysokou informační hodnotou pro studium vzájemných vztahů. Příkladem může být celkový vztah mezi vývojem jazyka a společnosti (Kloferová, 2012). Přispět může také k poznání sociálního a kulturního vývoje národní společnosti (Balhar, Jančák et al., 2018). Atlas se skládá celkem ze **šesti dílů**, které vycházely v letech 1992 až 2011. V roce 2012 se první dva díly dočkaly též elektronického, opraveného a doplněného vydání, v následujících letech byly v PDF verzi (<https://cja.ujc.cas.cz/>) publikovány také ostatní díly. Od roku 2018 vzniká HTML verze (<https://cja.ujc.cas.cz/e-cja/>).

Vedoucími autorskými skupinami byli Jan Balhar a Pavel Jančák, s nimiž v úvodních fázích výzkumu spolupracovalo množství výškolených dialektologů. Výzkumu se zúčastnilo celkem 4 364 informátorů z venkovských lokalit a 1 032 z městských. Věk informátorů se pohyboval v rozmezí 65 až 75 lety, ve městech byla tato demografická skupina doplněna výzkumem mladší generace ve věku mezi 14 a 15 lety.

ČJA je založen na výsledcích **terénního výzkumu** konaného ve venkovských lokalitách v letech 1964 až 1972 a ve městech v letech 1973 až 1976. Tento výzkum probíhal na základě *Dotazníku pro výzkum českých nářecí*, který byl sestaven v letech 1964 až 1965. Byl vytvořen tak, aby rovnoměrně zastupoval všechny jazykové formy. Samotný dotazník obsahující 2 649 položek byl rozdělen do dvou oddílů. První díl se zabýval lexikální a slovotvornou problematikou, v druhé části byla pozornost věnována syntaxi a gramatici. Pomocí tohoto dotazníku probíhal výzkum jak ve venkovských lokalitách, tak ve městech, nicméně zde nebyly zkoumány lexikální položky typické pro venkovské prostředí. Dodatečně byl vytvořen také dotazník specializovaný na městskou mluvu.

Terénní šetření se uskutečnilo ve 420 vnitrozemských venkovských obcích, z toho 223 se nacházelo v Čechách a 197 na Moravě a ve Slezsku. Výzkum dále proběhl v 57 městech, z nichž 30 se vyskytovalo v Čechách a 27 na Moravě a ve Slezsku. Výběr venkovských lokalit stál na základě několika kritérií, mezi něž patřila velikost obce s preferencí obcí menší velikosti. Dalším kritériem byla historie obce a její umístění, kdy byly vybírány obce založené ve středověku a nacházející se mimo hlavní

komunikace. Hustota vybraných obcí není stejná na celém řešeném území, v prostředí s větším nářečním rozrůzněním byla zvolena hustota vyšší, naopak s menšími rozdíly byly zvoleny obce v menší hustotě.

V pohraničních oblastech, kam po odsunu německy mluvícího

obyvatelstva přicházeli nářečně (popř.

jazykově) různorodí mluvčí, probíhal nářeční výzkum pouze u mladé městské generace, která se zde již narodila a vytvořila si svůj jazykový úzus. Průzkum neprobíhal pouze na území České republiky, do sítě zkoumaných lokalit bylo zařazeno také několik obcí v Polsku, např. v Kladsku či v bývalém opavském Slezsku, dále několik obcí v Rumunsku a bývalé Jugoslávii, jednalo se o obce se starým českým osídlením.

Obsahem prvních tří dílů ČJA je **nářeční slovní zásoba**. Jednotlivé zkoumané položky jsou rozděleny do tematických kategorií, např. zahrada, krajina, člověk či zemědělské náradí. Pro popsání rozdílů v oblasti nářeční slovní zásoby byla vybrána skupina reprezentativních slov. Jejich výběr se opíral o výsledky předběžného orientačního mapování, ve kterém byla pozornost věnována zejména variantám týkajícím se celého jazykového území (Balhar, Jančák et al., 2018). Čtvrtý díl se zaměřuje na **nářeční tvarosloví**, tj. rozdíly v gramatických formách ohebných slov. Je rozdělen do kategorií podle jednotlivých slovních druhů. Pátý díl je složen z několika částí, z nichž nejobsahlejší se věnuje **hláskosloví**.

Oproti jiným jazykovým atlasům se ČJA zabývá také městskou mluvou. Významnou částí atlasu jsou **tzv. svazky izoglos**, díky kterým je možné zjistit nové poznatky ohledně vztahů mezi zkoumanými jevy (Kloferová, 2003). Posledním dílem jsou takzvané *Dodatky*, které lze označit za shrnující práci celého výzkumu. Je možné zde nalézt např. charakteristiky zkoumaných obcí, ukázky nářečních

promluv v textovém i audio formátu či kompletní bibliografii české dialektologie od roku 1968. Celkem se v ČJA vyskytuje téměř **1 600 map** a 25 000 jazykových dokladů (Balhar, Jančák et al., 2018).

Rozlišeny jsou čtyři druhy nářečních map – (i) základní mapy

znázorňující zkoumané území na celé stránce, (ii) mapy celého zkoumaného území na polovině strany (tento formát je použit, je-li obraz na mapě jednodušší), (iii) půlstránkové mapové výsče s moravskou a slezskou situací, (iv) tzv. svodné mapy izoglosové, na nichž jsou izoglosou zakresleny dvojčlenné, ostře vymezené protiklady vytvořené zjištěnými ekvivalenty (Balhar, Jančák et al., 2018). Všechny mapy jsou doplněny o komentáře, jejichž úkolem je poskytnout stručný výklad o mapě, upozornit na základní mapované jevy a začlenit sledovaný jev do širších souvislostí v rámci češtiny a západoslovanských jazyků, jsou zde popsány také údaje, které nemohly být zmapovány. Pro reprezentaci zkoumaných jevů bylo zvoleno areálové členění nářeční slovní zásoby, kde jsou jednotlivé varianty agregovány z bodových prvků do areálů, které jsou odděleny izoglosou. Každý areál je také doplněn popiskem dané varianty.

Metoda je doplněna značkami, které vyjadřují nesystematický výskyt sledované varianty. Specifickost ČJA spočívá hned v několika hlediscích. Jedním z nich je vysoká věrohodnost materiálu, který byl nashromážděn prací terénních explorátorů dialektologických oddělení Ústavu pro jazyk český v Praze a v Brně. Jako jeden

z mála celonárodních atlasů se také zabývá nářeční situací v českých emigrantských osadách v Evropě (Kloferová, 2012). Součástí ČJA (svazek *Dodatky*) jsou též zvukové nahrávky jednotlivých nářecí a jejich dialektologický přepis.

ČESKÝ JAZYKOVÝ ATLAS

1 2 3 4 5

ACADEMIA

Český jazykový atlas, 5. díl (Balhar et al. 2005)

JAK ČÍST ATLAS

ANALYTICKÉ MAPY

Název mapy

Mapy mají své jedinečné pojmenování dle zkoumaného slova a piktogram vyjadřující jeho význam.

Textové pole

Stručná interpretace hláskových variant, jejich původu a případná specifika dialektologického výzkumu slova (podrobný výklad viz 5. díl ČJA).

Dendrogram vyzkoumaných variant ve vybraných lokalitách

Alternativní prvek mapy 1. pádu. Diagram zobrazuje vybrané lokality tak, aby zastupovaly nářeční typy nebo podskupiny: Poniklá (typ podkrkonošský), Trstěnice (typ litomyšlský/petácký), Sířejovice (typ lounsko-litoměřický), Postřekov (typ chodský/domažlický), Soběnov (typ doudlebský), Ctidružice (typ znojemský), Nosislav (typ židlochovický), Lažany (typ horský), Příkazy (centrální středomoravská podskupina), Tištín (typ čuháký), Polešovice (typ dolský), Halenkov (valašská podskupina), Strání (typ kopaničářský), Mokré Lazce (opavská podskupina), Janovice (ostrovská podskupina), Dolní Lutyně (přechodová nářečí česko-polská). Lokality jsou seřazeny podle oblastí nářečí českého jazyka.

Mapa 1. pádu

Doplňující mapa s výsledky výzkumu sledovaného slova v 1. pádě, vyjádřené pomocí barevně odlišených areálů a izoglos. Mapa je v měřítku 1:5 500 000.

Diagram podílu obyvatel užívajících hláskové varianty

Každá postava zastupuje 1% obyvatel, varianty jsou vyjádřeny pomocí barvy v legendě. V diagramu jsou sledovány pouze varianty v 1. pádě. Data o obyvatelstvu vycházejí ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011.

Legenda hlavní mapy

Skládá se ze tří částí: 1. rozšíření hláskoslovních variant, ve kterém je zobrazen 1. pád, jenž je vyjádřen barevnými plochami a bodovými znaky; 2. některé mapy jsou doplněny také znaky pro další mapovaný pád, jenž je zobrazen pomocí šraf; 3. hláskoslovné rozdíly vyjádřené pomocí izglos, znaky pro lokality s doloženou variantou. Legenda se vztahuje i k mapám 1. a doplňujícího pádu.

Hlavní analytická mapa

Znázorňuje výsledky výzkumu hláskových variant slova pomocí barevně odlišených areálů ohrazených izglosami.

Doplňujícími prvky jsou bodové znaky přesahů hláskových variant. Tyto prvky jsou rozděleny na dva typy:

- dubletní - v dané lokalitě byla zaznamenána jak varianta vyznačená pomocí bodového prvku, tak i varianta vyjádřená barvou areálu,
- nedubletní - v dané lokalitě byla zaznamenána pouze varianta vyjádřená pomocí bodového prvku.

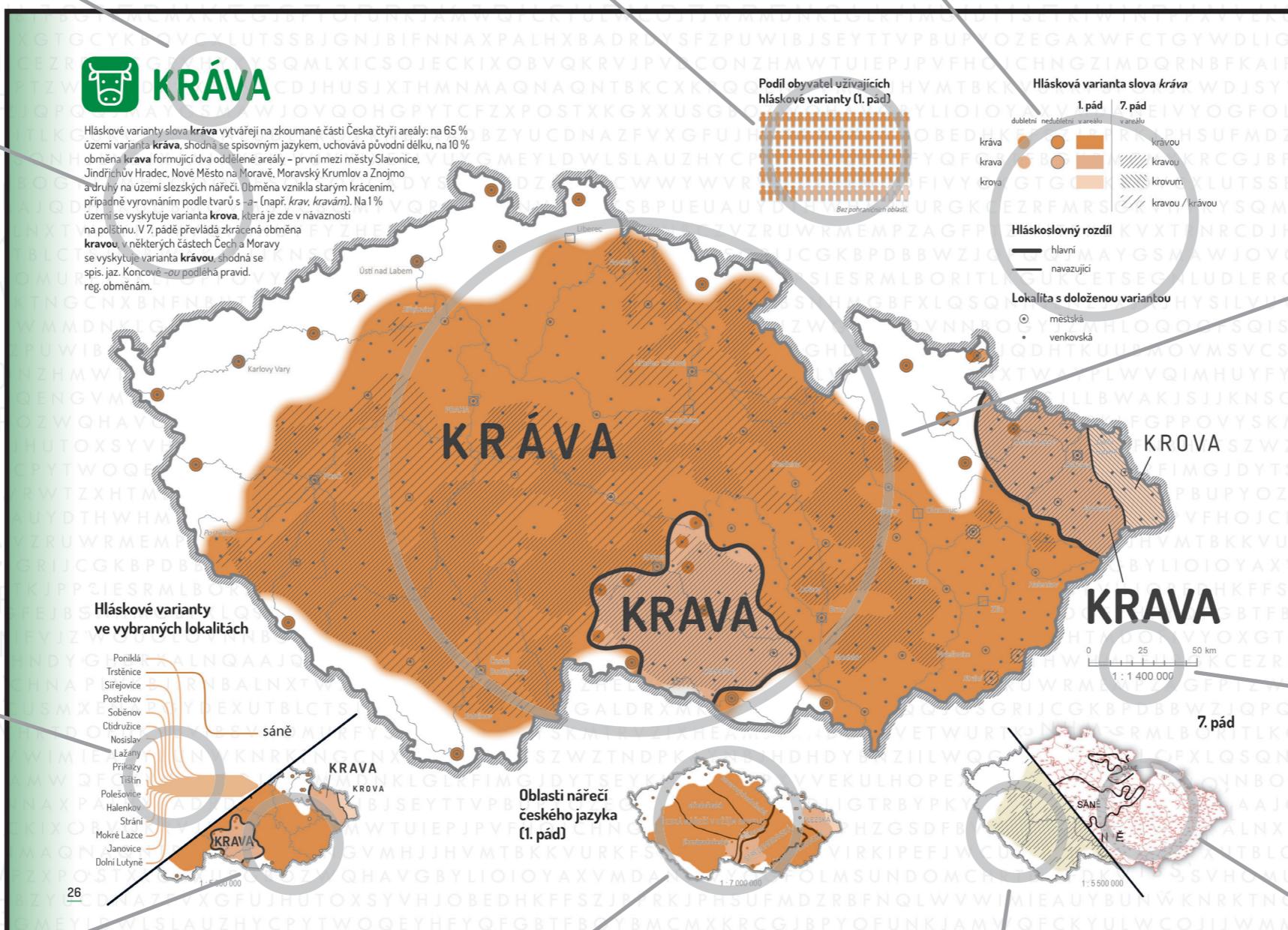
Dále jsou barevně rozlišené areály doplněny popisy hláskových variant. V některých mapách se vyskytují také areály tvořené šrafami, které znázorňují hláskové varianty v jiném než 1. pádě.

Měřítko hlavní mapy

Původní mapa z ČJA

Pro porovnání je na vybraných mapových listech zobrazena původní mapa z Českého jazykového atlusu. Mapa bez legendy je umístěna v pravém dolním rohu mapového listu v měřítku 1: 7 000 000.

Tento prvek je vzájemně alternativní s mapou doplňujícího pádu v závislosti na počtu znázorněných pádů v hlavní analytické mapě.

Mapa oblastí nářečí českého jazyka

Mapa zobrazuje nářeční oblasti českého jazyka a slouží k porovnání výsledků mapování řešeného slova v 1. pádě s vymezením nářečních oblastí. Mapa je v měřítku 1: 7 000 000.

Mapa doplňujícího pádu

Výsledky výzkumu zkoumaného slova v jiném než 1. pádě vyjádřené pomocí šraf. V mapě jsou znaky z legendy hlavní mapy. Tento prvek je vzájemně alternativní s původní mapou z ČJA v závislosti na počtu znázorněných pádů v hlavní analytické mapě.

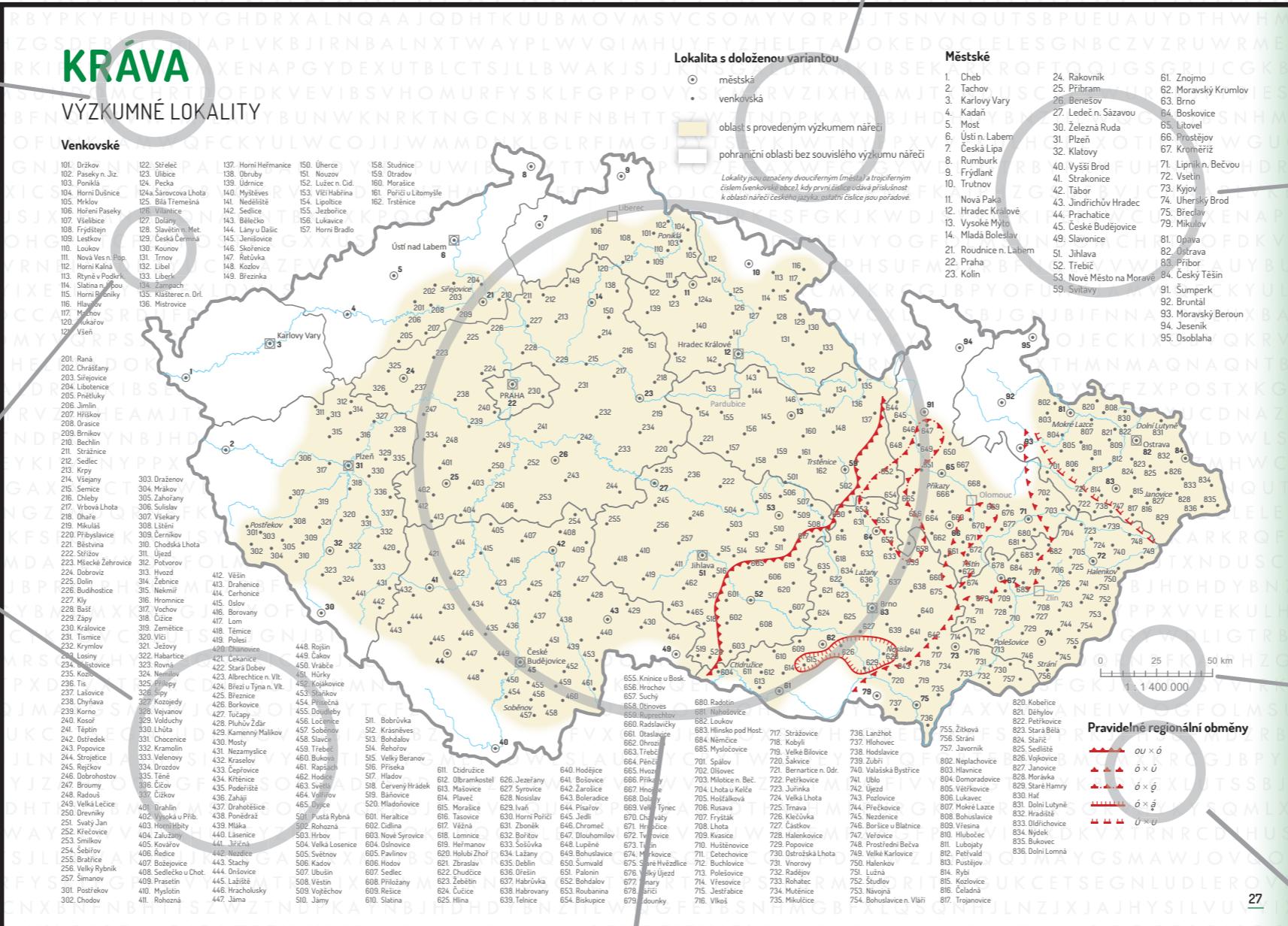
JAK ČÍST ATLAS

MAPY VÝZKUMNÝCH LOKALIT

Legenda hlavní mapy

Obsahuje znaky pro lokality, ve kterých byla zaznamenána varianta řešeného slova, a znak pro pohraniční oblasti bez souviseleho výzkumu nářečí.

Název mapy
Odpovídá názvu analytické nářeční mapy.

Seznam venkovských lokalit
Uvádí názvy všech venkovských lokalit, ve kterých proběhl dialektologický výzkum pro řešené slovo. Lokality jsou číslovány a seřazeny do skupin podle oblastí nářečí českého jazyka.

Hlavní mapa výzkumných lokalit

Zobrazuje umístění výzkumných lokalit, ve kterých proběhl dialektologický výzkum pro řešené slovo. Každá lokalita je označena číselným kódem, který odkazuje na seznam venkovských nebo městských lokalit.

Seznam městských lokalit
Uvádí názvy všech městských lokalit, ve kterých proběhl dialektologický výzkum pro řešené slovo. Lokality jsou číslovány a seřazeny do skupin podle oblastí nářečí českého jazyka. Specifické jsou městské lokality v pohraničních oblastech. Pokud výzkum slova v městských lokalitách neprobíhal, není tento kompoziční prvek vykreslen.

Měřítko hlavní mapy

Pravidelné regionální obměny

A legend titled 'Pravidelné regionální obměny' showing various patterns of regional changes between different letters: 'ou → ó', 'á → ů', 'á → ū', 'ó → ô', 'ô → ô', and 'ú → ü'.

Pravidelné regionální obměny

U některých slov se v hlavním mapovém poli nacházejí hranice pravidelných regionálních obměn.

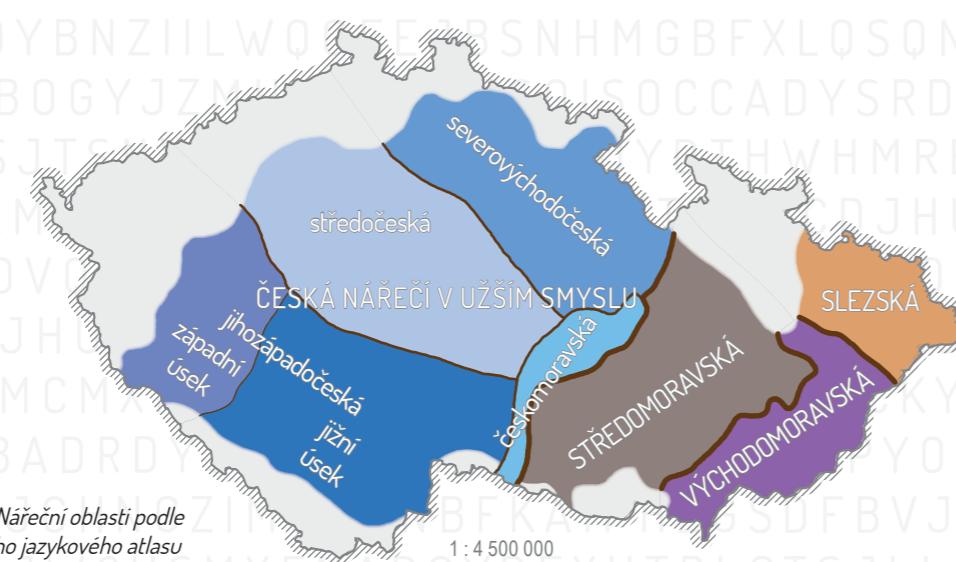
JAK ČÍST ATLAS

ZNAKOVÝ KLÍČ A LEGENDY

Mapy v tomto atlase byly vytvořeny v rámci diplomové práce *Kartografická syntéza vybraných témat mluveného nespisovného jazyka na území Česka*. Cílem atlasu je znázornit rozšíření hláskových variant vybraných slov v novém kartografickém stylu a prezentovat syntézu sestávající z typizace a regionalizace. V atlase bylo zpracováno 16 slov z 5. dílu Českého jazykového atlasu (dále ČJA) a do syntézy z nich vstoupilo 12 vybraných. Tato slova byla zvolena podle předem určených kritérií, konzultovaných s dialektologickým oddělením Ústavu pro jazyk český AV ČR v Brně. Náreční mapy slov vybraných z ČJA byly vektorizovány pomocí GIS do formátu, který umožňoval jejich další zpracování. Výsledkem je 16 analytických nárečních map v novém znakovém klíči. Pro každou mapu byla vytvořena také mapa výzkumných lokalit, která zobrazuje lokality s provedeným dialektologickým výzkumem pro dané slovo. Atlas je rozdělen do dvou hlavních oddílů. V prvním jsou analytické náreční mapy vzniklé kartografickým přepracováním map z ČJA a doplněné o další infografické prvky. Druhý oddíl se věnuje kartografické syntéze, ze které vznikly dvě syntetické náreční mapy - mapa typů krácení vokálů a mapa regionů krácení vokálů.

Jak číst atlas

V první části atlasu je zpracováno 16 slov, každému slovu je věnována dvoustrana: na levé straně je hlavní mapový list s výsledky dialektologického výzkumu, na pravé straně je mapa výzkumných lokalit společně s jejich číselným seznamem. Lokality jsou označeny dvouciferným (města) a trojciferným číslem (venkovské obce), kdy první číslice udává příslušnost k oblasti nárečí českého jazyka, ostatní číslice jsou pořadové. Specifické číslování mají městské lokality v pohraničí – jednociferné nebo dvouciferné končící nulou či devítkou nebo začínající devítkou. V těchto lokalitách došlo po druhé světové válce k výměně velkého procenta obyvatelstva: k odsunu Němců a příchodu obyvatel z jiných nárečních oblastí, stejně tomu bylo i ve městě Svitavy (59). Pokud jsou pro dané slovo platné tzv. pravidelné regionální obměny, jsou vykresleny v mapě lokalit. Jsou tak označovány hláskové protiklady typické pro danou oblast, které nemohly být vzhledem k zachování přehlednosti zakresleny do hlavní mapy.

Výslovnost

o – širší výslovnost hlásky o
ó – širší výslovnost hlásky ó
e – širší výslovnost hlásky e
ť – tvrdé /
u – tzv. obalované /
š, ž – palatalní sykavky
s', z' – palatalizované sykavky
ć, dź – palatalní polosykavky
c', dz' – palatalizované polosykavky
á – labializované á
m' – měkká retrnice
p' – měkká retrnice
v' – měkká retrnice

Číslování obcí

- 1x/1xx – severovýchodočeská nárečí
- 2x/2xx – středočeská nárečí
- 3x/3xx – západní úsek jihozápadoceských nárečí
- 4x/4xx – jížní úsek jihozápadoceských nárečí
- 5x/5xx – českomoravská nárečí
- 6x/6xx – středomoravská nárečí
- 7x/7xx – východomoravská nárečí
- 8x/8xx – slezská nárečí

Legenda hlavních analytických nárečních map

Rozšíření hláskových variant

v 1. pádě

- v areálu
- nedoubletní
- doubletní
- pohraniční oblasti bez souvislého výzkumu nárečí

v jiném pádě

- / / / / / / / / v areálu

Hláskoslovný rozdíl

- hlavní
- navazující
- vedlejší

Popis hláskoslovného rozdílu

- # HRÁCH
- hlavního
  - navazujícího
  - vedlejšího

Topografický podklad

- / / / / / / / / státní hranice
- řeka
- krajské město

Lokalita s doloženým výzkumem

- městská
- venkovská

Legenda map výzkumných lokalit

Lokalita s doloženým výzkumem

- městská
- venkovská

Popis výzkumných lokalit

413 číslo lokality

Název obce

- PRAHA hlavní město
- Jihlava krajské město
- Nosislav vybraná obec

Pravidelné regionální obměny

- izoglosy hláskových obměn
- / / / / / / / /
- / / / / / / / /
- / / / / / / / /
- / / / / / / / /

Topografický podklad

- / / / / / / / / oblast s provedeným výzkumem nárečí
- pohraniční oblasti bez souvislého výzkumu nárečí
- státní hranice
- krajská hranice
- řeka
- krajské město

I ODDÍL I

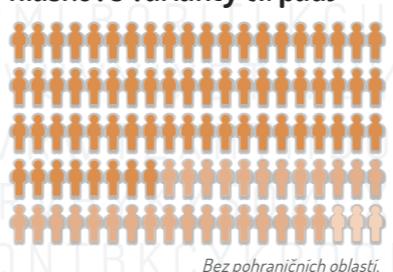
PROSTOROVÉ ROZMÍSTĚNÍ HLÁSKOVÝCH VARIANT

HRÁCH

Hláškové varianty 1. pádu slova **hrách** vytvářejí na zkoumané části Česka tři areály: na 56 % území varianta **hrách**, shodná se spisovným jazykem, uchovává původní délku, a na 19 % území obměna **hrach**, jež je odrazem moravské krátkosti. V nejvýchodnějším cípu republiky se na 1 % území vyskytuje varianta **groch**, která není výsledkem krácení, ale je zde v návaznosti na polština. Hláškové varianty 2. pádu řešeného slova opět vytvářejí tři areály, a to varianty **hráchu** a **hrachu**, jejichž rozšíření se neshoduje s areály variant 1. pádu (v menším zastoupení se vyskytují areály kombinující obě zmíněné varianty dohromady), a varianta **grochu**, která odpovídá rozložení varianty **groch**.

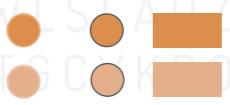
Podíl obyvatel užívajících hláškové varianty [1. pád]

Hlášková varianta slova **hrách**

1. pád

dubletní nedubletní v areálu

2. pád

v areálu

Hláškoslovny rozdíl

- hlavní
- navazující

Lokalita s doloženou variantou

- městská
- venkovská

GROCH

0 25 50 km
1 : 1 400 000

1. pád

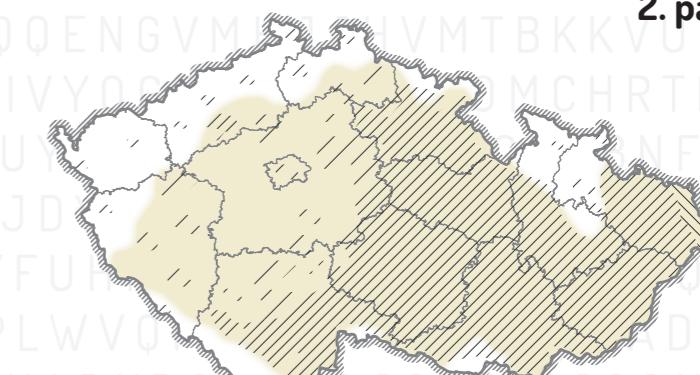

groch

Oblasti nářečí
českého jazyka
(1. pád)

2. pád

HRÁCH

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

101. Držkov
102. Paseky n. Jiz.
103. Poniklá
104. Horní Dušnice
105. Mrklov
106. Hoření Paseky
107. Všelibice
108. Fryštějník
109. Lestkov
110. Loukov
111. Nová Ves n. Pop.
112. Horní Kálná
113. Rtyň v Podkrk.
114. Slatina n. Úpou
115. Horní Rybníky
116. Hlavňov
117. Machov
118. Mukářov
121. Všeň
201. Raná
202. Chrásťany
203. Sířejovice
204. Libotenice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hříškov
208. Orasice
209. Brník
210. Bechlín
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Krpy
214. Všejaný
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Ohare
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvína
222. Stržov
223. Měsické Zehrovice
224. Dobrovíz
225. Dolín
226. Budihostice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královice
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chýňava
239. Korno
240. Kosor
241. Těpín
242. Ostrédek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radouš
249. Velká Lečice
250. Drevníky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Smilkov
254. Sebířov
255. Bratiče
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov

122. Střelec
123. Úlibice
124. Pecka
125. Šárovčova Lhota
126. Vilantice
127. Dolany
128. Slavětín n. Met.
129. Česká Čermná
130. Kounov
131. Trnov
132. Libel
133. Liberk
134. Žampach
135. Klášterec n. Orl.
136. Mistrovice
137. Horní Heřmanice
138. Obruby
139. Údrnice
140. Myštěves
141. Neděliště
142. Sedlice
143. Bělečko
144. Lány u Dašic
145. Jenišovice
146. Skořenice
147. Řetůvka
148. Kozlov
149. Březinka
150. Úherce
151. Nouzov
152. Lužec n. Cid.
153. Vlčí Habřina
154. Lipoltice
155. Ježborice
156. Lukavice
157. Horní Bradlo
158. Studnice
159. Otradov
160. Morašice
161. Poříčí u Litomyšle
162. Trstěnice

106. Liberec
107. Ústí nad Labem
108. 101. Poniklá
109. 102. Poniklá
110. 103. Poniklá
111. 104. Poniklá
112. 105. Poniklá
113. 116. Poniklá
114. 115. Poniklá
115. 117. Poniklá
116. 118. Poniklá
117. 119. Poniklá
118. 120. Poniklá
119. 121. Poniklá
120. 122. Poniklá
121. 123. Poniklá
122. 124. Poniklá
123. 125. Poniklá
124. 126. Poniklá
125. 127. Poniklá
126. 128. Poniklá
127. 129. Poniklá
128. 130. Poniklá
129. 131. Poniklá
130. 132. Poniklá
131. 133. Poniklá
132. 134. Poniklá
133. 135. Poniklá
134. 136. Poniklá
135. 137. Poniklá
136. 138. Poniklá
137. 139. Poniklá
138. 140. Poniklá
139. 141. Poniklá
140. 142. Poniklá
141. 143. Poniklá
142. 144. Poniklá
143. 145. Poniklá
144. 146. Poniklá
145. 147. Poniklá
146. 148. Poniklá
147. 149. Poniklá
148. 150. Poniklá
149. 151. Poniklá
150. 152. Poniklá
151. 153. Poniklá
152. 154. Poniklá
153. 155. Poniklá
154. 156. Poniklá
155. 157. Poniklá
156. 158. Poniklá
157. 159. Poniklá
158. 160. Poniklá
159. 161. Poniklá
160. 162. Poniklá
161. 163. Poniklá
162. 164. Poniklá
163. 165. Poniklá
164. 166. Poniklá
165. 167. Poniklá
166. 168. Poniklá
167. 169. Poniklá
168. 170. Poniklá
169. 171. Poniklá
170. 172. Poniklá
171. 173. Poniklá
172. 174. Poniklá
173. 175. Poniklá
174. 176. Poniklá
175. 177. Poniklá
176. 178. Poniklá
177. 179. Poniklá
178. 180. Poniklá
179. 181. Poniklá
180. 182. Poniklá
181. 183. Poniklá
182. 184. Poniklá
183. 185. Poniklá
184. 186. Poniklá
185. 187. Poniklá
186. 188. Poniklá
187. 189. Poniklá
188. 190. Poniklá
189. 191. Poniklá
190. 192. Poniklá
191. 193. Poniklá
192. 194. Poniklá
193. 195. Poniklá
194. 196. Poniklá
195. 197. Poniklá
196. 198. Poniklá
197. 199. Poniklá
198. 200. Poniklá
199. 201. Poniklá
200. 202. Poniklá
201. 203. Poniklá
202. 204. Poniklá
203. 205. Poniklá
204. 206. Poniklá
205. 207. Poniklá
206. 208. Poniklá
207. 209. Poniklá
208. 210. Poniklá
209. 211. Poniklá
210. 212. Poniklá
211. 213. Poniklá
212. 214. Poniklá
213. 215. Poniklá
214. 216. Poniklá
215. 217. Poniklá
216. 218. Poniklá
217. 219. Poniklá
218. 220. Poniklá
219. 221. Poniklá
220. 222. Poniklá
221. 223. Poniklá
222. 224. Poniklá
223. 225. Poniklá
224. 226. Poniklá
225. 227. Poniklá
226. 228. Poniklá
227. 229. Poniklá
228. 230. Poniklá
229. 231. Poniklá
230. 232. Poniklá
231. 233. Poniklá
232. 234. Poniklá
233. 235. Poniklá
234. 236. Poniklá
235. 237. Poniklá
236. 238. Poniklá
237. 239. Poniklá
238. 240. Poniklá
239. 241. Poniklá
240. 242. Poniklá
241. 243. Poniklá
242. 244. Poniklá
243. 245. Poniklá
244. 246. Poniklá
245. 247. Poniklá
246. 248. Poniklá
247. 249. Poniklá
248. 250. Poniklá
249. 251. Poniklá
250. 252. Poniklá
251. 253. Poniklá
252. 254. Poniklá
253. 255. Poniklá
254. 256. Poniklá
255. 257. Poniklá
256. 258. Poniklá
257. 259. Poniklá
258. 260. Poniklá
259. 261. Poniklá
260. 262. Poniklá
261. 263. Poniklá
262. 264. Poniklá
263. 265. Poniklá
264. 266. Poniklá
265. 267. Poniklá
266. 268. Poniklá
267. 269. Poniklá
268. 270. Poniklá
269. 271. Poniklá
270. 272. Poniklá
271. 273. Poniklá
272. 274. Poniklá
273. 275. Poniklá
274. 276. Poniklá
275. 277. Poniklá
276. 278. Poniklá
277. 279. Poniklá
278. 280. Poniklá
279. 281. Poniklá
280. 282. Poniklá
281. 283. Poniklá
282. 284. Poniklá
283. 285. Poniklá
284. 286. Poniklá
285. 287. Poniklá
286. 288. Poniklá
287. 289. Poniklá
288. 290. Poniklá
289. 291. Poniklá
290. 292. Poniklá
291. 293. Poniklá
292. 294. Poniklá
293. 295. Poniklá
294. 296. Poniklá
295. 297. Poniklá
296. 298. Poniklá
297. 299. Poniklá
298. 300. Poniklá
299. 301. Poniklá
300. 302. Poniklá
301. 303. Poniklá
302. 304. Poniklá
303. 305. Poniklá
304. 306. Poniklá
305. 307. Poniklá
306. 308. Poniklá
307. 309. Poniklá
308. 310. Poniklá
309. 311. Poniklá
310. 312. Poniklá
311. 313. Poniklá
312. 314. Poniklá
313. 315. Poniklá
314. 316. Poniklá
315. 317. Poniklá
316. 318. Poniklá
317. 319. Poniklá
318. 320. Poniklá
319. 321. Poniklá
320. 322. Poniklá
321. 323. Poniklá
322. 324. Poniklá
323. 325. Poniklá
324. 326. Poniklá
325. 327. Poniklá
326. 328. Poniklá
327. 329. Poniklá
328. 330. Poniklá
329. 331. Poniklá
330. 332. Poniklá
331. 333. Poniklá
332. 334. Poniklá
333. 335. Poniklá
334. 336. Poniklá
335. 337. Poniklá
336. 338. Poniklá
337. 339. Poniklá
338. 340. Poniklá
339. 341. Poniklá
340. 342. Poniklá
341. 343. Poniklá
342. 344. Poniklá
343. 345. Poniklá
344. 346. Poniklá
345. 347. Poniklá
346. 348. Poniklá
347. 349. Poniklá
348. 350. Poniklá
349. 351. Poniklá
350. 352. Poniklá
351. 353. Poniklá
352. 354. Poniklá
353. 355. Poniklá
354. 356. Poniklá
355. 357. Poniklá
356. 358. Poniklá
357. 359. Poniklá
358. 360. Poniklá
359. 361. Poniklá
360. 362. Poniklá
361. 363. Poniklá
362. 364. Poniklá
363. 365. Poniklá
364. 366. Poniklá
365. 367. Poniklá
366. 368. Poniklá
367. 369. Poniklá
368. 370. Poniklá
369. 371. Poniklá
370. 372. Poniklá
371. 373. Poniklá
372. 374. Poniklá
373. 375. Poniklá
374. 376. Poniklá
375. 377. Poniklá
376. 378. Poniklá
377. 379. Poniklá
378. 380. Poniklá
379. 381. Poniklá
380. 382. Poniklá
381. 383. Poniklá
382. 384. Poniklá
383. 385. Poniklá
384. 386. Poniklá
385. 387. Poniklá
386. 388. Poniklá
387. 389. Poniklá
388. 390. Poniklá
389. 391. Poniklá
390. 392. Poniklá
391. 393. Poniklá
392. 394. Poniklá
393. 395. Poniklá
394. 396. Poniklá
395. 397. Poniklá
396. 398. Poniklá
397. 399. Poniklá
398. 400. Poniklá
399. 401. Poniklá
400. 402. Poniklá
401. 403. Poniklá
402. 404. Poniklá
403. 405. Poniklá
404. 406. Poniklá
405. 407. Poniklá
406. 408. Poniklá
407. 409. Poniklá
408. 410. Poniklá
409. 411. Poniklá
410. 411. Poniklá
411. 412. Poniklá
412. 413. Poniklá
413. 414. Poniklá
414. 415. Poniklá
415. 416. Poniklá
416. 417. Poniklá
417. 418. Poniklá
418. 419. Poniklá
419. 420. Poniklá
420. 421. Poniklá
421. 422. Poniklá
422. 423. Poniklá
423. 424. Poniklá
424. 425. Poniklá
425. 426. Poniklá
426. 427. Poniklá
427. 428. Poniklá
428. 429. Poniklá
429. 430. Poniklá
430. 431. Poniklá
431. 432. Poniklá
432. 433. Poniklá
433. 434. Poniklá
434. 435. Poniklá
435. 436. Poniklá
436. 437. Poniklá
437. 438. Poniklá
438. 439. Poniklá
439. 440. Poniklá
440. 441. Poniklá
441. 442. Poniklá
442. 443. Poniklá
443. 444. Poniklá
444. 445. Poniklá
445. 446. Poniklá
446. 447. Poniklá
447. 448. Poniklá
448. 449. Poniklá
449. 450. Poniklá
450. 451. Poniklá
451. 452. Poniklá
452. 453. Poniklá
453. 454. Poniklá
454. 455. Poniklá
455. 456. Poniklá
456. 457. Poniklá
457. 458. Poniklá
458. 459. Poniklá
459. 460. Poniklá
460. 461. Poniklá
461. 462. Poniklá
462. 463. Poniklá
463. 464. Poniklá
464. 465. Poniklá
465. 466. Poniklá
466. 467. Poniklá
467. 468. Poniklá
468. 469. Poniklá
469. 470. Poniklá
470. 471. Poniklá
471. 472. Poniklá
472. 473. Poniklá
473. 474. Poniklá
474. 475. Poniklá
475. 476. Poniklá
476. 477. Poniklá
477. 478. Poniklá
478. 479. Poniklá
479. 480. Poniklá
480. 481. Poniklá
481. 482. Poniklá
482. 483. Poniklá
483. 484. Poniklá
484. 485. Poniklá
485. 486. Poniklá
486. 487. Poniklá
487. 488. Poniklá
488. 489. Poniklá
489. 490. Poniklá
490. 491. Poniklá
491. 492. Poniklá
492. 493. Poniklá
493. 494. Poniklá
494. 495. Poniklá
495. 496. Poniklá
496. 497. Poniklá
497. 498. Poniklá
498. 499. Poniklá
499. 500. Poniklá
500. 501. Poniklá
501. 502. Poniklá
502. 503. Poniklá
503. 504. Poniklá
504. 505. Poniklá
505. 506. Poniklá
506. 507. Poniklá
507. 508. Poniklá
508. 509. Poniklá
509. 510. Poniklá
510. 511. Poniklá
511. 512. Poniklá
512. 513. Poniklá
513. 514. Poniklá
514. 515. Poniklá
515. 516. Poniklá
516. 517. Poniklá
517. 518. Poniklá
518. 519. Poniklá
519. 520. Poniklá
520. 521. Poniklá
521. 522. Poniklá
522. 523. Poniklá
523. 524. Poniklá
524. 525. Poniklá
525. 526. Poniklá
526. 527. Poniklá
527. 528. Poniklá
528. 529. Poniklá
529. 530. Poniklá
530. 531. Poniklá
531. 532. Poniklá
532. 533. Poniklá
533. 534. Poniklá
534. 535. Poniklá
535. 536. Poniklá
536. 537. Poniklá
537. 538. Poniklá
538. 539. Poniklá
539. 540. Poniklá
540. 541. Poniklá
541. 542. Poniklá
542. 543. Poniklá
543. 544. Poniklá
544. 545. Poniklá
545. 546. Poniklá
546. 547. Poniklá
547. 548. Poniklá
548. 549. Poniklá
549. 550. Poniklá
550. 551. Poniklá
551. 552. Poniklá
552. 553. Poniklá
553. 554. Poniklá
554. 555. Poniklá
555. 556. Poniklá
556. 557. Poniklá
557. 55

PLÁČ

Hláskové varianty 1. pádu slova **pláč** vytvářejí na zkoumané části Česka dva areály: na 58 % území varianta **pláč**, shodná se spisovným jazykem, uchovává původní délku, a na 19 % obměna **plač**, která je odrazem tzv. moravské krátkosti. Obdobné rozšíření mají hláskové varianty 2. pádu **pláče**, **plače**. Ve městech se výzkum této položky neprováděl. Hláska -/- podléhá pravidelným regionálním obměnám.

Podíl obyvatel užívajících hláskové varianty (1. pád)

Bez pohraničních oblastí.

Hlásková varianta slova **plác**

1. pád

dubletní nedubletní v areálu

pláč

plač

2. pád

v areálu

pláče

plače

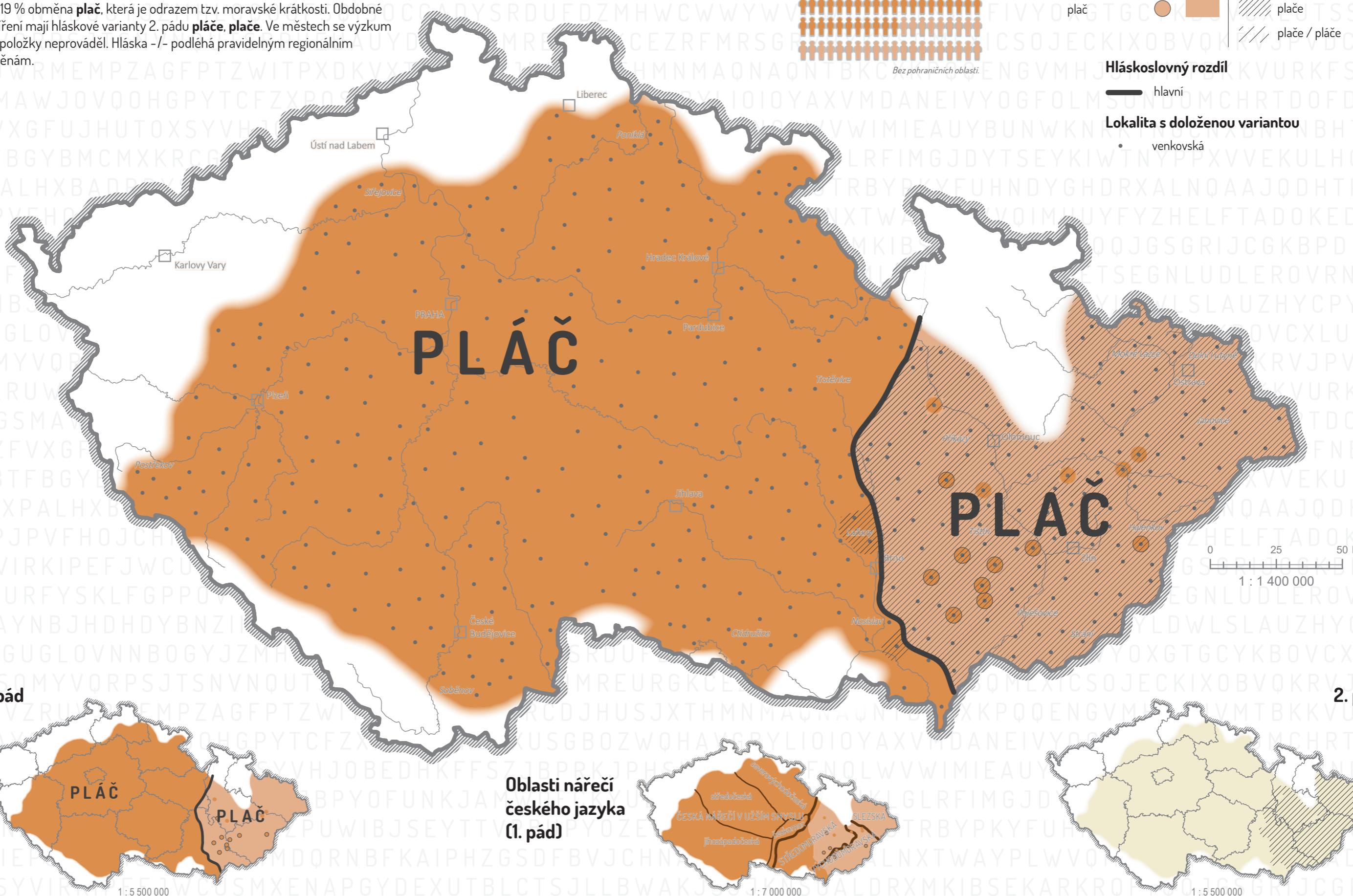
// pláče / pláče

Hláskoslovny rozdíl

— hlavní

Lokalita s doloženou variantou

• venkovská

Oblasti nárečí
českého jazyka
(1. pád)

PLÁČ

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

101. Držkov
102. Paseky n. Jiz.
103. Poniklá
104. Horní Dušnice
105. Mrklov
106. Hoření Paseky
107. Všelibice
108. Frýdštejn
109. Lestkov
110. Loukov
111. Nová Ves n. Pop.
112. Horní Kalná
113. Rtyň v Podkrk.
114. Slatina n. Úpou
115. Horní Rybníky
116. Hlavňov
117. Machov
120. Mukařov
121. Všeň
201. Raná
202. Chrásťany
203. Sířejovice
204. Libotenice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hřiškov
208. Orasice
209. Brníkov
210. Bechlín
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Kryp
214. Všejaný
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Oháře
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvína
222. Střížov
223. Měsické Žehrovice
224. Dobroviz
225. Dolín
226. Budíhostice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královice
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chyňava
239. Korno
240. Kosor
241. Těptín
242. Ostrédek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejčkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radouš
249. Velká Lečice
250. Drevníky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Smilkov
254. Šebířov
255. Bratřice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov
122. Střeleč
123. Úlibice
124. Pecka
124a. Šáravcova Lhota
125. Bílá Třemešná
126. Vilantice
127. Dolany
128. Slavětín n. Met.
129. Česká Čermná
130. Kounov
131. Trnov
132. Libel
133. Liberk
134. Žampach
135. Klášterec n. Orl.
136. Mistrovice
137. Horní Heřmanice
138. Obruby
139. Údrnice
140. Myštěves
141. Neděliště
142. Sedlice
143. Bělečko
144. Lány u Dašic
145. Jenišovice
146. Skořenice
147. Rětůvka
148. Kozlov
149. Březinka
150. Úherce
151. Nouzov
152. Lužec n. Cid.
153. Vlčí Habřina
154. Lipoltice
155. Ježbořice
156. Lukavice
157. Horní Bradlo
158. Studnice
159. Otradov
160. Morašice
161. Porčíči u Litomyšle
162. Trstěnice

Lokalita s doloženou variantou

● městská

• venkovská

oblast s provedeným výzkumem nárečí

pohraniční oblasti bez souvislého výzkumu nárečí

Lokality jsou označeny dvouciferným (města) a trojciferným číslem (venkovské obce), kdy první číslice udává příslušnost k oblasti nárečí českého jazyka, ostatní číslice jsou pořadové.

Pravidelné regionální obměny

/ × ↗

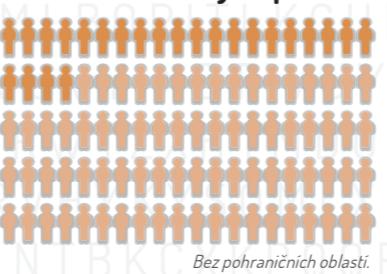
/ × ↘

SÁNĚ

Hláškové varianty slova **sáně** vytvářejí na zkoumané části Česka dva areály: převažující areál varianty **saně** zabírá 61 % rozlohy a areál obměny **sáně** zaujímá plochu 15 % území. Varianta **sáně** je považována za starší, délka první slabiky reflekтуje praslovanské ražené intonace. Varianta s krátkým -a- **saně** pravděpodobně vznikla jako výsledek starého krácení, případně analogickým vyrovnaným podle tvaru s -a- (např. *saním*, *sanich*). Obě mapované varianty jsou považovány za spisovné.

Podíl obyvatel užívajících hláškové varianty (1. pád)

Hlášková varianta slova **sáně** (1. pád)

v areálu dubletní nedubletní

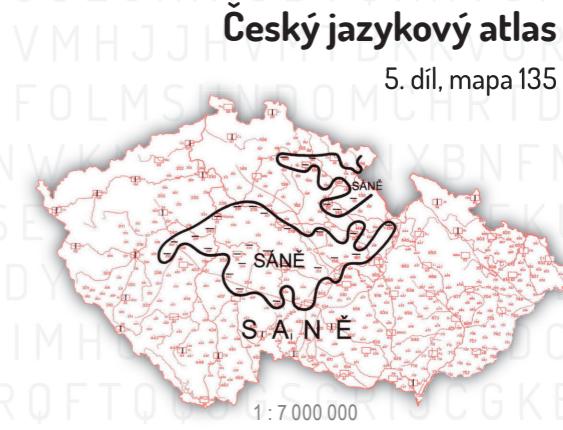
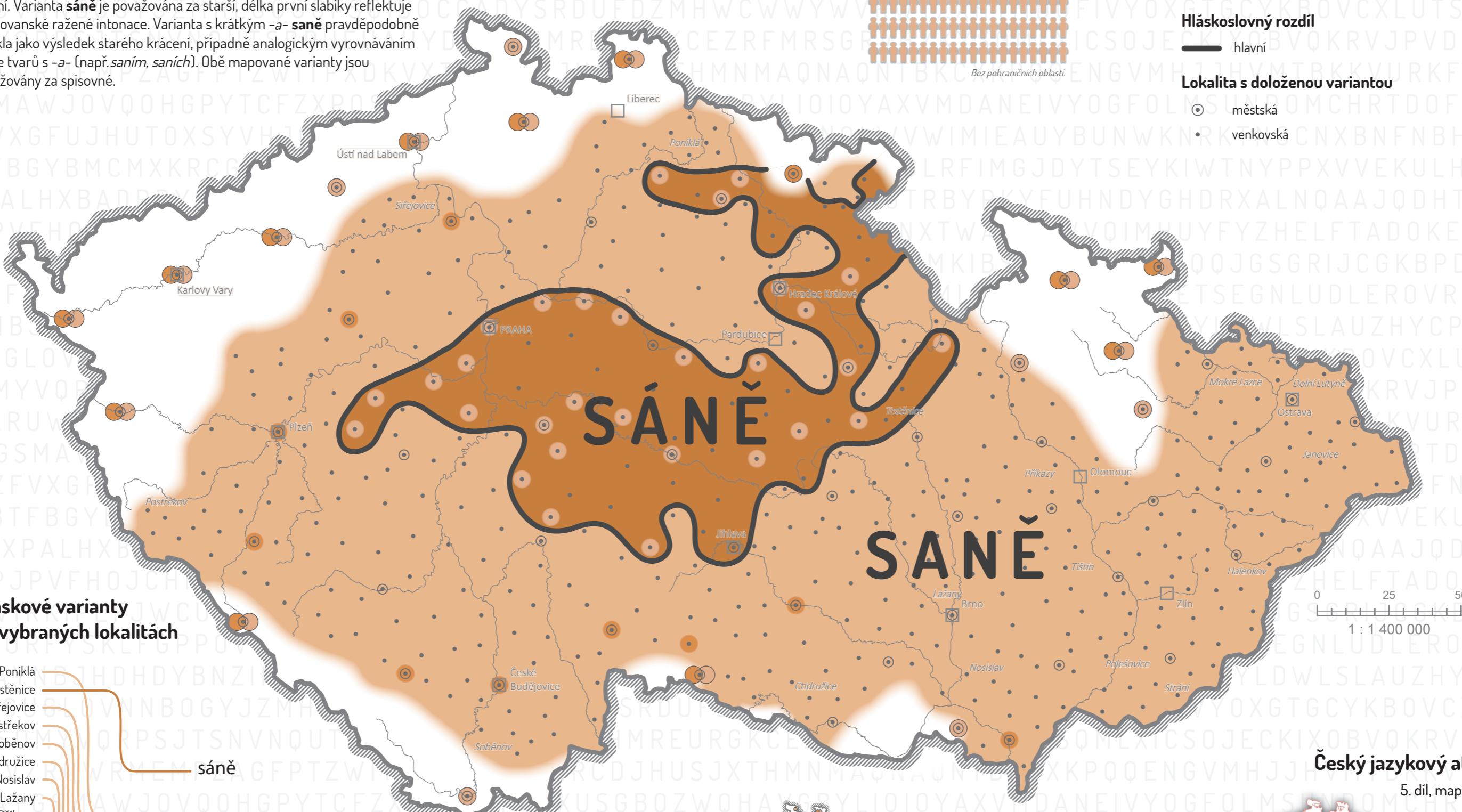
sáně	saně	

Hláskoslovny rozdíl

— hlavní

Lokalita s doloženou variantou

- městská
- venkovská

Český jazykový atlas

5. díl, mapa 135

SÁNĚ

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

101. Držkov
102. Paseky n. Jiz.
103. Poniklá
104. Horní Dušnice
105. Mrklov
106. Hoření Paseky
107. Všelibice
108. Frydštejn
109. Lestkov
110. Loukov
111. Nová Ves n. Pop.
112. Horní Kalná
113. Rtyňev Podkrk.
114. Slatina n. Úpou
115. Horní Rybníky
116. Hlavňov
117. Machov
120. Mukářov
121. Všeň

201. Raná
202. Chrášťany
203. Sírejovice
204. Libotenice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hříškov
208. Orasice
209. Brníkrov
210. Bechlín
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Kryp
214. Všejaný
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Ohaře
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvína
222. Střížov
223. Měsce Žehrovice
224. Dobrovíz
225. Dolín
226. Budíhoštice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královce
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chýhava
239. Korno
240. Kosor
241. Těptín
242. Oštredek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radouš
249. Velká Lečice
250. Drevníky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Šmilkov
254. Šebířov
255. Bratřice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov

122. Střeleč
123. Úlibice
124. Pecka
125. Bílá Třemešná
126. Vilantice
127. Dolany
128. Slavětín n. Met.
129. Česká Čermná
130. Kounov
131. Trnov
132. Libel
133. Liberk
134. Žampach
135. Klášterec n. Orl.
136. Mistrovice

137. Horní Heřmanice
138. Obruby
139. Údrnice
140. Myštěves
141. Neděliště
142. Sedlice
143. Bělečko
144. Lány u Dašic
145. Jenišovice
146. Skořenice
147. Řetůvka
148. Kozlov
149. Březinka

150. Úherce
151. Nouzov
152. Lužec n. Cid.
153. Vlčí Habřina
154. Lipoltice
155. Ježbořice
156. Lukavice
157. Horní Bradlo

158. Studnice
159. Otradov
160. Morašice
161. Poříčí u Litomyšle
162. Trstěnice

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
979
980
981
982
983
984
985
986
987
987
988
989
989
990
991
992
993
994
995
996
997
997
998
999
999
1000

201. Raná
202. Chrášťany
203. Sírejovice
204. Libotenice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hříškov
208. Orasice
209. Brníkrov
210. Bechlín
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Kryp
214. Všejaný
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Ohaře
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvína
222. Střížov
223. Měsce Žehrovice
224. Dobrovíz
225. Dolín
226. Budíhoštice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královce
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chýhava
239. Korno
240. Kosor
241. Těptín
242. Oštredek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radouš
249. Velká Lečice
250. Drevníky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Šmilkov
254. Šebířov
255. Bratřice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov

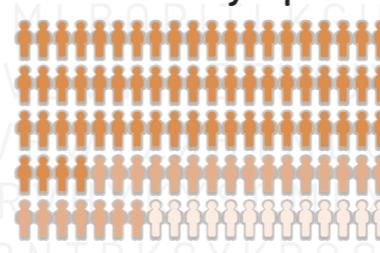
303. Draženov
304. Mrákov
305. Zahářany
306. Sulislav
307. Všekáry
308. Lštění
309. Černý
310. Záhorská
311. Žabovřesky
312. Želatovice
313. Želatovice
314. Želatovice
315. Želatovice
316. Želatovice
317. Želatovice
318. Želatovice
319. Želatovice
320. Želatovice
321. Želatovice
322. Želatovice
323. Želatovice
324. Želatovice
325. Želatovice
326. Želatovice
327. Želatovice
328. Želatovice
329. Želatovice
330. Želatovice
331. Želatovice
332. Želatovice
333. Želatovice
334. Želatovice
335. Želatovice
336. Želatovice
337. Želatovice
338. Želatovice
339. Želatovice
340. Želatovice
341. Želatovice
342. Želatovice
343. Želatovice
344. Želatovice
345. Želatovice
346. Želatovice
347. Želatovice
348. Želatovice
349. Želatovice
350. Želatovice
351. Želatovice
352. Ž

KLÁDA

Hláškové varianty slova **kláda** vytvářejí na zkoumané části Česka dva areály: na 46 % území varianta **kláda**, shodná se spisovným jazykem, uchovává původní délku za raženou intonaci, na 24 % území obměna **klada**, která je výsledkem starého krácení ražených délek. Ve východní části území byly při výzkumu zachyceny jiné lexemy: **dyl, klapce, balek, klát, klat** či **gnot**. Hláska -/- podléhá pravidelným regionálním obměnám.

Podíl obyvatel užívajících hláškové varianty (1. pád)

Bez pohraničních oblastí.

Hlášková varianta slova *kláda* (1. pád)

v areálu dubletní nedubletní

		kláda
		klada
		jiné lexemy

Hláškoslovny rozdíl

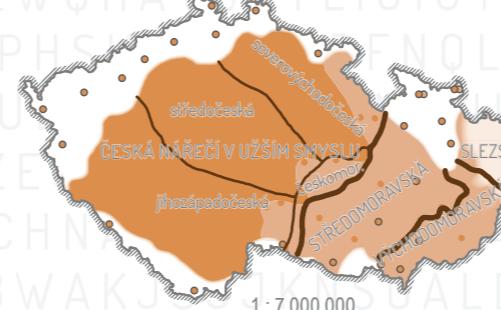
— hlavní

Lokalita s doloženou variantou

- městská
- venkovská

Oblasti nářečí českého jazyka (1. pád)

Český jazykový atlas

5. díl, mapa 136

KLÁDA

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

- 101. Držkov
  - 102. Paseky n. Jiz.
  - 103. Poniklá
  - 104. Horní Dušnice
  - 105. Mrklov
  - 106. Hoření Paseky
  - 107. Všelibice
  - 108. Frýdštejn
  - 109. Lestkov
  - 110. Loukov
  - 111. Nová Ves n. Pop.
  - 112. Horní Kalná
  - 113. Rtyňě v Podkrk.
  - 114. Slatina n. Úpou
  - 115. Horní Rybníky
  - 116. Hlavňov
  - 117. Machov
  - 120. Mukárov
  - 121. Včeroš

- 201. Raná
  - 202. Chrášťany
  - 203. Sířejovice
  - 204. Libotenice
  - 205. Pnětluky
  - 206. Jimlín
  - 207. Hříškov
  - 208. Orasice
  - 209. Brníkov
  - 210. Bechlín
  - 211. Strážnice
  - 212. Sedlec
  - 213. Krypy
  - 214. Všejany
  - 215. Semice
  - 216. Chleby
  - 217. Vrbová Lhota
  - 218. Ohaře
  - 219. Mikuláš
  - 220. Přibyslavice
  - 221. Běstvína
  - 222. Střížov
  - 223. Mšecké Žehrovice

224. Dobrovíz
225. Dolín
226. Budíhostice
227. Kly
228. Baště
229. Zápy
230. Královice
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chyňava
239. Korno
240. Kosor
241. Těptín
242. Ostředek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radouš
249. Velká Lečice
250. Drevníky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Smilkov
254. Šebířov
255. Bratřice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov

Lokalita s doloženou variantou

městská

• venkovská

oblast s provedeným výzkumem nářečí

pohraniční oblasti bez souvislého výzkumu nářečí

Lokality jsou označeny dvouciferným (města) a trojciferným

Lokality jsou označeny dvouciferným (města) a trojciferným číslem (věkovské obce), kdy první číslice udává příslušnost k oblasti nářečí českého jazyka, ostatní čísla jsou pořadové.

Městské

1. Cheb	24. Rakovník	61. Znojmo
2. Tachov	25. Příbram	62. Moravský Krumlov
3. Karlovy Vary	26. Benešov	63. Brno
4. Kadaň	27. Ledeč n. Sázavou	64. Boskovice
5. Most	30. Železná Ruda	65. Litovel
6. Ústí n. Labem	31. Plzeň	66. Prostějov
7. Česká Lípa	32. Klatovy	67. Kroměříž
8. Rumburk	40. Vyšší Brod	71. Lipník n. Bečvou
9. Frýdlant	41. Strakonice	72. Vsetín
10. Trutnov	42. Tábor	73. Kyjov
11. Nová Paka	43. Jindřichův Hradec	74. Uherský Brod
12. Hradec Králové	44. Prachatice	75. Břeclav
13. Vysoké Mýto	45. České Budějovice	79. Mikulov
14. Mladá Boleslav	49. Slavonice	81. Opava
21. Roudnice n. Labem	51. Jihlava	82. Ostrava
22. Praha	52. Třebíč	83. Příbor
23. Kolín	53. Nové Město na Moravě	84. Český Těšín
	59. Svitavy	91. Šumperk
		92. Bruntál
		93. Moravský Beroun

Pravidelné regionální obměny

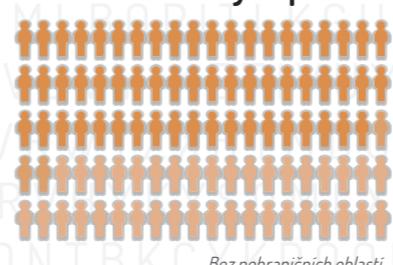

SKÁLA

Hláškové varianty slova **skála** vytvářejí na zkománané části Česka tři areály: na 40 % území varianta **skála**, shodná se spisovným jazykem, na 6 % území (na Plzeňsku, Domažlicku a Klatovsku) obměna **škála** (skupina *šk-* je výsledkem přizpůsobení artikulačního místa první souhlásky k druhé). Podoby **skála** a **škála** uchovávají původní délku za raženou intonaci. Na 30 % území obměna **skala**, jež je patrně projevem moravské krátkosti, případně nelze vyloučit analogické vyrovnávání podle tvaru s -a- (např. *skalám*, *skalach*). Hláska -/- podléhá pravidelným regionálním obměnám.

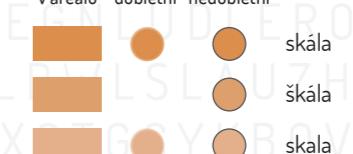
Podíl obyvatel užívajících hláškové varianty (1. pád)

Bez pohraničních oblastí.

Hlášková varianta slova *skála* (1. pád)

v areálu dubletní nedubletní

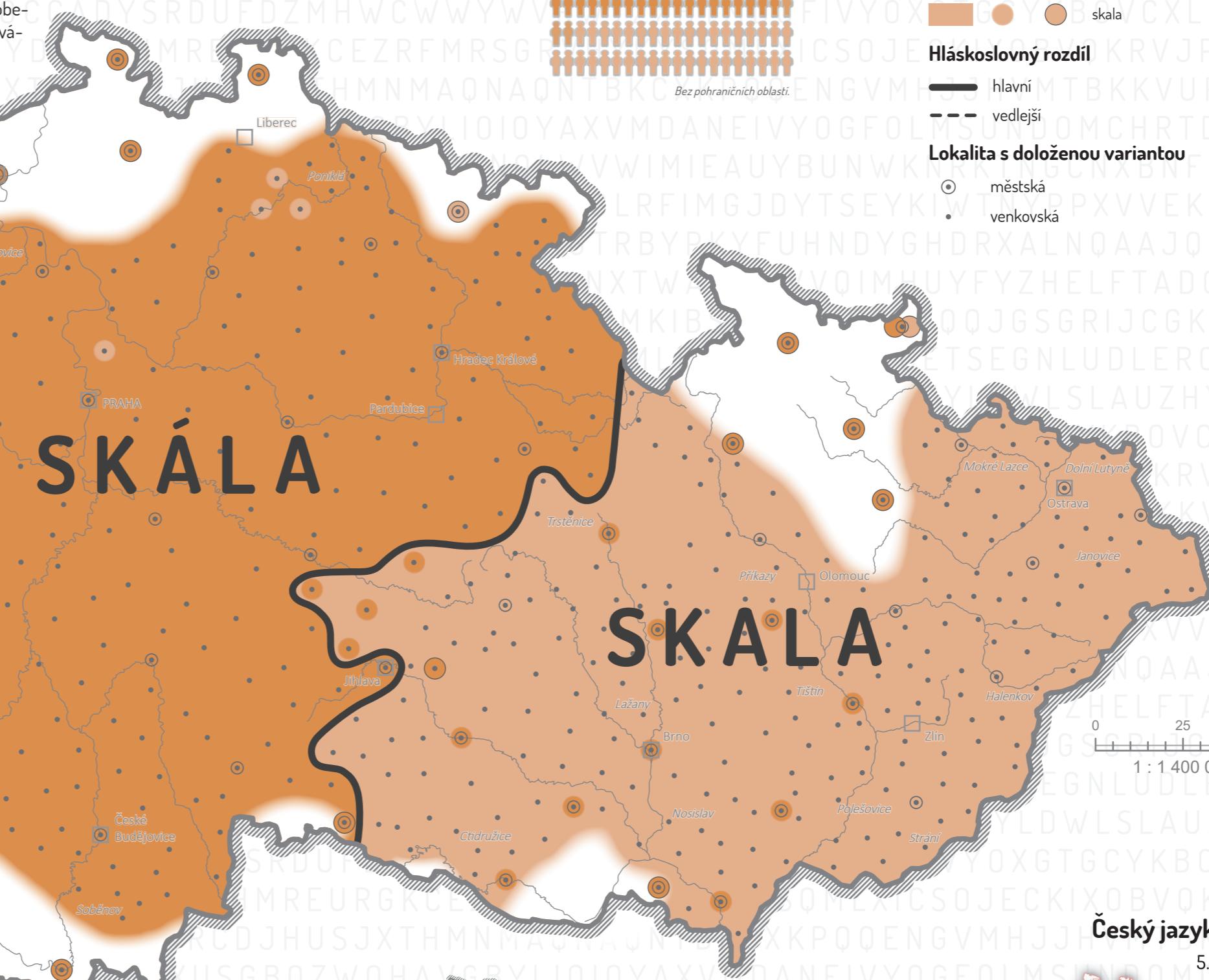

Hláškoslovny rozdíl

- hlavní
- vedlejší

Lokalita s doloženou variantou

- městská
- venkovská

Hláškové varianty ve vybraných lokalitách

Poniklá	skála
Trstěnice	skála
Sířejovice	skála
Postřekov	skála
Soběnov	skála
Ctidiřužice	skála
Nosislav	skála
Lažany	skála
Příkazy	skála
Tištín	skála
Polešovice	skála
Halenkov	skála
Strání	skála
Mokré Lazce	skála
Janovice	skála
Dolní Lutyně	skála

Oblasti nářečí českého jazyka (1. pád)

Český jazykový atlas

5. díl, mapa 133

SKÁLA

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

101. Držkov
102. Paseky n. Jiz.
103. Poniklá
104. Horní Dušnice
105. Mrklov
106. Hoření Paseky
107. Všelibice
108. Frýdštejn
109. Lestkov
110. Loukou
111. Nová Ves n. Pop.
112. Horní Kalná
113. Rtyň v Podkrk.
114. Slatina n. Úpou
115. Horní Rybníky
116. Hlavňov
117. Machov
120. Mukařov
121. Všeň
201. Raná
202. Chrástany
203. Sířejovice
204. Libotenice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hříškov
208. Orasice
209. Brníkov
210. Bechlín
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Kryp
214. Všejaný
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Oháře
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvina
222. Střížov
223. Měsické Žehrovice
224. Dobroviz
225. Dolín
226. Budhostice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královice
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chyňava
239. Korno
240. Kosov
241. Těptín
242. Ostředek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejčkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radouš
249. Velká Lečice
250. Drenvíky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Smilkov
254. Šebířov
255. Bratřice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov

Lokalita s doloženou variantou

- městská
- venkovská
- oblast s provedeným výzkumem nářečí
- pohraniční oblasti bez souvislého výzkumu nářečí

Lokality jsou označeny dvouciferným (městská) a trojciferným číslem (venkovské obce), kdy první číslice udává příslušnost k oblasti nářečí českého jazyka, ostatní číslice jsou pořadové.

Městské

1. Cheb
2. Tachov
3. Karlovy Vary
4. Kadaň
5. Most
6. Ústí n. Labem
7. Česká Lípa
8. Rumburk
9. Frýdlant
10. Trutnov
11. Nová Paka
12. Hradec Králové
13. Vysoké Mýto
14. Mladá Boleslav
21. Roudnice n. Labem
22. Praha
23. Kolín
24. Rakovník
25. Příbram
26. Benešov
27. Ledeč n. Sázavou
30. Železná Ruda
31. Plzeň
32. Klatovy
40. Vyšší Brod
41. Strakonice
42. Tábor
43. Jindřichův Hradec
44. Prachatice
45. České Budějovice
49. Slavonice
51. Jihlava
52. Třebíč
53. Nové Město na Moravě
59. Svitavy
61. Znojmo
62. Moravský Krumlov
63. Brno
64. Boskovice
65. Litovel
66. Prostějov
67. Kroměříž
71. Lipník n. Bečvou
72. Vsetín
73. Kyjov
74. Uherský Brod
75. Břeclav
79. Mikulov
81. Opava
82. Ostrava
83. Příbor
84. Český Těšín
91. Šumperk
92. Bruntál
93. Moravský Beroun
94. Jeseník
95. Osoblaha

Pravidelné regionální obměny

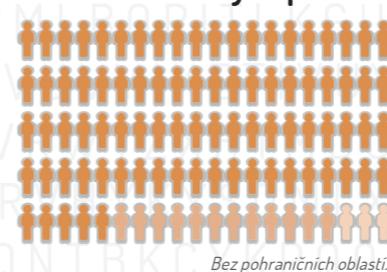

KRÁVA

Hláškové varianty slova **kráva** vytvářejí na zkoumané části Česka čtyři areály: na 65 % území varianta **kráva**, shodná se spisovným jazykem, uchovává původní délku, na 10 % obměna **krava** formující dva oddělené areály – první mezi městy Slavonice, Jindřichův Hradec, Nové Město na Moravě, Moravský Krumlov a Znojmo a druhý na území slezských nářečí. Obměna vznikla starým krácením, případně vyrovnáním podle tvaru s -a- (např. *krav*, *kravám*). Na 1 % území se vyskytuje varianta **krova**, která je zde v návaznosti na polštinu. V 7. pádě převládá zkrácená obměna **kravou**, v některých částech Čech a Moravy se vyskytuje varianta **krávou**, shodná se spis. jazykem. Koncové -ou podléhá pravid. reg. obměnám.

Podíl obyvatel užívajících hláškové varianty (1. pád)

Hlášková varianta slova **kráva**

1. pád	7. pád
v areálu	kráva
	kravou
	kravou
	krovum
	kravou / krávou

Hláskoslovny rozdíl

- hlavní
- navazující

Lokalita s doloženou variantou

- městská
- venkovská

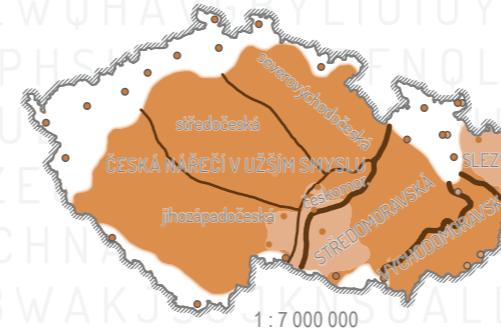

1. pád

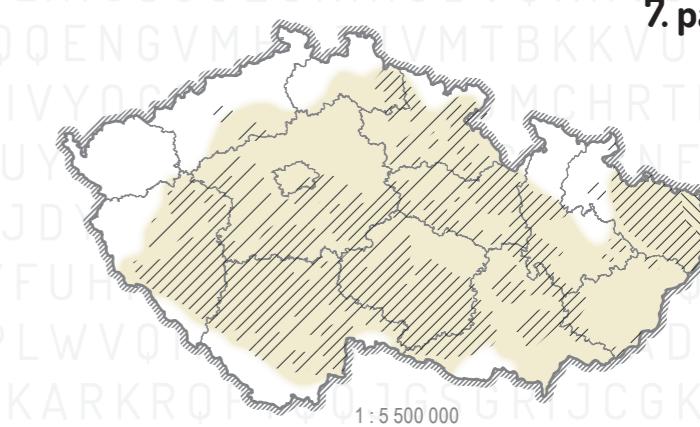
1 : 5 500 000

Oblasti nářečí českého jazyka (1. pád)

1 : 7 000 000

7. pád

1 : 5 500 000

KRÁVA

VÝZKUMNÉ LOKALITY

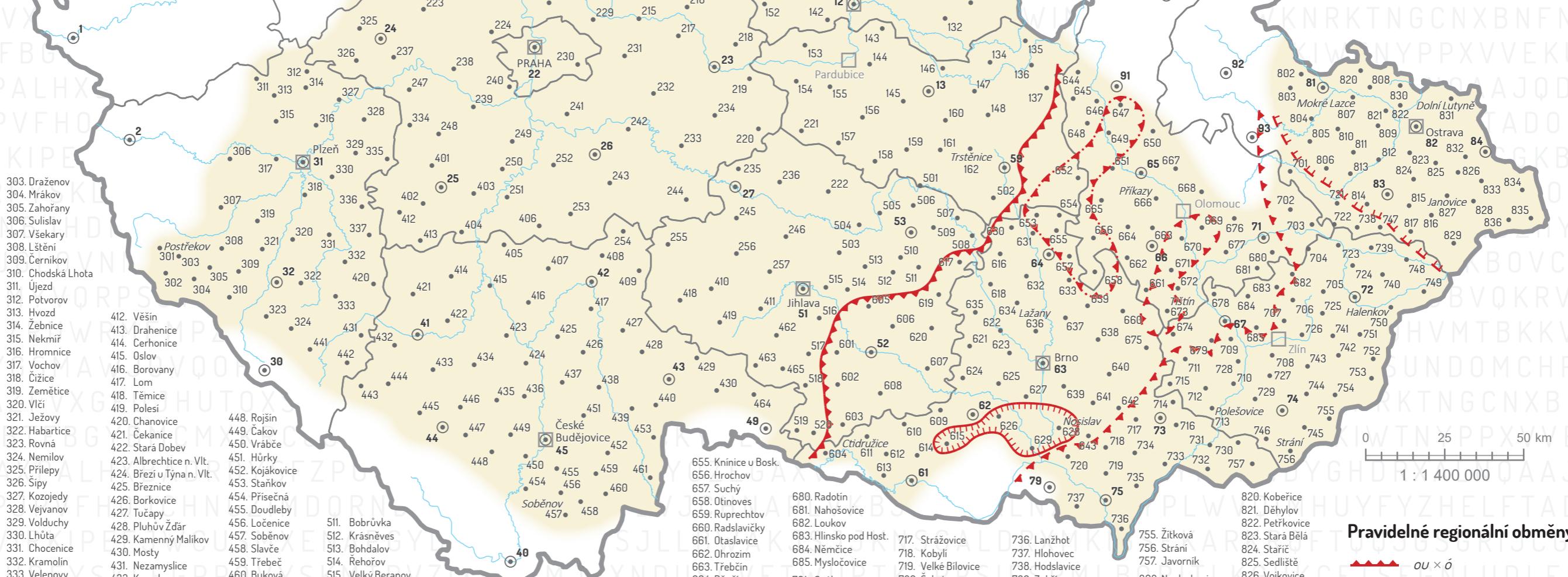
Venkovské

101. Držkov
102. Paseky n. Jiz.
103. Poniklá
104. Horní Dušnice
105. Mrklov
106. Hoření Paseky
107. Všelibice
108. Frýdštejn
109. Lestkov
110. Loukov
111. Nová Ves n. Pop.
112. Horní Kalná
113. Rtyň v Podkrk.
114. Slatina n. Úpou
115. Horní Rybníky
116. Hlavňov
117. Machov
118. Mukařov
121. Všeň

201. Raná
202. Chrásťany
203. Sířejovice
204. Libotenice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hříškov
208. Orasice
209. Brníkov
210. Bechán
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Kryp
214. Všejany
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Oháre
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvína
222. Střížov
223. Měsické Žehrovice
224. Dobroviz
225. Dolín
226. Budihostice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královice
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chýňava
239. Korno
240. Kosoř
241. Těptín
242. Ostředek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejčkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radouš
249. Velká Lečice
250. Drevníky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Smilkov
254. Šebířov
255. Bráťice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov

Městské

1. Cheb
2. Tachov
3. Karlovy Vary
4. Kadaň
5. Most
6. Ústí n. Labem
7. Česká Lipa
8. Rumburk
9. Frýdlant
10. Trutnov
11. Nová Paka
12. Hradec Králové
13. Vysoké Mýto
14. Mladá Boleslav
21. Roudnice n. Labem
22. Praha
23. Kolín
24. Rakovník
25. Příbram
26. Benešov
27. Ledeč n. Sázavou
30. Železná Ruda
31. Plzeň
32. Klatovy
40. Vyšší Brod
41. Strakonice
42. Tábor
43. Jindřichův Hradec
44. Prachatice
45. České Budějovice
49. Slavonice
51. Jihlava
52. Třebíč
53. Nové Město na Moravě
59. Svitavy
61. Znojmo
62. Moravský Krumlov
63. Brno
64. Boskovice
65. Litovel
66. Prostějov
67. Kroměříž
71. Lipník n. Bečvou
72. Vsetín
73. Kyjov
74. Uherský Brod
75. Břeclav
79. Mikulov
81. Opava
82. Ostrava
83. Příbor
84. Český Těšín
91. Šumperk
92. Bruntál
93. Moravský Beroun
94. Jeseník
95. Osoblaha

Pravidelné regionální obměny

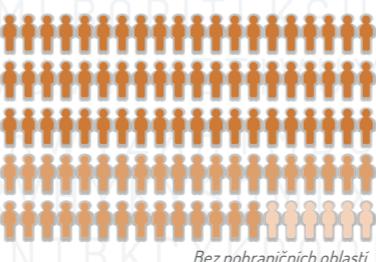
- ou × ó
- △ ó × ú
- ◆ ó × ó
- ó × á
- ú × u

SNÍH

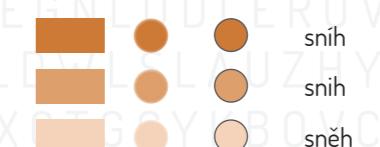
Hláškové varianty slova **sníh** vytvářejí na zkoumané části Česka několik areálů: na 44 % území varianta **sníh**, shodná se spisovným jazykem, vznikla monoftongizací diftongu *-ie-* ze staročeské podoby *snieh*, na 24 % obměna **snih**, jež je výsledkem pravidelného krácení samohlásky *-í-*, a na 8 % varianta **sněh** zachycená na dvou částech území – v západních Čechách a na Uherskobrodsku a Vsetínsku s přesahem na Přiborsko. Varianty v 2. pádě nebyly do mapy zařazeny (šrafa na mapě ČJA představuje rozšíření podoby 2. pádu **snihu**, na ostatním území byla zachycena varianta **sněhu**, shodná se spisovným jazykem, hlásky *-h-* a *-u* podléhají pravid. reg. obměnám).

Podíl obyvatel užívajících hláškové varianty (1. pád)

Hlášková varianta slova *sníh* (1. pád)

v areálu dubletní nedubletní

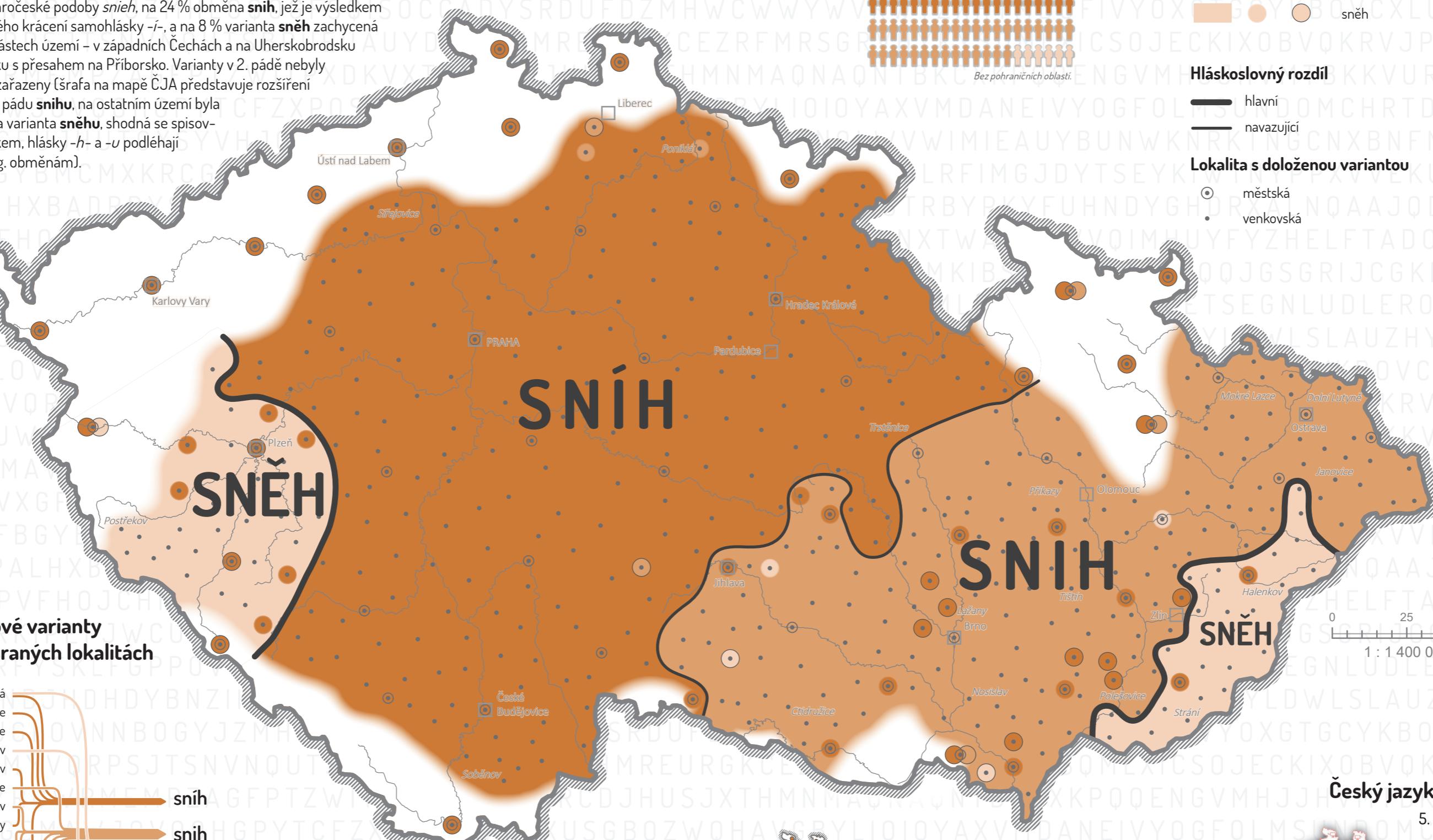

Hláskoslovny rozdíl

- hlavní
- navazující

Lokalita s doloženou variantou

- městská
- venkovská

Hláškové varianty ve vybraných lokalitách

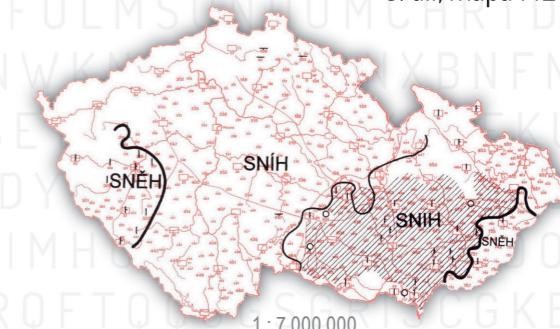
Poníkla	—
Trstěnice	—
Sírejovice	—
Postřekov	—
Soběnov	—
Ctidružice	—
Nosislav	—
Lažany	—
Příkazy	—
Tištín	—
Polešovice	—
Halenkov	—
Strání	—
Mokré Lazce	—
Janovice	—
Dolní Lutyně	—
sníh	—
snih	—
sněh	—

Oblasti nářečí českého jazyka (1. pád)

Český jazykový atlas

5. díl, mapa 142

SNÍH

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

101. Držkov
102. Paseky n. Jiz.
103. Poniklá
104. Horní Dušnice
105. Mrklov
106. Hoření Paseky
107. Všelibice
108. Frýdštejn
109. Lestkov
110. Loukov
111. Nová Ves n. Pop.
112. Horní Kalná
113. Rtyňe v Podkrk.
114. Slatina n. Úpou
115. Horní Rybníky
116. Hlavňov
117. Machov
120. Mukařov
121. Všeň
201. Raná
202. Chrásťany
203. Sířejovice
204. Libotenice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hříškov
208. Orasice
209. Brníkov
210. Bechín
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Kryp
214. Všejan
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Oháře
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvína
222. Střížov
223. Měsické Žehrovice
224. Dobroviz
225. Dolin
226. Budhostice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královice
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chýňava
239. Korno
240. Kosor
241. Těptín
242. Ostředek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejčkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radouš
249. Velká Lečice
250. Drevníky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Smilkov
254. Šebířov
255. Brážice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov
122. Střelec
123. Úlibice
124. Pecka
124a. Šáravcová Lhota
125. Bílá Třemešná
126. Vilantice
127. Dolany
128. Slavětín n. Met.
129. Česká Čermná
130. Kounov
131. Trnov
132. Libel
133. Liberk
134. Žampach
135. Klášterec n. Orl.
136. Mistrovice
137. Horní Heřmanice
138. Obruby
139. Údrnice
140. Myštěves
141. Neděliště
142. Sedlice
143. Bělečko
144. Lány u Dašic
145. Jenišovice
146. Skořenice
147. Retívka
148. Kozlov
149. Březinka
150. Uhřeč
151. Nouzov
152. Lužec n. Cid.
153. Vlčí Habřina
154. Lipoltice
155. Ježbořice
156. Lukavice
157. Horní Bradlo
158. Studnice
159. Otradov
160. Morašice
161. Porčí u Litomyšle
162. Trstěnice

Městské

- Cheb
- Rakovník
- Tachov
- Příbram
- Karlovy Vary
- Benešov
- Kadaň
- Most
- Ústí n. Labem
- Plzeň
- Česká Lípa
- Rumburk
- Frydlant
- Trutnov
- Nová Paka
- Hradec Králové
- Prachatic
- České Budějovice
- Mladá Boleslav
- Roudnice n. Labem
- Praha
- Kolín
- Rychnov nad Kněžnou
- Chomutov
- Most
- Olomouc
- Ostrava
- Třebíč
- Nové Město na Moravě
- Svitavy
- Znojmo
- Moravský Krumlov
- Brno
- Boskovice
- Litovel
- Prostějov
- Kroměříž
- Lipník n. Bečvou
- Vsetín
- Kyjov
- Uherský Brod
- Břeclav
- Mikulov
- Opava
- Ostrava
- Příbor
- Český Těšín
- Šumperk
- Bruntál
- Moravský Beroun
- Jeseník
- Osoblaha

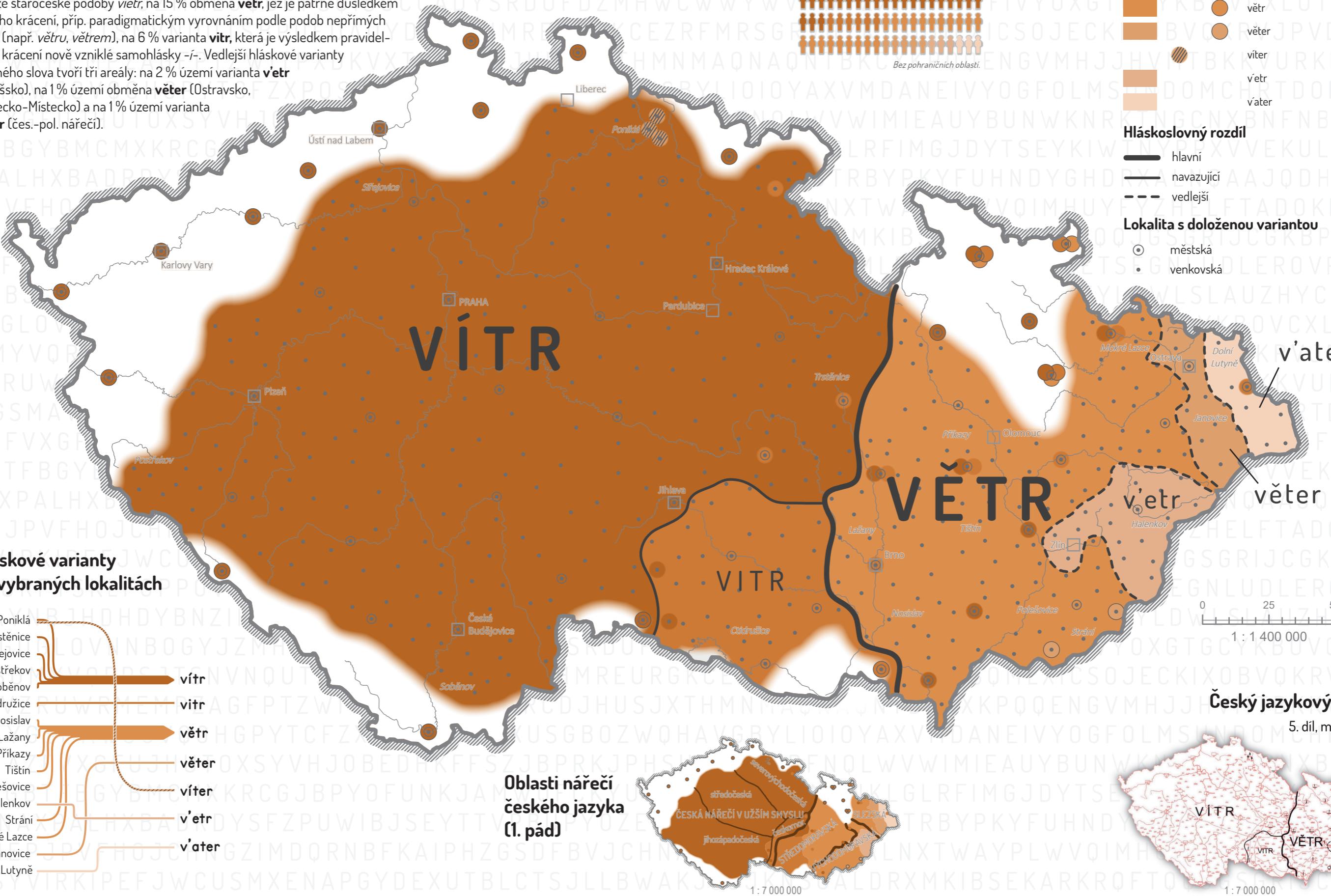
Pravidelné regionální obměny

ch × h
ch × g, s × s

VÍTR

Hláskové varianty slova **vítr** vytvářejí na zkoumané části Česka několik areálů: na 51 % území varianta **vítr**, shodná se spisovným jazykem, vzniklá monoftongizací diftongu *-ie-* ze staročeské podoby *vietr*, na 15 % obměna **větr**, jež je patrně důsledkem starého krácení, příp. paradigmatickým vyrovnaním podle podob nepřímých pádů (např. *větru*, *větrem*), na 6 % varianta **vitr**, která je výsledkem pravidelného krácení nově vzniklé samohlásky *-í*. Vedlejší hláskové varianty řešeného slova tvoří tři areály: na 2 % území varianta **v'etr** (Valašsko), na 1 % území obměna **věter** (Ostravsko, Frýdecko-Místek) a na 1 % území varianta **v'ater** (čes.-pol. nářečí).

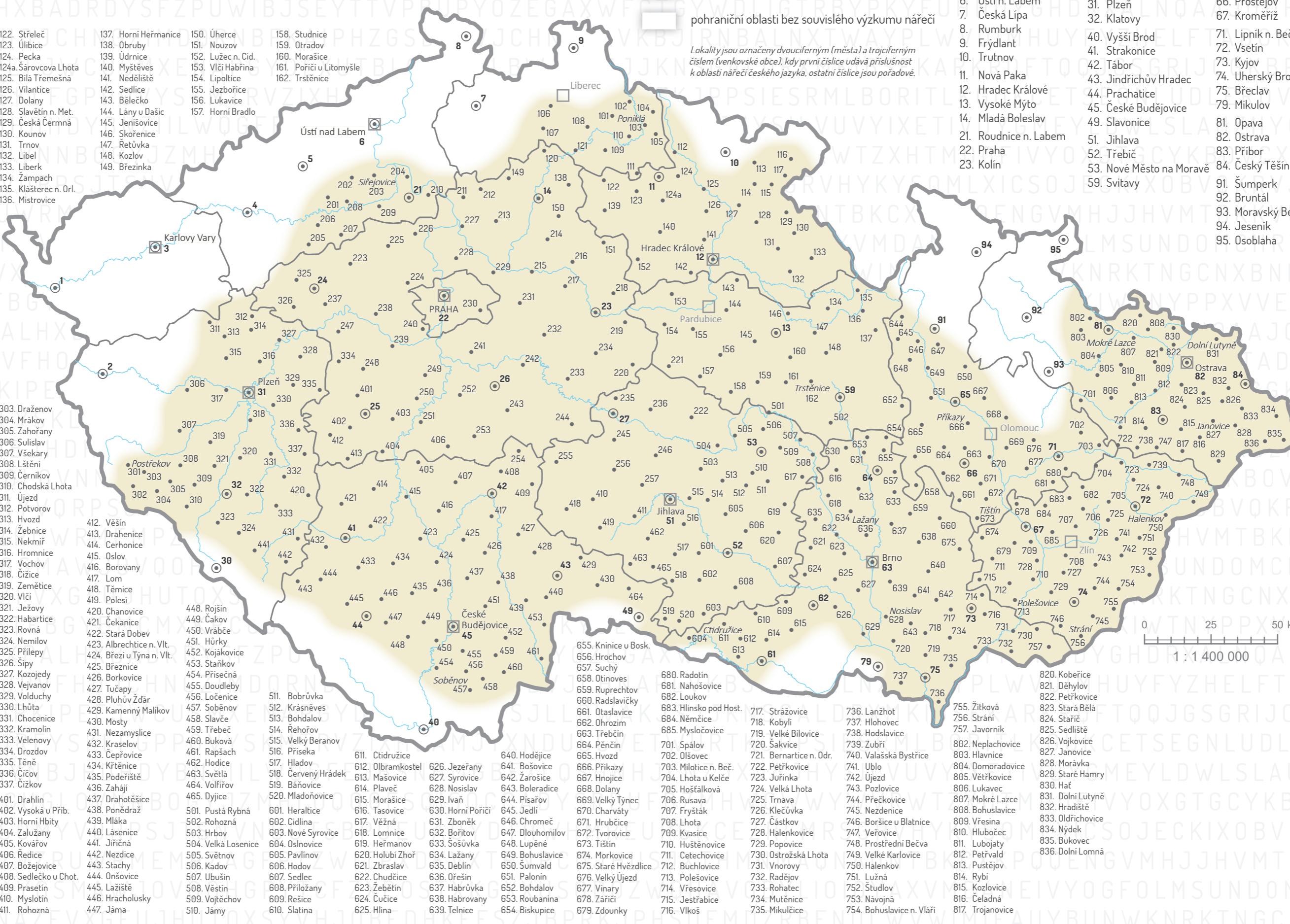
VÍTR

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

- 101. Držkov
  - 102. Paseky n. Jiz.
  - 103. Poniklá
  - 104. Horní Dušnice
  - 105. Mrklov
  - 106. Hoření Paseky
  - 107. Všelibice
  - 108. Frýdštejn
  - 109. Lestkov
  - 110. Loukov
  - 111. Nová Ves n. Po
  - 112. Horní Kalná
  - 113. Rtyňě v Podkrk
  - 114. Slatina n. Úpou
  - 115. Horný Rybníky
  - 116. Hlavňov
  - 117. Machov
  - 120. Mukařov
  - 121. Všeň

201. Raná
 202. Chrášťany
 203. Sírejovice
 204. Libotenice
 205. Pnětluky
 206. Jimlín
 207. Hříškov
 208. Orasice
 209. Brníkrov
 210. Bechlín
 211. Strážnice
 212. Sedlec
 213. Krpy
 214. Všejaný
 215. Semice
 216. Chleby
 217. Vrbová Lhota
 218. Ohaře
 219. Mikuláš
 220. Přibyslavice
 221. Běstvina
 222. Střížov
 223. Měsické Žehrovice
 224. Dobroviz
 225. Dolín
 226. Budíhostice
 227. Kly
 228. Bašt
 229. Zápy
 230. Královice
 231. Tismice
 232. Krymlov
 233. Losiny
 234. Chlístovice
 235. Kozlov
 236. Tis
 237. Lašovice
 238. Chyňava
 239. Korno
 240. Kosor
 241. Těptín
 242. Ostrédek
 243. Popovice
 244. Strojetice
 245. Rejkov
 246. Dobrohostov
 247. Broumy
 248. Radouš
 249. Velká Lečice
 250. Drevníky
 251. Svatý Jan
 252. Křečovice
 253. Smilkov
 254. Šebířov
 255. Bratřice
 256. Velký Rybník
 257. Šimanov
 301. Postřekov
 302. Chodov
 303. Draženov
 304. Mrákov
 305. Zahorany
 306. Sulislav
 307. Všekary
 308. Lštění
 309. Černíkov
 310. Chodská Lhota
 311. Újezd
 312. Potvorov
 313. Hvozd
 314. Žebnice
 315. Nekmíř
 316. Hromnice
 317. Vochov
 318. Čížice
 319. Zemětice
 320. Vlčí
 321. Ježovy
 322. Habartice
 323. Rovná
 324. Nemilov
 325. Přilepy
 326. Šípy
 327. Kozojedy
 328. Vejanov
 329. Volduchy
 330. Lhůta
 331. Chocenice
 332. Kramolín
 333. Velenovy
 334. Drozdov
 335. Těně
 336. Číčov
 337. Čížkov
 401. Drahlin
 402. Vysoká u Přib.
 403. Horní Hbitý
 404. Zalužany
 405. Kovářov
 406. Ředice
 407. Božejovice
 408. Sedlečko u Chot.
 409. Prasetín
 410. Myslotín
 411. Rohozná
 412. Věšín
 413. Drahonice
 414. Cerhonice
 415. Oslov
 416. Borovany
 417. Lom
 418. Těmice
 419. Polesí
 420. Chanovice
 421. Čekanice
 422. Stará Dobev
 423. Albrechtice n. Vlt.
 424. Březí u Týna n. Vlt.
 425. Březnice
 426. Borkovice
 427. Tučapy
 428. Pluhův Žďár
 429. Kamenný Malíkov
 430. Mosty
 431. Nezamyslice
 432. Kraselov
 433. Čepřovice
 434. Křtěnice
 435. Poderště
 436. Zahájí
 437. Drahotěsice
 438. Ponědraž
 439. Mláka
 440. Lásenice
 441. Jiřičná
 442. Nezdice
 443. Stachy
 444. Onšovice
 445. Lažiště
 446. Hracholusky
 447. Jáma

Lokalita s doloženou variantou

městská
venkovská

oblast s provedeným výzkumem nárečí

Lokality jsou označeny dvouciferným (města) a trojciferným

Lokality jsou označeny dvouciferným (města) a trojciferným číslem (venkovské obce), kdy první číslice udává příslušnost k oblasti nářečí českého jazyka, ostatní číslice jsou pořadové.

Městské

1. Cheb	24. Rakovník	61. Znojmo
2. Tachov	25. Příbram	62. Moravský Krumlov
3. Karlovy Vary	26. Benešov	63. Brno
4. Kadaň	27. Ledeč n. Sázavou	64. Boskovice
5. Most	30. Železná Ruda	65. Litovel
6. Ústí n. Labem	31. Plzeň	66. Prostějov
7. Česká Lípa	32. Klatovy	67. Kroměříž
8. Rumburk	40. Vyšší Brod	71. Lipník n. Bečvou
9. Frýdlant	41. Strakonice	72. Vsetín
10. Trutnov	42. Tábor	73. Kyjov
11. Nová Paka	43. Jindřichův Hradec	74. Uherský Brod
12. Hradec Králové	44. Prachatice	75. Břeclav
13. Vysoké Mýto	45. České Budějovice	79. Mikulov
14. Mladá Boleslav	49. Slavonice	81. Opava
21. Roudnice n. Labem	51. Jihlava	82. Ostrava
22. Praha	52. Třebíč	83. Příbor
23. Kolín	53. Nové Město na Moravě	84. Český Těšín
	59. Svitavy	91. Šumperk
		92. Bruntál
		93. Moravský Beroun
		94. Jeseník
		95. Osoblaha

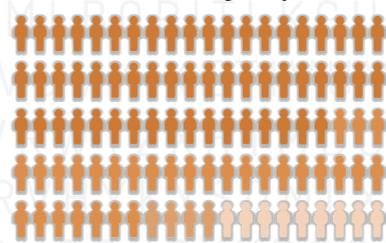
1 : 1 400 000

KŘÍDA

Hláskové varianty přejatého slova **křída** vytvářejí na zkoumané části Česka několik areálů: na 42 % území varianta **křída**, shodná se spisovným jazykem, na 26 % obměna **křída**, která je odrazem mor. krátkosti, na 4 % varianta **kředa** zachycená na centrální Hané (na části tohoto území s -ě-: **kředa**) a na 4 % obměna **krejda** doložená z území slez. nárečí (pouze ve 3 lokalitách byla zaznamenána podoba **krajda**). Na střední a východní Moravě se vyskytují další varianty s počátečním kr- (**kreda**, **kředa**, **kryda**, **křýda**). Hlásy -i-, -í- a -y-, -ý- podléhají pravidelným regionálním obměnám.

Podíl obyvatel užívajících hláskové varianty (1. pád)

Bez varianty **krajda** a pohraničních oblastí.

Hlásková varianta slova *křida* (1. pád)

v areálu dubletní nedubletní

		křida
		křida
		kředa
		krajda
		krejda
		kr-

Hláskoslovny rozdíl

— hlavní

Lokalita s doloženou variantou

- městská
- venkovská

KREJDA

Hláskové varianty ve vybraných lokalitách

- Poníklá
  - Trstěnice
  - Sířejovice
  - Postřekov
  - Soběnov
  - Ctidiřice
  - Nosislav
  - Lažany
  - Příkazy
  - Tištín
  - Polešovice
  - Halenkov
  - Strání
  - Mokré Lazce
  - Janovice
  - Dolní Lutyně
- **křida**
- **křida**
- **krýda**
- **kředa**

KŘÍDA

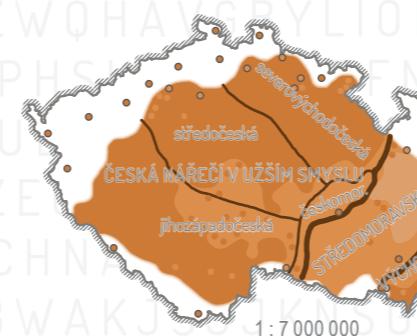
KŘIDA

Český jazykový atlas

5. díl, mapa 145

Oblasti nárečí českého jazyka (1. pád)

KŘÍDA

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

101. Držkov
102. Paseky n. Jiz.
103. Poniklá
104. Horní Dušnice
105. Mrklov
106. Hoření Paseky
107. Všelibice
108. Frydštejn
109. Lestkov
110. Louk
111. Nová Ves n. Pop.
112. Horní Kalná
113. Rtyň v Podkrk.
114. Slatina n. Úpou
115. Horní Rybníky
116. Hlavňov
117. Machov
120. Mukařov
121. Všeň

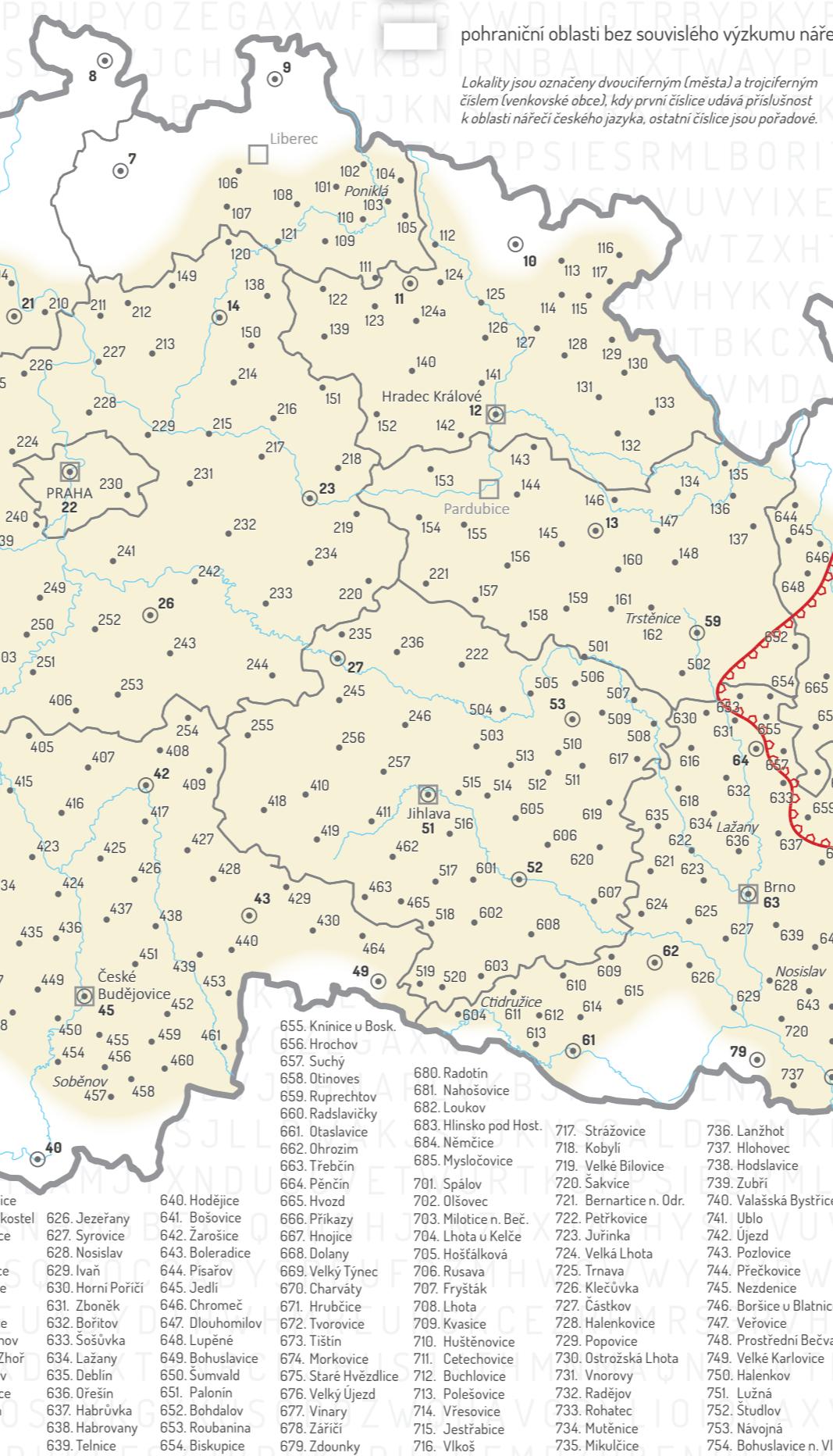
201. Raná
202. Chrášťany
203. Šířejovice
204. Libotenice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hříškov
208. Orasice
209. Brníkov
210. Bechlín
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Krpy
214. Všejan
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Oháre
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvína
222. Střížov
223. Měsické Žehrovice
224. Dobrovíz
225. Dolín
226. Budihostice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královice
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chýňava
239. Korno
240. Kosr
241. Těpín
242. Ostredek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radous
249. Velká Lečice
250. Drevníky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Smilkov
254. Šebířov
255. Bratřice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov

122. Střelec
123. Úlibice
124. Pecka
125. Šárovčova Lhota
126. Vilantice
127. Dolany
128. Slavětín n. Met.
129. Česká Čermná
130. Kounov
131. Trnov
132. Libel
133. Liberk
134. Žampach
135. Klášterec n. Orl.
136. Mistrovice

137. Horní Heřmanice
138. Obruby
139. Údrnice
140. Myštěves
141. Neděliště
142. Sedlice
143. Bělečko
144. Lány u Dašic
145. Jenišovice
146. Skořenice
147. Řetůvka
148. Kozlov
149. Březinka

150. Úherce
151. Nouzov
152. Lužec n. Cid.
153. Vlčí Habřina
154. Lipoltice
155. Ježbořice
156. Lukavice
157. Horní Bradlo

158. Studnice
159. Otradov
160. Morašice
161. Poříčí u Litomyšle
162. Trstěnice

Městské

- Cheb
- Rakovník
- Tachov
- Příbram
- Karlovy Vary
- Kadaň
- Most
- Ústí n. Labem
- Železná Ruda
- Plzeň
- Klatovy
- Vyšší Brod
- Frydlant
- Trutnov
- Nová Paka
- Hradec Králové
- Roudnice n. Labem
- Praha
- Kolín
- Lipník n. Bečvou
- Vsetín
- Kyjov
- Uherský Brod
- Běclav
- Mikulov
- Opava
- Ostrava
- Příbor
- Český Těšín
- Šumperk
- Bruntál
- Moravský Beroun
- Jeseník
- Osoblaha

- Znojmo
- Moravský Krumlov
- Brno
- Ledeč n. Sázavou
- Česká Lípa
- Rumburk
- Frýdlant
- Tábor
- Jindřichův Hradec
- Prachatice
- České Budějovice
- Mladá Boleslav
- Slavonice
- Jihlava
- Třebíč
- Nové Město na Moravě
- Svitavy
- Opava
- Ostrava
- Příbor
- Český Těšín
- Šumperk
- Bruntál
- Moravský Beroun
- Jeseník
- Osoblaha

Pravidelné regionální obměny

$i, i \times y, ý$

$r, r \times ry, ry$

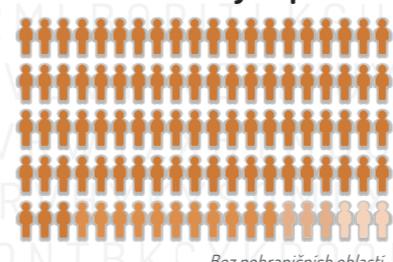
$i \times e$

LÉTO

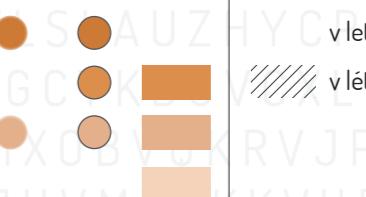
Hláskové varianty slova **léto** vytvářejí na zkoumané části Česka tři areály: na 2 % obměna **lito**, vzniklá úžením **-é** v **-í-** (samohláska **-í-** místy podléhá krácení), na 70 % varianta **leto**, vyvinutá v důsledku starého krácení, příp. paradigmatickým vyrovnáváním podle podob s krátkou samohláškou **-e-** (např. *let, letum*), a na 1 % území obměna **lato**, která je zde v návaznosti na polštinu. V 6. pádě je území rozděleno mezi variantu **v lítě**, převládající na Moravě (na Litovelsku v obměně **v líte**), a zkrácenou obměnu **v leté**, vyskytující se v Čechách, na jz. Moravě a ve Slezsku. Varianta **léto** zaujímá 3 % území, nevytváří však kompaktní areál, zachovává původní délku za raženou intonaci. Hlásky **-é-, -í-, -o a -ł-** podléhají pravid. reg. obměnám.

Podíl obyvatel užívajících hláskové varianty (1. pád)

Hlásková varianta slova **léto**

1. pád	6. pád
dubletní	v areálu
nedubletní	
v areálu	

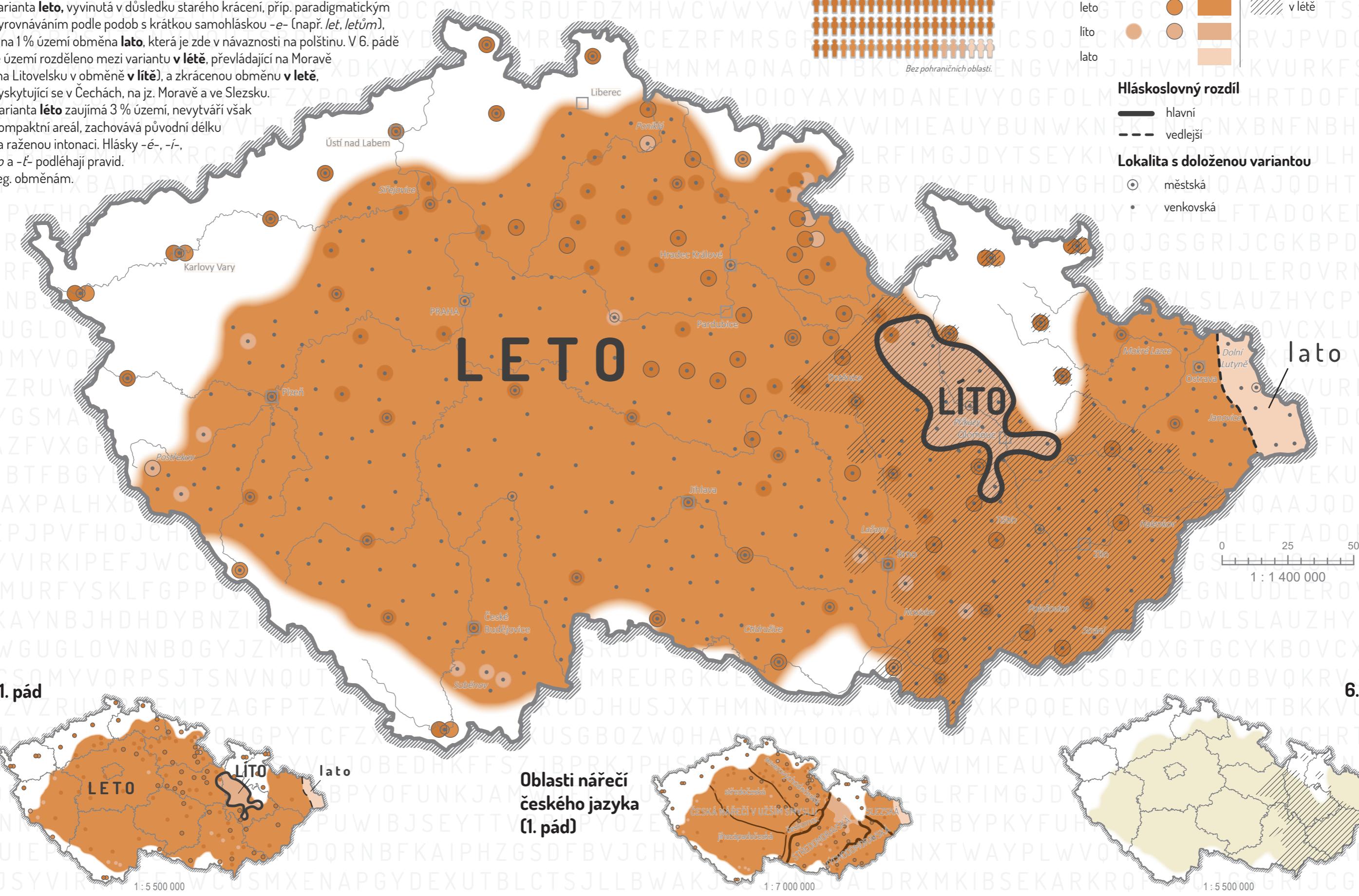

Hláskoslovny rozdíl

- hlavní
- - vedlejší

Lokalita s doloženou variantou

- městská
- venkovská

LÉTO

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

- 101. Držkov
- 102. Paseky n. Jiz.
- 103. Poniklá
- 104. Horní Dušnice
- 105. Mrklov
- 106. Hoření Paseky
- 107. Všelibice
- 108. Frýdštejn
- 109. Lestkov
- 110. Loukov
- 111. Nová Ves n. Pop.
- 112. Horní Kalná
- 113. Rtyň v Podkrk.
- 114. Slatina n. Úpou
- 115. Horní Rybníky
- 116. Hlavňov
- 117. Machov
- 120. Mukařov
- 121. Všeň

Uvedené

LÉTA

Hláškové varianty slova **léta** (ve významu letokruhy stromů) vytvářejí na zkoumané části Česka tři areály: na 76 % území varianta **léta**, vzniklá vyrovnaním podle ostatních tvarů množného čísla (např. *letům*), na 23 % obměna **lita**, vzniklá změnou **-é** v **-í** (v sv. části Čech a na záp. okraji Českomoravské vrchoviny), a na 1 % území varianta **lata**, která je zde v návaznosti na polovinu (v nejvýchodnějším cípu Česka). Výrazy *roky*, *ročiny*, *ročníky* ap. používané pro letokruhy v několika obcích na východě republiky nebyly do mapování zahrnuty. Nářeční pojmenování pro letokruhy stromů se nezjišťovala ve městech. Hláška **-í** podléhá pravidelným regionálním obměnám.

LETA

LÍTA

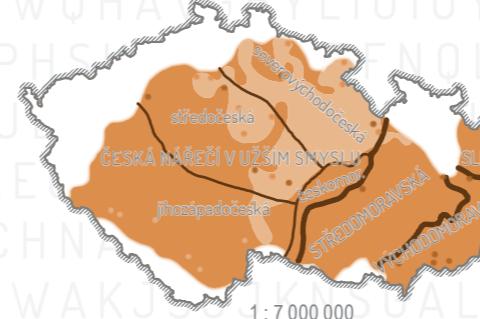
LETA

lata

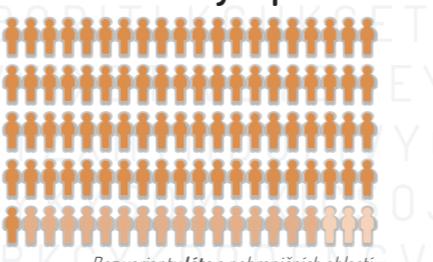
Hláškové varianty ve vybraných lokalitách

Poniklá	letea
Trstěnice	lita
Sířejovice	lita
Postřekov	lita
Soběnov	lata
Ctidružice	lata
Nosislav	lata
Lažany	lata
Příkazy	lata
Tištín	lata
Polešovice	lata
Halenkov	lata
Strání	lata
Mokré Lazce	lata
Janovice	lata
Dolní Lutyně	lata

Oblasti nářečí českého jazyka (1. pád)

Podíl obyvatel užívajících hláškové varianty (1. pád)

Bez varianty **léta** a pohraničních oblastí.

Hlášková varianta slova *léta* (1. pád)

v areálu dubletní nedubletní

léta

leta

lita

lata

Hláškoslovny rozdíl

- hlavní
- vedlejší

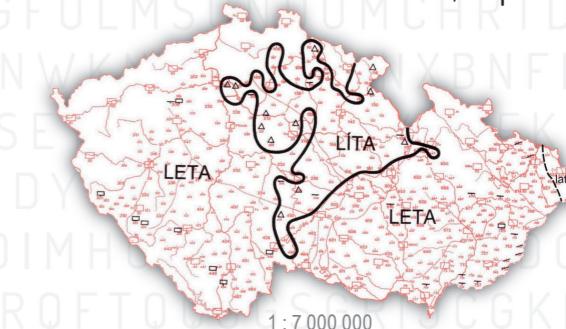
Lokalita s doloženou variantou

- venkovská

0 25 50 km
1 : 1 400 000

Český jazykový atlas

5. díl, mapa 148

LÉTA

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

101. Držkov
102. Paseky n. Jiz.
103. Poniklá
104. Horní Dušnice
105. Mrklov
106. Hoření Paseky
107. Všelibice
108. Frydštejn
109. Lestkov
110. Loukov
111. Nová Ves n. Pop.
112. Horní Kalná
113. Rtyňe pod Podkr.
114. Slatina n. Úpou
115. Horní Rybníky
116. Hlavňov
117. Machov
120. Mukařov
121. Všeň

201. Raná
202. Chrášťany
203. Šířejovice
204. Libotěnice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hříškov
208. Orasice
209. Brníkov
210. Bechlín
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Krpy
214. Všejaný
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Oháře
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvína
222. Střížov
223. Mšecé Žehrovice
224. Dobrovíz
225. Dolín
226. Budihostice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královice
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chýňava
239. Korno
240. Kosor
241. Těpín
242. Ostredek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radous
249. Velká Lečice
250. Drevníky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Smilkov
254. Šebířov
255. Bratřice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov

122. Střelec
123. Úlibice
124. Pecka
125. Šárovcová Lhota
126. Vilantice
127. Dolany
128. Slavětín n. Met.
129. Česká Čermná
130. Kounov
131. Trnov
132. Libel
133. Liberk
134. Žampach
135. Klášterec n. Orl.
136. Mistrovice

137. Horní Heřmanice
138. Obruby
139. Údrnice
140. Myštěves
141. Neděliště
142. Sedlice
143. Bělečko
144. Lány u Dašic
145. Jenišovice
146. Skořenice
147. Řetůvka
148. Kozlov
149. Březinka

150. Úherce
151. Nouzov
152. Lužec n. Cid.
153. Vlčí Habřina
154. Lipoltice
155. Ježbořice
156. Lukavice
157. Horní Bradlo
158. Studnice

159. Otradov
160. Morašice
161. Poříčí u Litomyšle
162. Trstěnice

106. Liberec
107. Ústí nad Labem
108. Sířejovice
109. Trnov
110. Kounov
111. Libel
112. Liberk
113. Liberk
114. Žampach
115. Klášterec n. Orl.
116. Mistrovice

117. Horní Bradlo
118. Studnice
119. Otradov
120. Morašice
121. Poříčí u Litomyšle
122. Trstěnice

123. Úherce
124. Nouzov
125. Lužec n. Cid.
126. Vlčí Habřina
127. Lipoltice
128. Ježbořice
129. Lukavice
130. Horní Bradlo
131. Studnice

132. Libel
133. Liberk
134. Liberk
135. Liberk
136. Liberk
137. Liberk
138. Liberk
139. Liberk
140. Liberk
141. Liberk
142. Liberk
143. Liberk
144. Liberk
145. Liberk
146. Liberk
147. Liberk
148. Liberk
149. Liberk

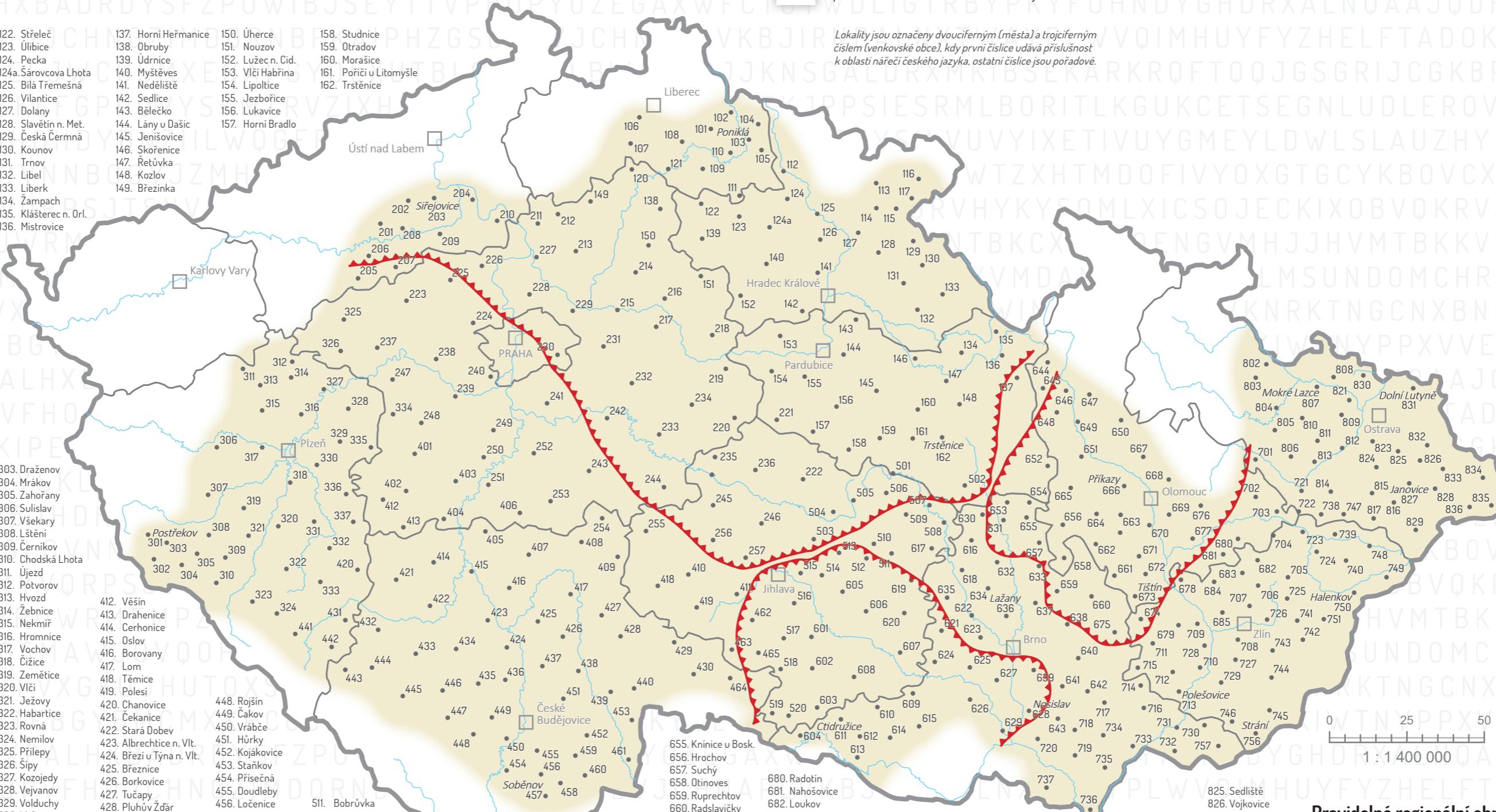
Lokalita s doloženou variantou

venkovská

oblast s provedeným výzkumem nárečí

pohraniční oblasti bez souvisejícího výzkumu nárečí

Lokality jsou označeny dvouciferným (města) a trojciferným číslem (venkovské obce), kdy první číslice udává příslušnost k oblasti nárečí českého jazyka, ostatní číslice jsou pořadové.

Pravidelné regionální obměny

$i \times i$

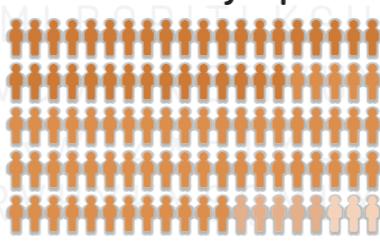
825. Sedliště
826. Vojkovice
827. Janovice
828. Morávka
829. Staré Hamry
830. Háj
831. Dolní Lutyně
832. Hradiště
833. Oldřichovice
834. Nýdek
835. Bukovec
836. Dolní Lomná
802. Neplachovice
803. Hlavnice
804. Domoradovice
805. Věrkovice
806. Lukavec
807. Mokré Lazce
808. Bohuslavice
809. Vršesina
810. Hlubočec
811. Lubočaty
812. Petřvald
813. Pustějov
814. Částkov
815. Kozlovice
816. Čeladná
817. Trojanovice
818. Bohuslavice
819. Hlubočec
820. Lukavec
821. Petřvald
822. Pustějov
823. Bohuslavice
824. Stará Bělá
825. Starý Jičín
826. Vojkovice
827. Janovice
828. Morávka
829. Staré Hamry
830. Háj
831. Dolní Lutyně
832. Hradiště
833. Oldřichovice
834. Nýdek
835. Lukavec
836. Dolní Lomná
717. Strážovice
718. Kobylí
719. Velké Bílovice
720. Šakvice
721. Bernartice n. Odr.
722. Petřkovice
723. Valašská Bystřice
724. Lhotka u Kelče
725. Hrubá Lhota
726. Polešovice
727. Strážovice
728. Lhotka u Blatnice
729. Popovice
730. Ostrožská Lhota
731. Vnorov
732. Božkovice
733. Lhotka u Blatnice
734. Lhotka u Blatnice
735. Lhotka u Blatnice
736. Lanžhot
737. Hlubočec
738. Hodslavice
739. Zubří
740. Milotice n. Beč.
741. Ublo
742. Ujezd
743. Polovice
744. Klečúvka
745. Nezdenice
746. Chroměč
747. Hrubčice
748. Charváty
749. Lhotka u Blatnice
750. Lhotka u Blatnice
751. Lhotka u Blatnice
752. Lhotka u Blatnice
753. Lhotka u Blatnice
754. Lhotka u Blatnice
755. Lhotka u Blatnice
756. Lhotka u Blatnice
757. Lhotka u Blatnice
758. Lhotka u Blatnice
759. Lhotka u Blatnice
760. Lhotka u Blatnice
761. Lhotka u Blatnice
762. Lhotka u Blatnice
763. Lhotka u Blatnice
764. Lhotka u Blatnice
765. Lhotka u Blatnice
766. Lhotka u Blatnice
767. Lhotka u Blatnice
768. Lhotka u Blatnice
769. Lhotka u Blatnice
770. Lhotka u Blatnice
771. Lhotka u Blatnice
772. Lhotka u Blatnice
773. Lhotka u Blatnice
774. Lhotka u Blatnice
775. Lhotka u Blatnice
776. Lhotka u Blatnice
777. Lhotka u Blatnice
778. Lhotka u Blatnice
779. Lhotka u Blatnice
780. Lhotka u Blatnice
781. Lhotka u Blatnice
782. Lhotka u Blatnice
783. Lhotka u Blatnice
784. Lhotka u Blatnice
785. Lhotka u Blatnice
786. Lhotka u Blatnice
787. Lhotka u Blatnice
788. Lhotka u Blatnice
789. Lhotka u Blatnice
790. Lhotka u Blatnice
791. Lhotka u Blatnice
792. Lhotka u Blatnice
793. Lhotka u Blatnice
794. Lhotka u Blatnice
795. Lhotka u Blatnice
796. Lhotka u Blatnice
797. Lhotka u Blatnice
798. Lhotka u Blatnice
799. Lhotka u Blatnice
800. Lhotka u Blatnice
801. Lhotka u Blatnice
802. Lhotka u Blatnice
803. Lhotka u Blatnice
804. Lhotka u Blatnice
805. Lhotka u Blatnice
806. Lhotka u Blatnice
807. Lhotka u Blatnice
808. Lhotka u Blatnice
809. Lhotka u Blatnice
810. Lhotka u Blatnice
811. Lhotka u Blatnice
812. Lhotka u Blatnice
813. Lhotka u Blatnice
814. Lhotka u Blatnice
815. Lhotka u Blatnice
816. Lhotka u Blatnice
817. Lhotka u Blatnice
818. Lhotka u Blatnice
819. Lhotka u Blatnice
820. Lhotka u Blatnice
821. Lhotka u Blatnice
822. Lhotka u Blatnice
823. Lhotka u Blatnice
824. Lhotka u Blatnice
825. Lhotka u Blatnice
826. Lhotka u Blatnice
827. Lhotka u Blatnice
828. Lhotka u Blatnice
829. Lhotka u Blatnice
830. Lhotka u Blatnice
831. Lhotka u Blatnice
832. Lhotka u Blatnice
833. Lhotka u Blatnice
834. Lhotka u Blatnice
835. Lhotka u Blatnice
836. Lhotka u Blatnice
837. Lhotka u Blatnice

JMÉNO

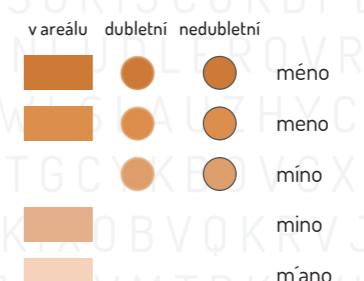
Hláškové varianty slova **jméno** vytvářejí na zkoumané části Česka několik areálů: na 49 % obměna **měno**, vyvinutá ve staré češtině v důsledku přechodu od n-kmenů k o-kmenům (ze *jmě* vzniklo *jmeno* podle plurálového tvaru *jmena*, pak odpadlo *-j*, ve Slezsku je výsledkem pravid. krácení samohlásek), na 21 % území varianta **měno**, u níž došlo k zdložení hlásky *-é* náhradou za ztrátu počátečního *j*, na 5 % varianta **mino**, vzniklá zkrácením *-í* v *-i* z obměny **mino** (ta je výsledkem užení *-é* v *-i*; vyskytuje se řidce) a na 1 % území varianta **m'ano**, jež je zde v návaznosti na polštinu. Hlásky *-e*- a *-o*- podléhají pravid. reg. obměnám. Forma **jméno**, shodná se spisovným jazykem, byla doložena jen v některých městech, a to pouze u ml. generace, proto se nemapuje.

Podíl obyvatel užívajících hláškové varianty (1. pád)

Bez varianty **mino** a pohraničních oblastí.

Hlášková varianta slova *jméno* (1. pád)

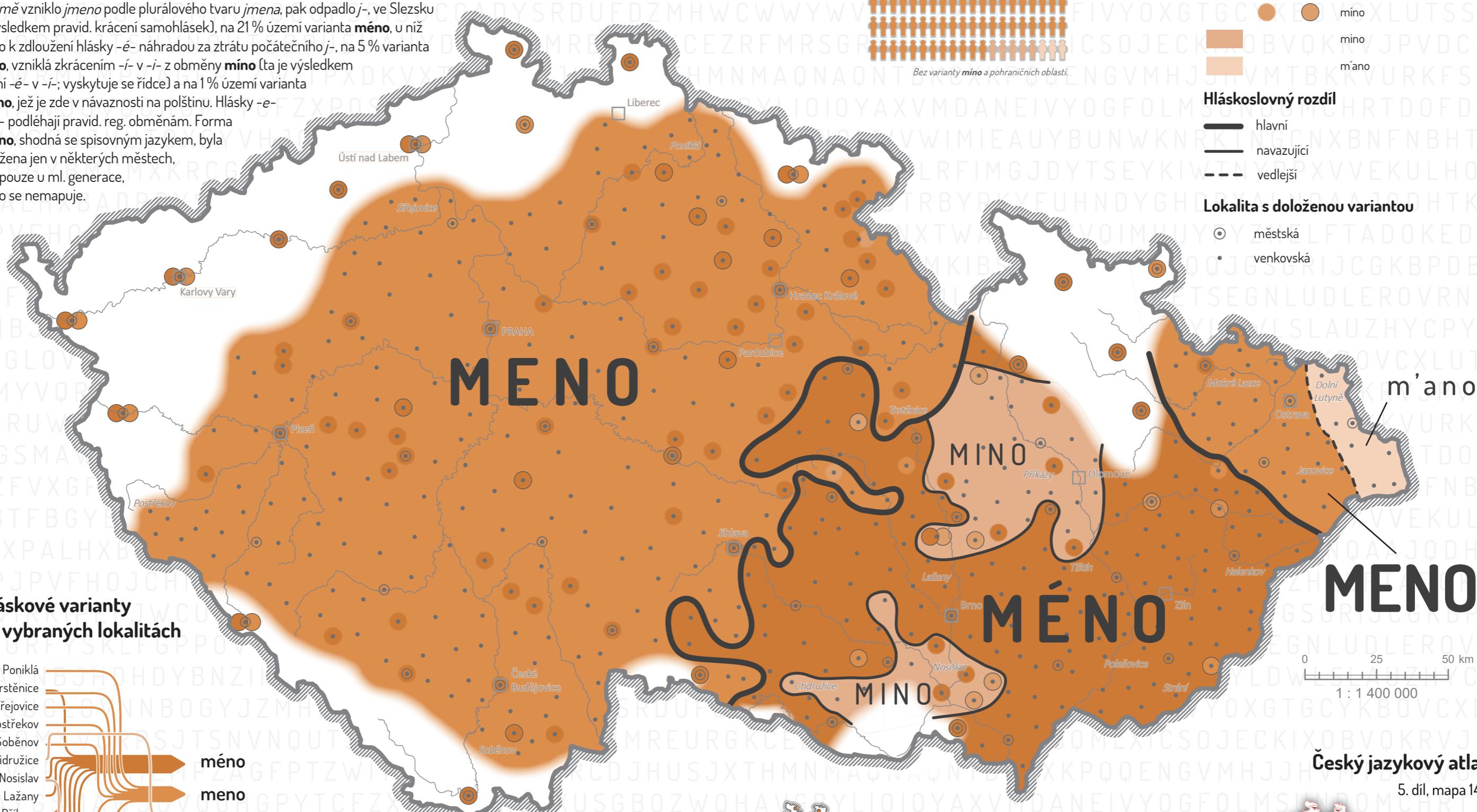

Hláskoslovny rozdíl

- hlavní
- navazující
- - - vedlejší

Lokalita s doloženou variantou

- městská
- venkovská

Český jazykový atlas

5. dil, mapa 149

JMÉNO

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

101. Držkov
102. Paseky n. Jiz.
103. Poniklá
104. Horní Dušnice
105. Mrklov
106. Hoření Paseky
107. Všelibice
108. Frydštejn
109. Lestkov
110. Loukov
111. Nová Ves n. Pop.
112. Horní Kalná
113. Rtyň v Podkrk.
114. Slatina n. Úpou
115. Horní Rybníky
116. Hlavňov
117. Machov
120. Mukařov
121. Všeň

201. Raná
202. Chrášťany
203. Šířejovice
204. Libotenice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hříškov
208. Orasice
209. Brníkov
210. Bechlín
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Krpy
214. Všejaný
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Oháre
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvína
222. Střížov
223. Měsické Žehrovice
224. Dobrovíz
225. Dolín
226. Budihotice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královice
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chýňava
239. Korno
240. Kosor
241. Těptín
242. Ostředek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radous
249. Velká Lečice
250. Drevníky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Smilkov
254. Šebířov
255. Bratřice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov

122. Střelec
123. Úlibice
124. Pecka
125. Šárovčova Lhota
126. Vilantice
127. Dolany
128. Slavětínsk. Met.
129. Česká Čermná
130. Kounov
131. Trnov
132. Libel
133. Liberk
134. Žampach
135. Klášterec n. Orl.
136. Mistrovice

137. Horní Heřmanice
138. Obruby
139. Údrnice
140. Myštěves
141. Neděliště
142. Sedlice
143. Bělečko
144. Lány u Dašic
145. Jenišovice
146. Skořenice
147. Řetůvka
148. Kozlov
149. Březinka

150. Úherce
151. Nouzov
152. Lužec n. Cid.
153. Vlčí Habřina
154. Lipoltice
155. Ježbořice
156. Lukavice
157. Horní Bradlo

158. Studnice
159. Otradov
160. Morašice
161. Poříčí u Litomyšle
162. Trstěnice

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
979
980
981
982
983
984
985
986
987
987
988
989
989
990
991
992
993
994
995
996
997
997
998
999
999
1000

122. Střelec
123. Úlibice
124. Pecka
125. Šárovčova Lhota
126. Vilantice
127. Dolany
128. Slavětínsk. Met.
129. Česká Čermná
130. Kounov
131. Trnov
132. Libel
133. Liberk
134. Žampach
135. Klášterec n. Orl.
136. Mistrovice

137. Horní Heřmanice
138. Obruby
139. Údrnice
140. Myštěves
141. Neděliště
142. Sedlice
143. Bělečko
144. Lány u Dašic
145. Jenišovice
146. Skořenice
147. Řetůvka
148. Kozlov
149. Březinka

150. Úherce
151. Nouzov
152. Lužec n. Cid.
153. Vlčí Habřina
154. Lipoltice
155. Ježbořice
156. Lukavice
157. Horní Bradlo

158. Studnice
159. Otradov
160. Morašice
161. Poříčí u Litomyšle
162. Trstěnice

8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158

PÉRO

Hláškové varianty slova **péro** vytvářejí na zkoumané části Česka čtyři areály: na 44 % území varianta **péro** a na 27 % obměna **pero** – obě varianty, shodné se spisovným jazykem, jsou odrazem starých intonačních poměrů, na 4 % varianta **piro**, vzniklá pravidelným krácením **-í** v **-i** (obměna **piro**, doložená zcela sporadicky, je výsledkem úžení **-é** v **-í**), a na 1 % území obměna **p'uro**, která je zde v návaznosti na polštinu. Hláška **-o** podléhá pravidelným regionálním obměnám.

PÉRO

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

- 101. Držkov
  - 102. Paseky n. Jiz.
  - 103. Poniklá
  - 104. Horní Dušnice
  - 105. Mrklov
  - 106. Hoření Paseky
  - 107. Všelibice
  - 108. Frýdštejn
  - 109. Lestkov
  - 110. Loukov
  - 111. Nová Ves n. Pop.
  - 112. Horní Kalná
  - 113. Rtyňě v Podkrk.
  - 114. Slatina n. Úpou
  - 115. Horní Rybníky
  - 116. Hlavňov
  - 117. Machov
  - 120. Muškárov
  - 121. Všeň

-

Lokalita s doloženou variantou

městská

• BRENOVÁ

oblast s provedeným výzkumem nářečí

pohraniční oblasti bez souvislého výzkumu nářečí

Lokality jsou označeny dvouciferným (města) a trojciferným číslem (venkovské obce), kdy první číslice udává příslušnost k oblasti nářečí českého jazyka, ostatní číslice jsou pořadové.

- Městské

1. Cheb	24. Rakovník	61. Znojmo
2. Tachov	25. Příbram	62. Moravský Krumlov
3. Karlovy Vary	26. Benešov	63. Brno
4. Kadaň	27. Ledeč n. Sázavou	64. Boskovice
5. Most	30. Železná Ruda	65. Litovel
6. Ústí n. Labem	31. Plzeň	66. Prostějov
7. Česká Lípa	32. Klatovy	67. Kroměříž
8. Rumburk	40. Vyšší Brod	71. Lipník n. Bečvou
9. Frýdlant	41. Strakonice	72. Vsetín
10. Trutnov	42. Tábor	73. Kyjov
11. Nová Paka	43. Jindřichův Hradec	74. Uherský Brod
12. Hradec Králové	44. Prachatice	75. Břeclav
13. Vysoké Mýto	45. České Budějovice	79. Mikulov
14. Mladá Boleslav	49. Slavonice	81. Opava
21. Roudnice n. Labem	51. Jihlava	82. Ostrava
22. Praha	52. Třebíč	83. Příbor
23. Kolín	53. Nové Město na Moravě	84. Český Těšín
	59. Svitavy	91. Šumperk
		92. Bruntál
		93. Moravský Beroun
		94. Jeseník
		95. Osoblaha

Pravidelné regionální obměny

— 8 —

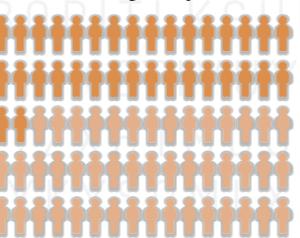

SÍLA

Hláškové varianty slova **síla** vytvářejí na zkoumané části Česka dva areály: na 33 % území varianta **síla**, shodná se spisovným jazykem a zachovávající původní délku za starou akutovou intonaci, a na 43 % obměna **síla**, vzniklá tzv. moravským krácením. Hlásky *s-*, *-i-* a *-/-* podléhají pravidelným regionálním obměnám.

SÍLA

Podíl obyvatel užívajících hláškové varianty (1. pád)

Bez pohraničních oblastí.

Hlášková varianta slova **síla** (1. pád)

v areálu dubletní nedubletní

Hláskoslovny rozdíl

hlavní

Lokalita s doloženou variantou

městská

venkovská

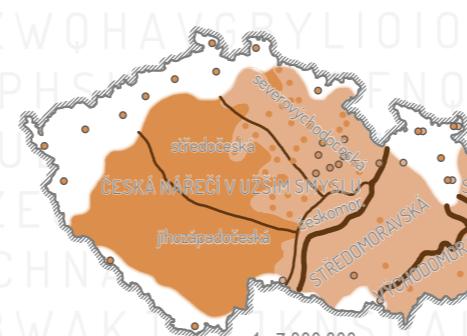

0 25 50 km
1 : 1 400 000

Hláškové varianty ve vybraných lokalitách

- Poníklá
  - Trstěnice
  - Sířejovice
  - Postřekov
  - Soběnov
  - Ctidružice
  - Nosislav
  - Lažany
  - Příkazy
  - Tištín
  - Polešovice
  - Halenkov
  - Strání
  - Mokré Lazce
  - Janovice
  - Dolní Lutyně
- síla**
- sila**

Oblasti nářečí českého jazyka (1. pád)

1 : 7 000 000

Český jazykový atlas

5. díl, mapa 151

1 : 7 000 000

SÍLA

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

- 101. Držkov
  - 102. Paseky n. Jiz.
  - 103. Poniklá
  - 104. Horní Dušnice
  - 105. Mrklov
  - 106. Hoření Paseky
  - 107. Všelibice
  - 108. Frýdštejn
  - 109. Lestkov
  - 110. Loukov
  - 111. Nová Ves n. Pop.
  - 112. Horní Kalná
  - 113. Rtyň v Podkrk.
  - 114. Slatina n. Úpou
  - 115. Horní Rybníky
  - 116. Hlavňov
  - 117. Machov
  - 120. Muškárov
  - 121. Všeň

- Map showing the Chodov-Postřekov cycle route. The route starts at Chodov, goes through Postřekov, then follows the river Cidliná through towns like Český Dub, Liberec, and Jablonec nad Nisou, before returning to Chodov. Key waypoints include Jimlín, Hříškov, Orasice, Brníkov, Bechlín, Strážnice, Sedlec, Kryp, Všejany, Semice, Chleby, Vrbová Lhota, Ohaře, Mikuláš, Přibyslavice, Běstvina, Střížov, Měšické Žehrovice, Dobrovíz, Dolin, Budilovice, Kly, Bašť, Zápy, Královce, Tismice, Krymlov, Losiny, Chlistovice, Kozlov, Tis, Lašovice, Chyňava, Korno, Kosoř, Těptín, Ostředek, Popovice, Strojetice, Rejkov, Dobrohostov, Broumy, Radoš, Velká Lečice, Drevníky, Svatý Jan, Křečovice, Smilkov, Šebířov, Bratřice, Velký Rybník, Šimanov, Postřekov, and Chodov.

This map of the Czech Republic displays numerous numbered locations, likely representing sampling sites or specific points of interest. The numbers range from 1 to 660, with concentrations in the central Bohemian region and along the northern and southern borders. Key locations labeled include Ústí nad Labem (6), PRAHA (22), Plzeň (31), České Budějovice (45), and Liberec (9). The map also shows major rivers and the national border.

- 60. Úherce
- 61. Nouzov
- 62. Lužec n. Cid.
- 63. Vlčí Habřina
- 64. Lipoltice
- 65. Jezbořice
- 66. Lukavice
- 67. Horní Bradlo
- 158. Studnice
- 159. Otradov
- 160. Morašice
- 161. Poříčí u Litomyšle
- 162. Trstěnice
- 5
- 4
- 204
- 202
- 203
- 208
- 209
- 206
- 201
- 207
- 205
- 225
- 223
- 226
- 227
- 228
- 229
- 231
- 232
- 233
- 234
- 235
- 236
- 237
- 238
- 239
- 240
- 241
- 242
- 243
- 244
- 245
- 246
- 247
- 248
- 249
- 250
- 251
- 252
- 253
- 254
- 255
- 256
- 257
- 258
- 259
- 260
- 261
- 262
- 263
- 264
- 265
- 266
- 267
- 268
- 269
- 270
- 271
- 272
- 273
- 274
- 275
- 276
- 277
- 278
- 279
- 280
- 281
- 282
- 283
- 284
- 285
- 286
- 287
- 288
- 289
- 290
- 291
- 292
- 293
- 294
- 295
- 296
- 297
- 298
- 299
- 300
- 301
- 302
- 303
- 304
- 305
- 306
- 307
- 308
- 309
- 310
- 311
- 312
- 313
- 314
- 315
- 316
- 317
- 318
- 319
- 320
- 321
- 322
- 323
- 324
- 325
- 326
- 327
- 328
- 329
- 330
- 331
- 332
- 333
- 334
- 335
- 336
- 337
- 338
- 339
- 340
- 341
- 342
- 343
- 344
- 345
- 346
- 347
- 348
- 349
- 350
- 351
- 352
- 353
- 354
- 355
- 356
- 357
- 358
- 359
- 360
- 361
- 362
- 363
- 364
- 365
- 366
- 367
- 368
- 369
- 370
- 371
- 372
- 373
- 374
- 375
- 376
- 377
- 378
- 379
- 380
- 381
- 382
- 383
- 384
- 385
- 386
- 387
- 388
- 389
- 390
- 391
- 392
- 393
- 394
- 395
- 396
- 397
- 398
- 399
- 400
- 401
- 402
- 403
- 404
- 405
- 406
- 407
- 408
- 409
- 410
- 411
- 412
- 413
- 414
- 415
- 416
- 417
- 418
- 419
- 420
- 421
- 422
- 423
- 424
- 425
- 426
- 427
- 428
- 429
- 430
- 431
- 432
- 433
- 434
- 435
- 436
- 437
- 438
- 439
- 440
- 441
- 442
- 443
- 444
- 445
- 446
- 447
- 448
- 449
- 450
- 451
- 452
- 453
- 454
- 455
- 456
- 457
- 458
- 459
- 460
- 461
- 462
- 463
- 464
- 465
- 466
- 467
- 468
- 469
- 470
- 471
- 472
- 473
- 474
- 475
- 476
- 477
- 478
- 479
- 480
- 481
- 482
- 483
- 484
- 485
- 486
- 487
- 488
- 489
- 490
- 491
- 492
- 493
- 494
- 495
- 496
- 497
- 498
- 499
- 500
- 501
- 502
- 503
- 504
- 505
- 506
- 507
- 508
- 509
- 510
- 511. Bobrůvka
- 512
- 513
- 514
- 515
- 516
- 517
- 518
- 519
- 520
- 521
- 522
- 523
- 524
- 525
- 526
- 527
- 528
- 529
- 530
- 531
- 532
- 533
- 534
- 535
- 536
- 537
- 538
- 539
- 540
- 541
- 542
- 543
- 544
- 545
- 546
- 547
- 548
- 549
- 550
- 551
- 552
- 553
- 554
- 555
- 556
- 557
- 558
- 559
- 560
- 561
- 562
- 563
- 564
- 565
- 566
- 567
- 568
- 569
- 570
- 571
- 572
- 573
- 574
- 575
- 576
- 577
- 578
- 579
- 580
- 581
- 582
- 583
- 584
- 585
- 586
- 587
- 588
- 589
- 590
- 591
- 592
- 593
- 594
- 595
- 596
- 597
- 598
- 599
- 600
- 601
- 602
- 603
- 604
- 605
- 606
- 607
- 608
- 609
- 610
- 611
- 612
- 613
- 614
- 615
- 616
- 617
- 618
- 619
- 620
- 621
- 622
- 623
- 624
- 625
- 626
- 627
- 628
- 629
- 630
- 631
- 632
- 633
- 634
- 635
- 636
- 637
- 638
- 639
- 640
- 641
- 642
- 643
- 644
- 645
- 646
- 647
- 648
- 649
- 650
- 651
- 652
- 653
- 654
- 655
- 656
- 657
- 658
- 659
- 660
- 661

čnice u Bosk.	
chov	680. Ra-
chý	681. Na-
choves	682. Lo-
brechtov	683. Hlin-
slavíčky	684. Ně-
slavice	685. My-
čozim	701. Sp-
čbín	702. Ol-
čičín	703. Mil-
čodz	704. Lh-
čaky	705. Ho-
čojice	706. Rů-
čany	707. Fry-
český Týnec	708. Lh-
červáty	709. Kv-
čebčice	710. Hu-
čerovice	711. Ce-
čín	712. Bu-
červkovice	713. Po-
červené Hrázdlice	714. Vř-
číký Ujezd	715. Je-
čary	716. Vl-
číci	
čunky	

Lokalita s doloženou variantou

• městská
• venkovská

oblast s provedeným výzkumem nářečí
pohraniční oblasti bez souvislého výzkumu

Lokality jsou označeny dvouciferným (města) a trojciferným číslem (venkovské obce), kdy první číslice udává příslušnost k oblasti nářečí českého jazyka, ostatní číslice jsou pořadové.

- Městský

1. Cheb	24. Rakovník	61. Znojmo
2. Tachov	25. Příbram	62. Moravský Krumlov
3. Karlovy Vary	26. Benešov	63. Brno
4. Kadaň	27. Ledeč n. Sázavou	64. Boskovice
5. Most	30. Železná Ruda	65. Litovel
6. Ústí n. Labem	31. Plzeň	66. Prostějov
7. Česká Lípa	32. Klatovy	67. Kroměříž
8. Rumburk	40. Vyšší Brod	71. Lipník n. Bečvou
9. Frýdlant	41. Strakonice	72. Vsetín
10. Trutnov	42. Tábor	73. Kyjov
11. Nová Paka	43. Jindřichův Hradec	74. Uherský Brod
12. Hradec Králové	44. Prachatice	75. Břeclav
13. Vysoké Mýto	45. České Budějovice	79. Mikulov
14. Mladá Boleslav	49. Slavonice	81. Opava
21. Roudnice n. Labem	51. Jihlava	82. Ostrava
22. Praha	52. Třebíč	83. Příbor
23. Kolín	53. Nové Město na Moravě	84. Český Těšín
	59. Svitavy	91. Šumperk
		92. Bruntál
		93. Moravský Beroun
		94. Jeseník
		95. Osoblaha

Pravidelné regionální obměny

17

SI × 5

1.1.1.1 SIX

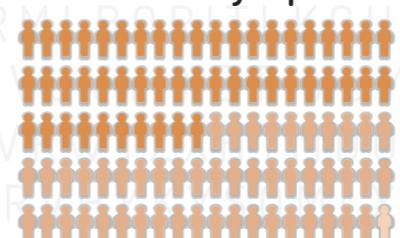

HROUDA

Hláškové varianty slova **hrouda** vytvářejí na zkoumané části Česka tři areály: na 35 % území varianta **hrouda**, shodná se spis. jaz., vzniklá diftongizací **-ú-** na **-ou-**, na 2 % varianta **rouda**, vyvinutá odsunutím souhlásky **-h**, a na 39 % obměna **hruda**, která je výsledkem starého krácení. Podoba **hrúda**, jež nevytváří kompaktní areál, je výsledkem novějšího dloužení (proto je zapsána s **-ú-** ve shodě s pravidly dialektologického přepisu). Hlásky **-u-** a **-h-** podléhají pravidelným regionálním obměnám.

Podíl obyvatel užívajících hláškové varianty (1. pád)

Bez varianty **hrúda** a pohraničních oblastí

Hlášková varianta slova **hrouda** (1. pád)

v areálu dubletní nedubletní

hrouda

rouda

hrúda

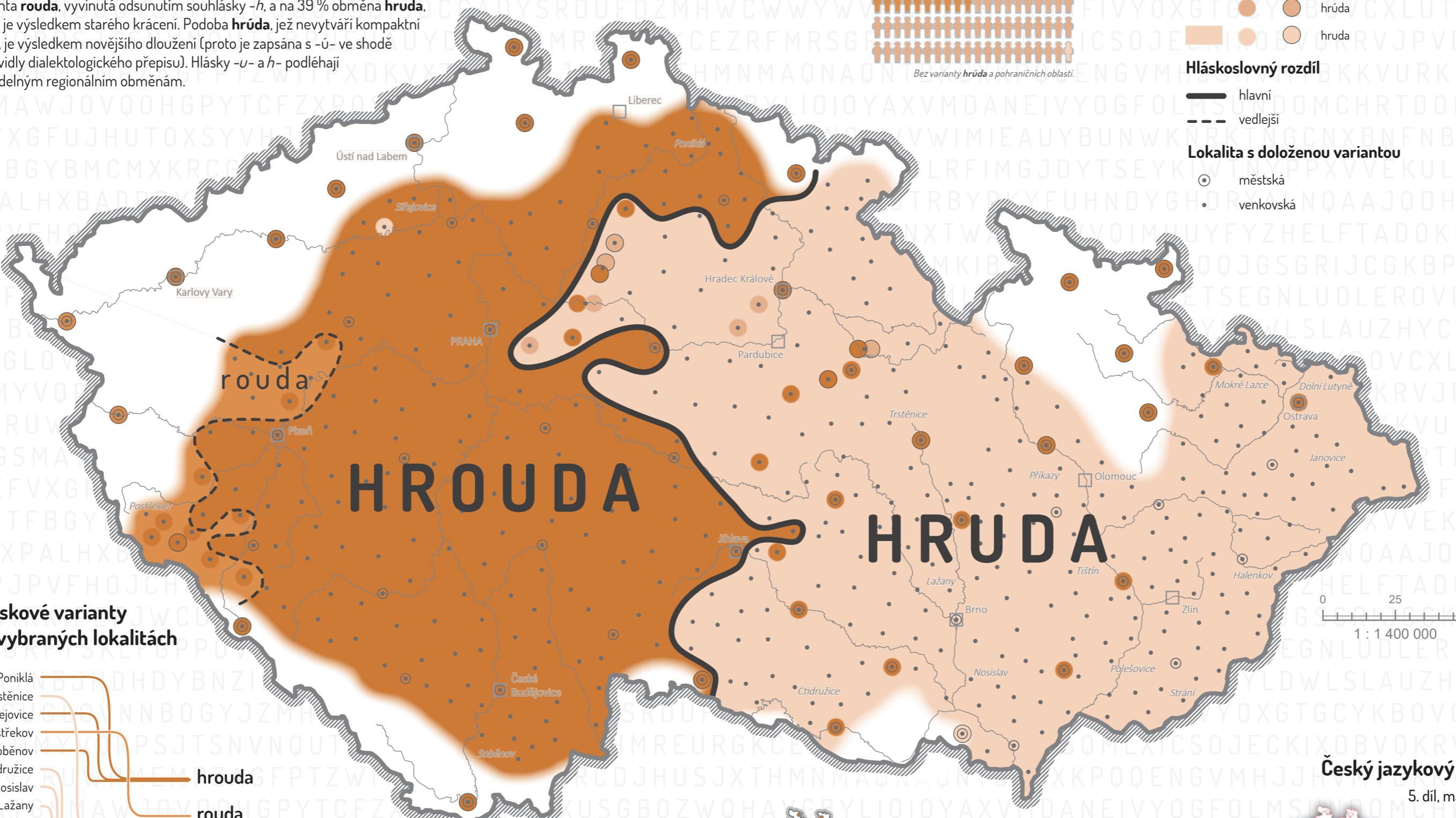
hruda

Hláškoslovny rozdíl

hlavní
vedlejší

Lokalita s doloženou variantou

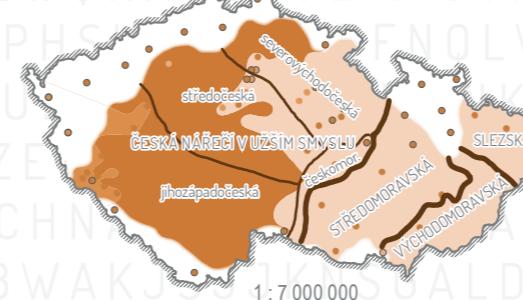
městská
venkovská

Hláškové varianty ve vybraných lokalitách

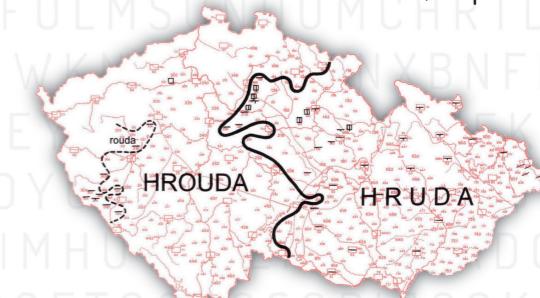
- Poniklá
- Trstěnice
- Sířejovice
- Postřekov
- Soběnov
- Ctidružice
- Nosislav
- Lažany
- Příkazy
- Tištín
- Polešovice
- Halenkov
- Strání
- Mokré Lazce
- Janovice
- Dolní Lutyně

Oblasti nářečí českého jazyka (1. pád)

Český jazykový atlas

5. díl, mapa 154

HROUDA

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

- 101. Držkov
  - 102. Paseky n. Jiz.
  - 103. Poniklá
  - 104. Horní Dušnice
  - 105. Mrklov
  - 106. Hoření Paseky
  - 107. Všelibice
  - 108. Frýdštejn
  - 109. Lestkov
  - 110. Loukov
  - 111. Nová Ves n. Pop.
  - 112. Horní Kalná
  - 113. Rtyň v Podkrk.
  - 114. Slatina n. Úpou
  - 115. Horní Rybníky
  - 116. Hlavňov
  - 117. Machov
  - 120. Mukářov
  - 121. Všeň

-

The map displays the following features:

- Numbered Localities:** Numerous small black dots are numbered from 1 to over 700, representing specific locations across the country.
- Major Cities:** Major cities like Prague (PRAHA), Brno, Ostrava, and Olomouc are marked with squares and labeled.
- Language Boundaries:** A prominent red dashed line outlines the "Pravidelné regionální obruba" (regular regional boundary) in the south-central part of the country.
- Shaded Areas:** Shaded regions indicate "pohraniční oblasti bez souvislého výzkumu nárečí" (border areas without a contiguous dialect survey).
- Scale:** A scale bar at the bottom right indicates a distance of 0, 25, and 50 kilometers.
- Text Labels:** Various towns and regions are labeled, such as Vary, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Trutnov, Nová Paka, Roudnice n. Labem, Praha, Kolín, Plzeň, Jihlava, České Budějovice, Třebíč, Nové Město na Moravě, Svitavy, Opava, Ostrava, Příbor, Český Těšín, Šumperk, Bruntál, Moravský Beroun, Jeseník, and Osoblaha.

Pravidelné regionální obměny

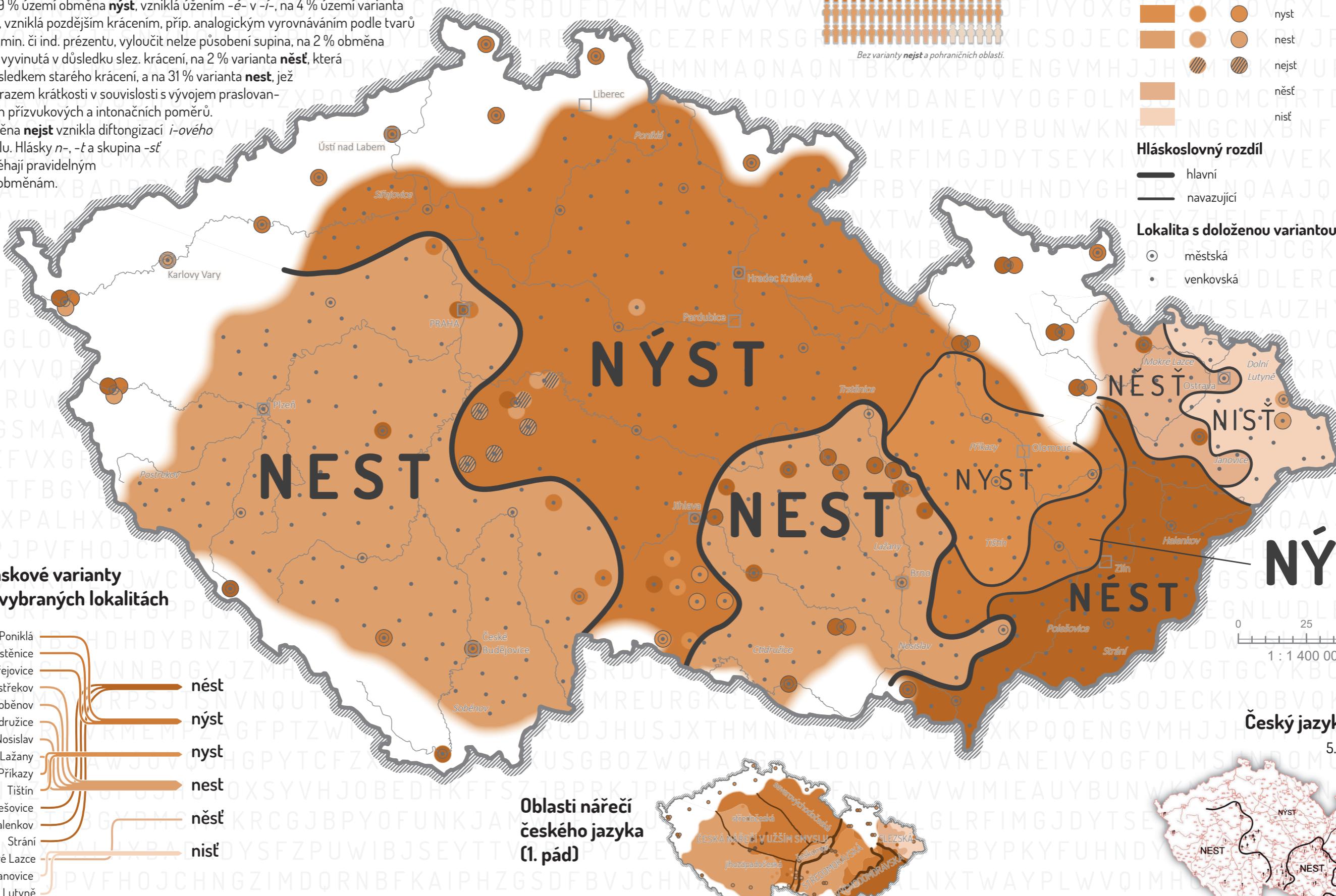

NÉST

Hláskové varianty slova **nést** vytvářejí na zkoumané části Česka šest areálů: na 8 % území varianta **nést**, shodná se spis. jaz., která je odrazem starého rozdílu v kvantitě, na 29 % území obměna **nýst**, vzniklá úžením -é- v -í-, na 4 % území varianta **nyst**, vzniklá pozdějším krácením, příp. analogickým vyrovnáváním podle tvaru příč. min. či ind. prezantu, vyloučit nelze působení supina, na 2 % obměna **nist**, vyvinutá v důsledku slez. krácení, na 2 % varianta **něst**, která je výsledkem starého krácení, a na 31 % varianta **nest**, jež je odrazem krátkosti v souvislosti s vývojem praslovan-ských přizvukových a intonačních poměrů.

Obměna **nejst** vznikla diftongizací *i*-ového vokálu. Hlásky *n-*, *-t* a skupina *-sť* podléhají pravidelným reg. obměnám.

Český jazykový atlas

NÉST

VÝZKUMNÉ LOKALITY

Venkovské

101. Držkov
102. Paseky n. Jiz.
103. Poniklá
104. Horní Dušnice
105. Mrklov
106. Hoření Paseky
107. Všelibice
108. Frýdštejn
109. Lestkov
110. Loukou
111. Nová Ves n. Pop.
112. Horní Kalná
113. Rtyň v Podkrk.
114. Slatina n. Úpou
115. Horní Rybníky
116. Hlavňov
117. Machov
120. Mukařov
121. Všeň

201. Raná
202. Chrásťany
203. Sířejovice
204. Libotenice
205. Pnětluky
206. Jimlín
207. Hříškov
208. Orasice
209. Brníkov
210. Bechlín
211. Strážnice
212. Sedlec
213. Kryp
214. Všejaný
215. Semice
216. Chleby
217. Vrbová Lhota
218. Oháře
219. Mikuláš
220. Přibyslavice
221. Běstvina
222. Střížov
223. Měsické Žehrovice
224. Dobroviz
225. Dolín
226. Budhostice
227. Kly
228. Bašt
229. Zápy
230. Královice
231. Tismice
232. Krymlov
233. Losiny
234. Chlístovice
235. Kozlov
236. Tis
237. Lašovice
238. Chyňava
239. Korno
240. Kosoř
241. Těptín
242. Ostředek
243. Popovice
244. Strojetice
245. Rejčkov
246. Dobrohostov
247. Broumy
248. Radouš
249. Velká Lečice
250. Drenvíky
251. Svatý Jan
252. Křečovice
253. Smilkov
254. Šebířov
255. Bratřice
256. Velký Rybník
257. Šimanov
301. Postřekov
302. Chodov

122. Střeleč
123. Úlibice
124. Pecka
124a. Šárovčova Lhota
125. Bílá Třemešná
126. Vilantice
127. Dolany
128. Slavětínsk. Met.
129. Česká Čermná
130. Kounov
131. Trnov
132. Libel
133. Liberk
134. Žampach
135. Klášterec n. Orl.
136. Mistrovice

137. Horní Heřmanice
138. Obruby
139. Údrnice
140. Myštěves
141. Neděliště
142. Sedlice
143. Bělečko
144. Lány u Dašic
145. Jenišovice
146. Skořenice
147. Rětůvka
148. Kozlov
149. Březinka

150. Úherce
151. Nouzov
152. Lužec n. Cid.
153. Vlčí Habřina
154. Lipoltice
155. Ježbořice
156. Lukavice
157. Horní Bradlo

158. Studnice
159. Otradov
160. Morašice
161. Porčí u Litomyšle
162. Trstěnice

163. Poniklá
164. 106
165. 107
166. 108
167. 109
168. 110
169. 101
170. 102
171. 103
172. 104
173. 105
174. 111
175. 112
176. 113
177. 114
178. 115
179. 116
180. 117
181. 118
182. 119
183. 120
184. 121
185. 122
186. 123
187. 124
188. 125
189. 126
190. 127
191. 128
192. 129
193. 130
194. 131
195. 132
196. 133
197. 134
198. 135
199. 136
200. 201
201. 202
202. 203
203. 204
204. 205
205. 206
206. 207
207. 208
208. 209
209. 210
210. 211
211. 212
212. 213
213. 214
214. 215
215. 216
216. 217
217. 218
218. 219
219. 220
220. 221
221. 222
222. 223
223. 224
224. 225
225. 226
226. 227
227. 228
228. 229
229. 230
230. 231
231. 232
232. 233
233. 234
234. 235
235. 236
236. 237
237. 238
238. 239
239. 240
240. 241
241. 242
242. 243
243. 244
244. 245
245. 246
246. 247
247. 248
248. 249
249. 250
250. 251
251. 252
252. 253
253. 254
254. 255
255. 256
256. 257
257. 258
258. 259
259. 260
260. 261
261. 262
262. 263
263. 264
264. 265
265. 266
266. 267
267. 268
268. 269
269. 270
270. 271
271. 272
272. 273
273. 274
274. 275
275. 276
276. 277
277. 278
278. 279
279. 280
280. 281
281. 282
282. 283
283. 284
284. 285
285. 286
286. 287
287. 288
288. 289
289. 290
290. 291
291. 292
292. 293
293. 294
294. 295
295. 296
296. 297
297. 298
298. 299
299. 300
300. 301
301. 302
302. 303
303. 304
304. 305
305. 306
306. 307
307. 308
308. 309
309. 310
310. 311
311. 312
312. 313
313. 314
314. 315
315. 316
316. 317
317. 318
318. 319
319. 320
320. 321
321. 322
322. 323
323. 324
324. 325
325. 326
326. 327
327. 328
328. 329
329. 330
330. 331
331. 332
332. 333
333. 334
334. 335
335. 336
336. 337
337. 338
338. 339
339. 340
340. 341
341. 342
342. 343
343. 344
344. 345
345. 346
346. 347
347. 348
348. 349
349. 350
350. 351
351. 352
352. 353
353. 354
354. 355
355. 356
356. 357
357. 358
358. 359
359. 360
360. 361
361. 362
362. 363
363. 364
364. 365
365. 366
366. 367
367. 368
368. 369
369. 370
370. 371
371. 372
372. 373
373. 374
374. 375
375. 376
376. 377
377. 378
378. 379
379. 380
380. 381
381. 382
382. 383
383. 384
384. 385
385. 386
386. 387
387. 388
388. 389
389. 390
390. 391
391. 392
392. 393
393. 394
394. 395
395. 396
396. 397
397. 398
398. 399
399. 400
400. 401
401. 402
402. 403
403. 404
404. 405
405. 406
406. 407
407. 408
408. 409
409. 410
410. 411
411. 412
412. 413
413. 414
414. 415
415. 416
416. 417
417. 418
418. 419
419. 420
420. 421
421. 422
422. 423
423. 424
424. 425
425. 426
426. 427
427. 428
428. 429
429. 430
430. 431
431. 432
432. 433
433. 434
434. 435
435. 436
436. 437
437. 438
438. 439
439. 440
440. 441
441. 442
442. 443
443. 444
444. 445
445. 446
446. 447
447. 448
448. 449
449. 450
450. 451
451. 452
452. 453
453. 454
454. 455
455. 456
456. 457
457. 458
458. 459
459. 460
460. 461
461. 462
462. 463
463. 464
464. 465
465. 466
466. 467
467. 468
468. 469
469. 470
470. 471
471. 472
472. 473
473. 474
474. 475
475. 476
476. 477
477. 478
478. 479
479. 480
480. 481
481. 482
482. 483
483. 484
484. 485
485. 486
486. 487
487. 488
488. 489
489. 490
490. 491
491. 492
492. 493
493. 494
494. 495
495. 496
496. 497
497. 498
498. 499
499. 500
500. 501
501. 502
502. 503
503. 504
504. 505
505. 506
506. 507
507. 508
508. 509
509. 510
510. 511
511. 512
512. 513
513. 514
514. 515
515. 516
516. 517
517. 518
518. 519
519. 520
520. 521
521. 522
522. 523
523. 524
524. 525
525. 526
526. 527
527. 528
528. 529
529. 530
530. 531
531. 532
532. 533
533. 534
534. 535
535. 536
536. 537
537. 538
538. 539
539. 540
540. 541
541. 542
542. 543
543. 544
544. 545
545. 546
546. 547
547. 548
548. 549
549. 550
550. 551
551. 552
552. 553
553. 554
554. 555
555. 556
556. 557
557. 558
558. 559
559. 560
560. 561
561. 562
562. 563
563. 564
564. 565
565. 566
566. 567
567. 568
568. 569
569. 570
570. 571
571. 572
572. 573
573. 574
574. 575
575. 576
576. 577
577. 578
578. 579
579. 580
580. 581
581. 582
582. 583
583. 584
584. 585
585. 586
586. 587
587. 588
588. 589
589. 590
590. 591
591. 592
592. 593
593. 594
594. 595
595. 596
596. 597
597. 598
598. 599
599. 600
600. 601
601. 602
602. 603
603. 604
604. 605
605. 606
606. 607
607. 608
608. 609
609. 610
610. 611
611. 612
612. 613
613. 614
614. 615
615. 616
616. 617
617. 618
618. 619
619. 620
620. 621
621. 622
622. 623
623. 624
624. 625
625. 626
626. 627
627. 628
628. 629
629. 630
630. 631
631. 632
632. 633
633. 634
634. 635
635. 636
636. 637
637. 638
638. 639
639. 640
640. 641
641. 642
642. 643
643. 644
644. 645
645. 646
646. 647
647. 648
648. 649
649. 650
650. 651
651. 652
652. 653
653. 654
654. 655
655. 656
656. 657
657. 658
658. 659
659. 660
660. 661
661. 662
662. 663
663. 664
664. 665
665. 666
666. 667
667. 668
668. 669
669. 670
670. 671
671. 672
672. 673
673. 674
674. 675
675. 676
676. 677
677. 678
678. 679
679. 680
680. 681
681. 682
682. 683
683. 684
684. 685
685. 686
686. 687
687. 688
688. 689
689. 690
690. 691
691. 692
692. 693
693. 694
694. 695
695. 696
696. 697
697. 698
698. 699
699. 700
700. 701
701. 702
702. 703
703. 704
704. 705
705. 706
706. 707
707. 708
708. 709
709. 710
710. 711
711. 712
712. 713
713. 714
714. 715
715. 716
716. 717
717. 718
718. 719
719. 720
720. 721
721. 722
722. 723
723. 724
724. 725
725. 726
726. 727
727. 728
728. 729
729. 730
730. 731
731. 732
732. 733
733. 734
734. 735
735. 736
736. 737
737. 738
738. 739
739. 740
740. 741
741. 742
742. 743
743. 744
744. 745
745. 746
746. 747
747. 748
748. 749
749. 750
750. 751
751. 752
752. 753
753. 754
754. 755
755. 756
756. 757
757. 758
758. 759
759. 760
760. 761
761. 762
762. 763
763. 764
764. 765
765. 766
766. 767
767. 768
768. 769
769. 770
770. 771
771. 772
772. 773
773. 774
774. 775
775. 776
776. 777
777. 778
778. 779
779. 780
780. 781
781. 782
782. 783
783. 784
784. 785
785. 786
786. 787
787. 788
788. 789
789. 790
790. 791
791. 792
792. 793
793. 794
794. 795
795. 796

II ODDÍL

TYPY A REGIONY

TYPOLOGIE KRÁCENÍ VOKÁLŮ

Typizace je druh prostorové syntézy, vědecké metody vycházející z myšlenky, že každý prvek v prostoru má své jedinečné vlastnosti. Typizací se prostorové prvky třídí do skupin podle podobnosti jejich zvolených vlastností. Prvky v těchto skupinách lze charakterizovat jako podobné, ne však naprosto stejné. Výsledkem procesu typizace jsou vymezené **typy** uspořádané do **typologie**. Kromě kartografie je typizace využívána ve všech vědních oborech, zejména v geografii, architektuře, zdravotnictví, biologii a chemii (Voženílek, Kaňok et al., 2011).

Proces **typizace území podle krácení vokálů v českých nářečích** proběhl v šesti postupných krocích, které byly realizovány v prostředí ArcGIS Pro. Prvním krokem byl výběr ze 16 sestavených analytických nářečních map pro vymezení typů. Do typizace, vymezení typů a sestavení typologie krácení vokálů bylo **vybráno 12 analytických nářečních map** zařazených do prvního oddílu atlasu. Nebyla zahrnuta čtyři slova z prvního oddílu, a to křída, léto, léta a sníh. Mapa slova křída nebyla zařazena, jelikož jde o slovo přejaté z němčiny, což by mohlo výsledky typizace výrazně ovlivnit. Ostatní nezařazené mapy (léto, léta a sníh) by musely být před typizací výrazně upraveny takovým způsobem, že by se zásadně lišily od analytických nářečních map daných slov.

Druhým krokem typizace byla reklassifikace jednotlivých map podle vztahu hláskových variant ke kvantitě vokálů. Vrstvy 12 vybraných analytických nářečních map byly **reklassifikovány do dvou tříd** – krátké varianty a dlouhé varianty. K tomuto účelu byl v každé vrstvě vytvořen nový atribut KRATKOST, vyjadřující kvantitu hlásky. Atribut byl vytvořen v textovém datovém typu a jeho hodnoty byly zvoleny buď „+“, které vyjadřuje dlouhou variantu, nebo „–“, jež je znakem pro variantu krátkou. Podle nového atributu KRATKOST byly pomocí nástroje *Dissolve* spojeny jednotlivé polygony se shodnou hodnotou atributu. Výsledkem byl soubor 12 nových datových vrstev s rozdělením území na oblasti s dlouhou variantou a krátkou variantou každého zkoumaného slova (viz mapy v následujícím sloupci).

Ve třetím kroku byla provedena **překryvná analýza** (*Polygon overlay*) pomocí nástroje *Union*. Do analýzy vstoupilo 12 nově vytvořených datových sad. Výstupem z analýzy byla datová vrstva složená z průniků polygonů všech 12 vstupních vrstev. Vrstva obsahovala 541 polygonů s jedinečnou posloupností atributů vyjadřujících zastoupení dlouhých a krátkých variant vybraných slov.

Oblasti s krátkými a dlouhými vokály

Hrách

Hrouda

Jméno

Kláda

Krava

Nést

Péro

Plác

Sáně

Síla

Skála

Vítr

Hlásková varianta: dlouhá   krátká

Protože vrstva z překryvné analýzy obsahovala velké množství malých polygonů (i v rádech jednotek km²), byla ve čtvrtém kroku typizace provedena generalizace celé vrstvy. Cílem **generalizace** bylo odstranění malých polygonů, které nemají vliv na vymezení typů. Generalizace byla provedena nástrojem *Eliminate*, s nastavením minimální velikost polygonu na 150 km². Hodnota 150 km² byla určena podle rozsahu nářečních podoblastí vymezených dřívejším výzkumem dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR. Nástroj *Eliminate* připojil polygony menší než 150 km² k sousednímu polygonu s nejdéleší hranicí. Výslednou zgeneralizovanou vrstvu tvořilo 54 polygonů. Každý polygon obsahoval 12 atributů s určením dlouhé či krátké hláskové varianty každého slova zahrnutého do typizace.

Pátý krok typizace představoval **vymezení typů** krácení vokálů pomocí kvantifikace dlouhých a krátkých variant v každém polygonu. K tomu byl zvolen přístup, ve kterém byla dlouhé variantě přiřazena hodnota 1 a krátké -1. Následně byly tyto hodnoty všech atributů KRATKOST sečteny do atributu SOUCET, címž celková hodnota kvantity používaných vokálů umožnila vymezit typ. Výsledné hodnoty atributu SOUCET se pohybovaly v rozmezí od -12 do +10.

Bylo vymezeno šest intervalů, které představují výsledné typy. Závěrečným, šestým krokem bylo **sestavení typologie** krácení vokálů. Výchozím typem je tzv. typ „rovnoměrného podílu krátkých a dlouhých vokálů“ (hodnoty atributu SOUCET -2 až +2). Další typy byly nazvány „spíše krátkých vokálů“ (hodnoty -3 až -7) a „spíše dlouhých vokálů“ (+3 až +7), následovaly typy „převážně krátkých vokálů“ (-10 až -8) a „převážně dlouhých vokálů“ (+8 až +10). U krátkých variant byl navíc vymezen typ „pouze krátkých vokálů“, jehož hodnota je nižší než -10.

Typologie krácení vokálů

- typ **PŘEVÁŽNĚ DLOUHÝCH VOKÁLŮ** – minimálně v 70 % vybraných slov se vyskytl dlouhý vokál
- typ **SPÍŠE DLOUHÝCH VOKÁLŮ** – v 30 % až 69 % vybraných slov se vyskytl dlouhý vokál
- typ **ROVNOMĚRNÉHO PODÍLU KRÁTKÝCH A DLOUHÝCH VOKÁLŮ** – z vybraných slov se současně vyskytl dlouhý a krátký vokál maximálně v 29 %
- typ **SPÍŠE KRÁTKÝCH VOKÁLŮ** – v 30 % až 69 % vybraných slov se vyskytl krátký vokál
- typ **PŘEVÁŽNĚ KRÁTKÝCH VOKÁLŮ** – v 70 % až 89 % vybraných slov se vyskytl krátký vokál
- typ **POUZE KRÁTKÝCH VOKÁLŮ** – minimálně v 90 % vybraných slov se vyskytl krátký vokál

TYPY KRÁCENÍ VOKÁLŮ

Na sledovaném území se vyskytuje šest typů krácení vokálů: na 11% **typ převážně dlouhých vokálů**, zejména v oblastech nářečí středočeských, částečně severovýchodočeských a okrajově jihozápadoceských, na 34% **typ spíše dlouhých vokálů**, převažuje v nářečích severovýchodočeských a jihozápadoceských, na 9% **typ rovnoměrného podílu krátkých a dlouhých vokálů**, pokryvá většinu území českomoravských nářečí a zasahuje do severovýchodočeských, středočeských, jihozápadoceských, středomoravských a východomoravských, na 14% **typ spíše krátkých vokálů**, zaujímá většinu území středomoravských a východomoravských nářečí a zasahuje do českomoravských, na 4% **typ převážně krátkých vokálů**, v části nářečí středomoravských, na 4% **typ pouze krátkých vokálů**, na území slezských nářečí.

Podíl obyvatel užívajících typy krácení vokálů

Typ krácení vokálů

- převážně dlouhé vokály
- spíše dlouhé vokály
- rovnoměrný podíl krátkých a dlouhých vokálů
- spíše krátké vokály
- převážně krátké vokály
- pouze krátké vokály

Oblasti nářečí českého jazyka

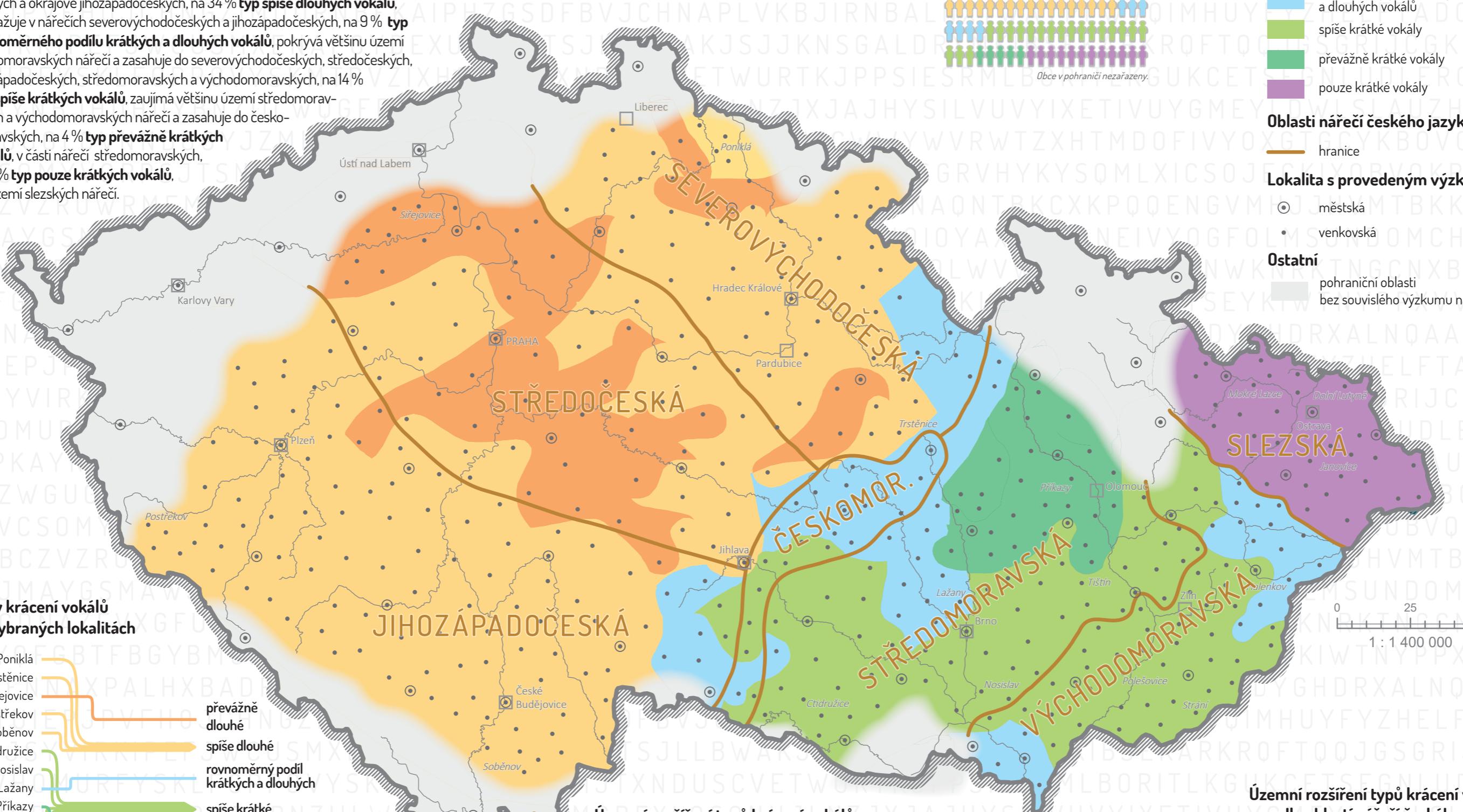
— hranice

Lokalita s provedeným výzkumem

- ◎ městská
- venkovská

Ostatní

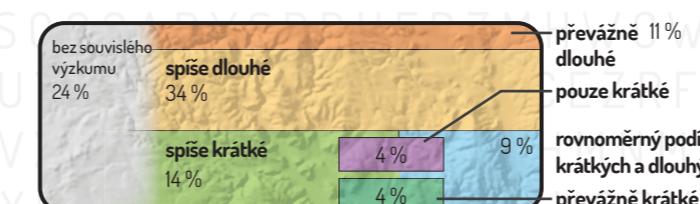
■ pohraniční oblasti bez souvisejícího výzkumu nářečí

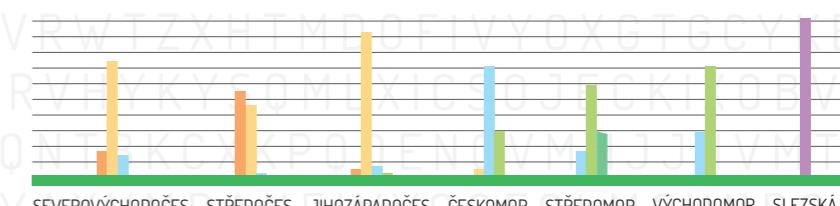
Typy krácení vokálů ve vybraných lokalitách

Poniklá	—>	převážně dlouhé
Trstěnice	—>	spíše dlouhé
Sířejovice	—>	rovnoměrný podíl krátkých a dlouhých
Postřekov	—>	spíše krátké
Soběnov	—>	převážně krátké
Ctidružice	—>	pouze krátké
Nosislav	—>	
Lažany	—>	
Příkazy	—>	
Tištín	—>	
Polešovice	—>	
Halenkov	—>	
Strání	—>	
Mokré Lazce	—>	
Janovice	—>	
Dolní Lutyně	—>	

Územní rozšíření typů krácení vokálů

Územní rozšíření typů krácení vokálů podle oblastí nářečí českého jazyka

REGIONALIZACE KRÁCENÍ VOKÁLŮ

Regionalizace je druh prostorové syntézy, vědecké metody vymezení regionů. **Regiony** jsou jedinečné části území s charakteristickou sadou vybraných vlastností. K pojmenování regionů jsou nejčastěji použity zeměpisné názvy. Regiony se oproti typům neopakují. Výsledkem procesu regionalizace jsou územně vymezené regiony uspořádané do **regionalizace** (Voženílek, Kaňok et al. 2011).

Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR představilo regionalizaci nářečí českého jazyka na mapě s názvem *Jak se kde mluví: nářečí v České republice* (viz mapa vpravo). V ní je zájmové území rozděleno do čtyř skupin: 1) česká nářečí v užším smyslu, 2) středomoravská nářeční skupina, 3) východomoravská nářeční skupina a 4) slezská nářečí. Jednotlivé skupiny se hierarchicky dělí na podskupiny a typy. Jihozápadoceská podskupina je dělena na dva typy: řeckobanátský a želenský.

Cílem regionalizace v *Atlase nářečí českého jazyka*: krácení vokálů není vymezení regionů podle obecné nářeční situace, jak je tomu u výše zmíněné mapy. Regionalizace sleduje pouze jev krácení hlásek, a to z 12 analytických nářečních map, jejichž zdrojem je *Český jazykový atlas 5*, a lze ji nazvat regionalizací krácení vokálů.

Regionalizace krácení vokálů byla vytvořena kartografickou syntézou. Pro tuto samostatnou techniku existuje několik přístupů, mezi které patří například inventarizace tematického obsahu analytických map či provedení evidence prvků ve čtvercové kartografické síti (Voženilek, Kaňok et al., 2011).

Vzhledem k jedinečnosti vstupních dat byl pro tvorbu regionalizace zvolen přístup **vizuální analýzy**, jejímž základem je nalezení jader ve zkoumaném území a následné vykreslení průběhu hranic regionů. Vstupní vrstvou pro tvorbu regionalizace byla mapa typů krácení vokálů vytvořená z 12 analytických nářečních map (viz str. 47). Při vymezování jedinečných území a jejich jader bylo přihlíženo k několika aspektům, primárně k výskytu typů krácení vokálů v daném prostoru a jejich prostorové provázanosti, ale také ke geografické charakteristice území. Při vymezování regionů byl také sledován průběh hranic oblastí nářečí českého jazyka (viz mapa na této straně či mapa na str. 10).

Regionalizaci vzniklo celkem **13 regionů krácení vokálů**. Ty byly uspořádány do čtyř skupin podle geografického rozložení na regiony **české, českomoravské, moravské a slezské**.

Mapa regionalizace českých nářečí Jak se kde mluví: nářečí v České republice

1. Česká nářečí v užším smyslu

- 1.1 severovýchodočeská nář. podskupina
    - 1.1.1 typ podještědský a podkrkonošský
    - 1.1.2 typ litomělský
  - 1.2 středočeská nář. podskupina
    - 1.2.1 typ lounsko-litoměřický
  - 1.3 jihozápadocheská nář. podskupina
    - 1.3a západočeský úsek
      - 1.3a.1 typ domažlický
    - 1.3b jihočeský úsek
      - 1.3b.1 typ doudlebský
  - 1.4 českomoravská nářeční podskupina

2. Středomoravská nářeční skupina

- 2.1 centrální středomoravská podskupina
    - 2.1.1 typ čuhácký
  - 2.2 jižní středomoravská podskupina
    - 2.2.1 typ horský
    - 2.2.2 typ židlochovický
    - 2.2.3 typ znojemský

3. Východomoravská nářeční skupina

- 3.1 severní (valašská) podskupina
  - 3.1.1 typ kelečský
  - 3.2 jižní (slovenská) podskupina
  - 3.2.1 typ dolský
  - 3.2.2 typ kopaničářský

4 Slezská nářeční skupina

- 4.1 západní ([opavská] podskupina
  - 4.2 východní ([ostrovská] podskupina
  - 4.3 jižní ([frenštátská] podskupina
  - 4.4 přechodová/náročná česko-polská

Regionalizace krácení vokálů (mapa str. 49)

1. České regiony

- 1.1 region podkrkonošský** – území spíše dlouhých a převážně dlouhých vokálů rozkládající se na Jilemnicku, Novopacku a Hořicku
  - 1.2 region severovýchodočeský** – území pouze s výskytem spíše dlouhých vokálů rozkládající se od Broumovska přes Královéhradecko a Pardubicko až po Liberecko
  - 1.3 region středočeský** – území se střídáním převážně dlouhých a spíše dlouhých vokálů rozkládající se od Loun k Ledči nad Sázavou
  - 1.4 region jihozápadoceský** – území pouze s výskytem spíše dlouhých vokálů rozkládající se od Plzeňska až po Českobudějovicko
  - 1.5 region litomyšlský** – území s výskytem spíše dlouhých a převážně dlouhých vokálů rozkládající se od obce Střížov po Vysoké Mýto a výběžkem k Libeli
  - 1.6 region havlíčkobrodský** – území pouze s výskytem spíše dlouhých vokálů rozkládající se od Jihlavы po Reičkov

2. Českomoravské regiony

- 2.1 region orlicko-českomoravský** – území pouze s výskytem rovnoměrného podílu krátkých a dlouhých vokálů rozkládající se od Letohradu až k Blansku
  - 2.2 region dačický** – území pouze s výskytem rovnoměrného podílu krátkých a dlouhých vokálů rozkládající se v okolí Dačic

3. Moravské regiony

- 3.1 region hanácký** – území převážně krátkých vokálů v širším okolí Olomouce
  - 3.2 region jihomoravsko-slovácký** – území pouze s výskytem spíše krátkých vokálů nacházející se od Třebíče po Vsetín a Lipník nad Bečvou
  - 3.3 region břeclavský** – území pouze s výskytem rovnomořného podílu krátkých a dlouhých vokálů v okolí Břeclavi
  - 3.4 region valašský** – území pouze s výskytem rovnomořného podílu krátkých a dlouhých vokálů rozkládající se od Bernartic nad Odrrou po Újezd

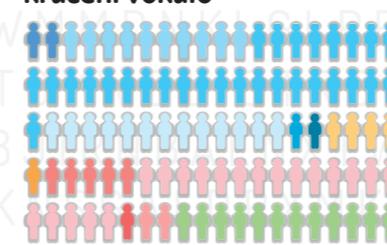
4. Slezské regiony

- 4.1 region moravskoslezský** – území s výskytem pouze krátkých vokálů rozkládající se na Opavsku, Ostravsku, Příborsku, Českotěšínsku a Jablunkovském

REGIONY KRÁCENÍ VOKÁLŮ

Na zkoumané části Česka se vyskytují čtyři skupiny regionů krácení vokálů. **Šest českých regionů** (podkrkonošský, severovýchodočeský, středočeský, jihozápadoceský, litomyšlský a havlíčkobrodský) pokrývá většinu území severovýchodočeské, středočeské a jihozápadoceské náreční oblasti. Na pomezí Čech a Moravy se nachází **dva českomoravské regiony** (orlicko-českomoravský a dačický). **Čtyři moravské regiony** (hanácký, jihomoravsko-slovácký, břeclavský a valašský) jsou rozloženy na většině území středomoravské a východomoravské náreční oblasti. Ve východním cípu se nachází **jeden slezský region** (moravskoslezský), který se shoduje se slezskou náreční oblastí.

Podíl obyvatel v regionech krácení vokálů

Obce v pohraničí nezařazeny.

Regiony krácení vokálů

1. České regiony

- 1.1 podkrkonošský
- 1.2 severovýchodočeský
- 1.3 středočeský
- 1.4 jihozápadoceský
- 1.5 litomyšlský
- 1.6 havlíčkobrodský

2. Českomoravské regiony

- 2.1 orlicko-českomoravský
- 2.2 dačický

3. Moravské regiony

- 3.1 hanácký
- 3.2 jihomoravsko-slovácký
- 3.3 břeclavský
- 3.4 valašský

4. Slezské regiony

- 4.1 moravskoslezský

Oblasti nárečí českého jazyka

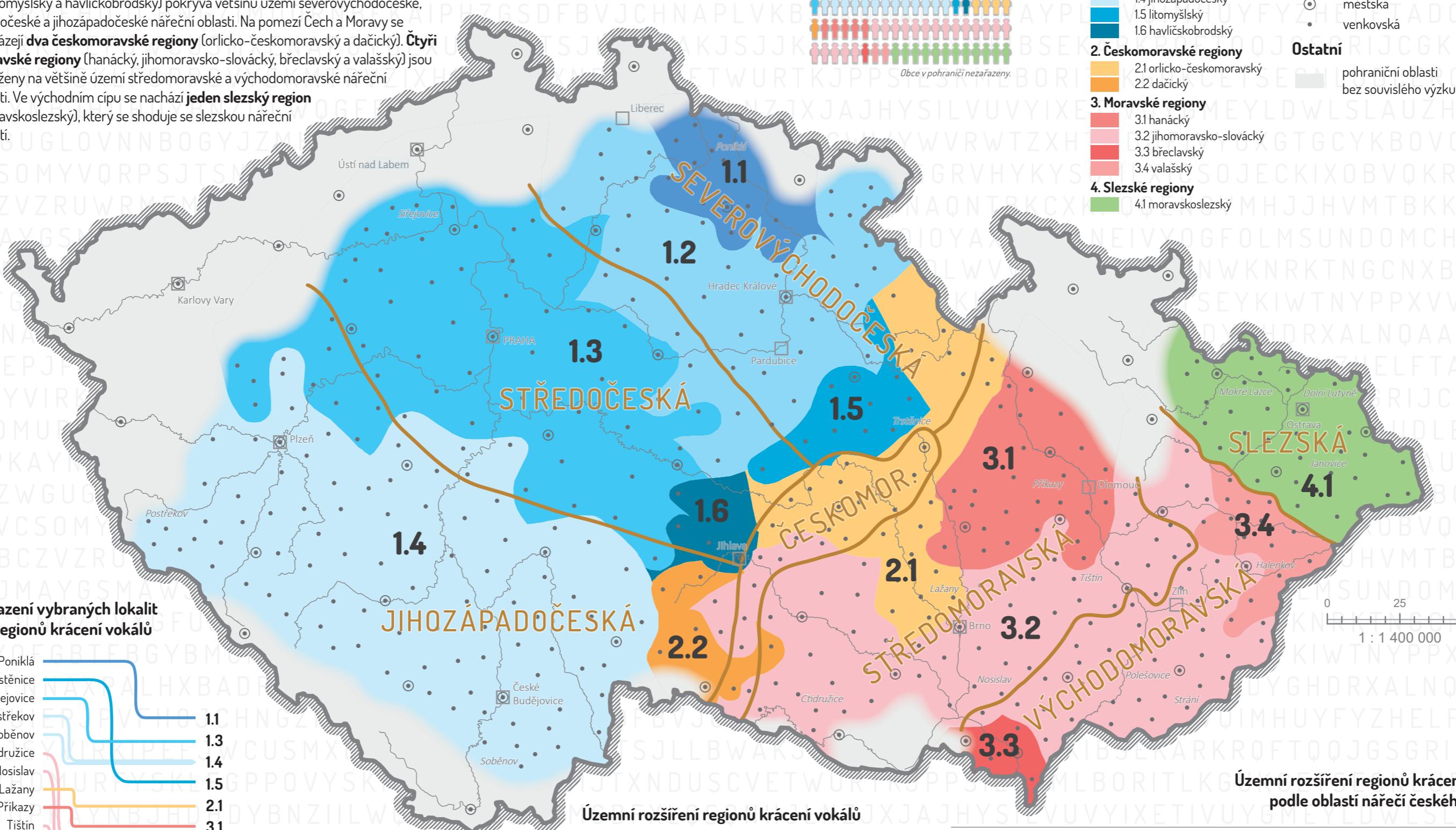
hranice

Lokalita s provedeným výzkumem

- městská
- venkovská

Ostatní

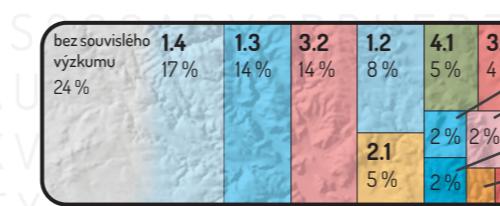
pohraniční oblasti
bez souvislého výzkumu nárečí

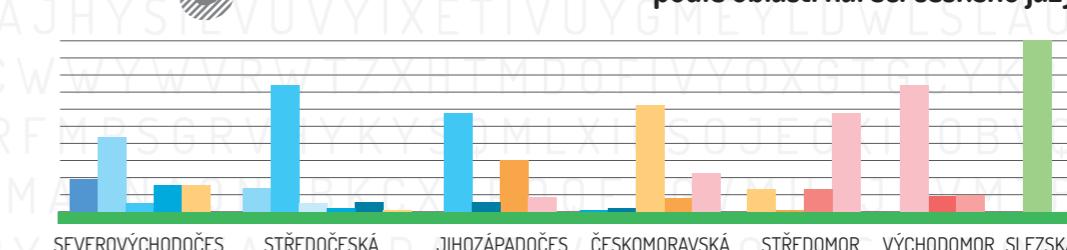
Zařazení vybraných lokalit do regionů krácení vokálů

Poniklá	1.1
Trstěnice	1.2
Sířejovice	1.3
Postřekov	1.4
Soběnov	1.5
Ctidiřice	1.6
Nosislav	2.1
Lažany	2.2
Příkazy	3.1
Tištín	3.2
Polešovice	3.3
Halenkov	3.4
Strání	4.1
Mokré Lazce	4.1
Janovice	4.1
Dolní Lutyně	4.1

Územní rozšíření regionů krácení vokálů

Územní rozšíření regionů krácení vokálů podle oblastí nárečí českého jazyka

ZÁVĚR

Cílem **Atlasu nářečí českého jazyka: krácení vokálů** je přiblížit čtenářům problematiku krácení vokálů novým způsobem práce s daty výzkumu nářečí v České republice a odlišnou formou jejich vizualizace. Atlas je jedinečný vytvořeným vizuálním stylem prostřednictvím analytických nářečních map s nově sestaveným znakovým klíčem. Ten vznikl pro 16 nářečních map z Českého jazykového atlasu vybraných na základě několika kritérií. Hlavním kritériem bylo zobrazení výsledků krácení vokálů v nářečích českého jazyka.

Atlas je rozdělen na dva oddíly. První oddíl představuje analytické nářeční mapy znázorňující krácení vokálů u vybraných slov. Mapy zachycují prostorové rozložení hláskových variant v prvním, v některých případech i v jiném pádě. Pro každé slovo (vždy jen pro 1. pád) byly jednotlivé hláskové varianty vyhodnoceny podle počtu obyvatel, kteří je užívají. Pomocí dendrogramu se sledovalo rozložení hláskových variant v dialektologicky specifických lokalitách.

Druhý oddíl atlasu obsahuje syntetické nářeční mapy vzniklé typizací a regionalizací. Mapy typů a regionů byly zpracovány shodně s mapami v prvním oddíle a vymezené typy a regiony porovnány s počtem obyvatel a rozlohou České republiky. Syntetické nářeční mapy představují vyvrcholení kartografické práce a přináší hodnotné dialektologické výsledky.

Mapa typů nářečí je odvozena z 12 analytických nářečních map, které vstupovaly do překryvné analýzy. Po zpracování jejich výsledků vzniklo šest typů území s různým krácením vokálů – typ s převážně dlouhými vokály, který se rozkládá zejména ve středních Čechách, zasahuje také do severní části Čech a do oblasti jihozápadně od Vysokého Mýta. Zkoumané obměny v tomto typu se vyskytovaly s dlouhým vokálem minimálně v 70 %. Dalším je typ spíše dlouhých vokálů, zaujímající území většiny Čech. Zde se varianty jednotlivých slov vyskytovaly v 30 % až 69 % s dlouhým vokálem. Třetím byl typ s rovnoměrným podílem krátkých a dlouhých vokálů, který se rozkládá na česko-moravské hranici, odkud zasahuje na sever až na Letohradsko a na jih k Blansku. Dále lze tento typ nalézt na Břeclavsku a na území od Bernartic nad Odrou až po Újezd. V obměnách tohoto typu se vyskytl krátký či dlouhý vokál v maximálně 29 %. Čtvrtý je typ spíše krátkých vokálů, jenž se rozkládá na většině na většině území Moravy, konkrétně od Třebíčska až ke Vsetínu a Lipníku nad Bečvou. Pátý je typ převážně krátkých vokálů, který se rozkládá v širším okolí Olomouce a jehož varianty obsahují 70 % až 89 % krátkých variant. Posledním je typ pouze krátkých vokálů

zaujímající oblasti Opavska, Ostravská, Českokrumenská a Příborská. Sledované obměny mají v tomto typu vždy krátký vokál.

Při porovnání typologie atlusu s průběhem oblastí českého jazyka lze všimnout podoby v některých částech České republiky. Absolutní shoda panuje u slezských nářečí. Podobné rozložení lze vysledovat v Čechách, kde převážně dlouhý typ převažuje ve středočeské a spíše dlouhý typ v severovýchodočeské a jihozápadocheské nářeční oblasti. Výsledky typizace poukazují na rozdíl v rozložení českomoravské nářeční oblasti a typu s rovnoměrným podílem krátkých a dlouhých vokálů sledovaných slov, který může být považován za oblast přechodu českých a moravských nářečí. Ve výsledné typologii je však na rozdíl od českomoravské nářeční oblasti rozšířen tento přechodný typ spíše v severní části česko-moravské hranice zasahující až k Orlickým horám. Po porovnání se nejrozdilnější situací vyskytuje na jižní a východní Moravě, kde převažuje typ spíše krátkých vokálů. Pouze na Hané se vyskytuje typ s převážně krátkými vokály.

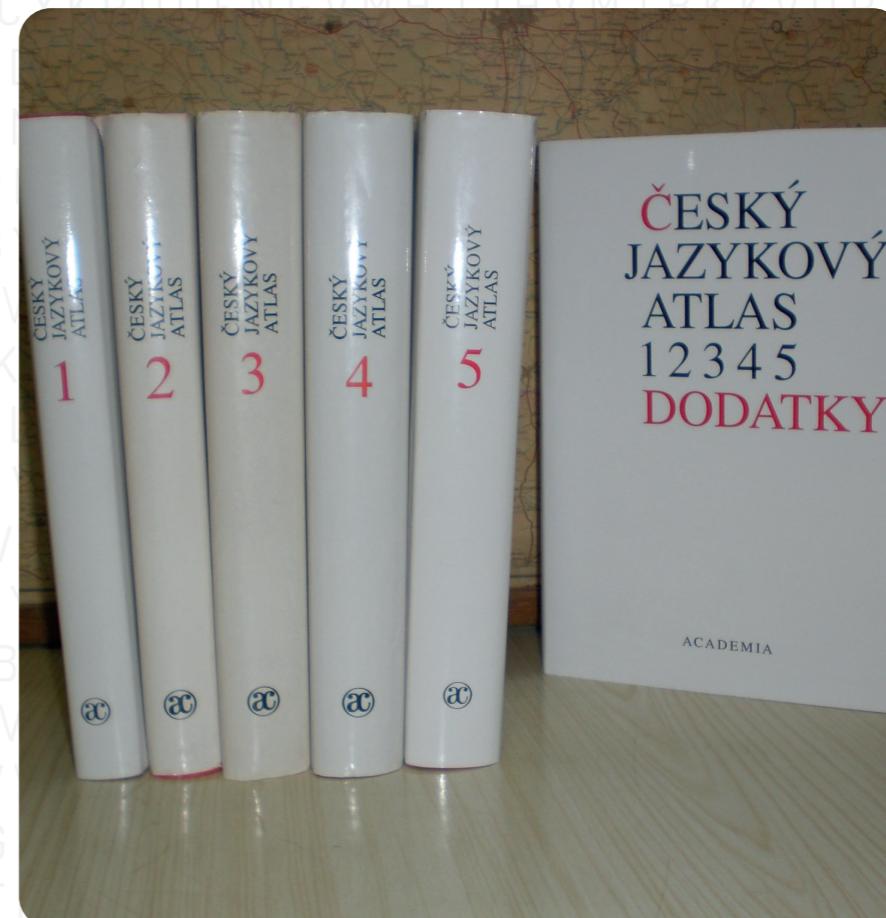
Regionalizace vycházela z výše sestavené typologie. Pomocí vizuální analýzy byly určeny hranice regionů s jedinečným rozložením typů krácení vokálů. Výsledných 13 specifických regionů krácení vokálů bylo rozděleno do čtyř skupin podle geografické polohy (české, českomoravské, moravské a slezské). Do českých regionů byly zařazeny podkrkonošský, severovýchodočeský, středočeský, jihozápadocheský, litomyšlský a havlíčkobrodský region. Českomoravské regiony se skládají z orlicko-českomoravského a dačického regionu. Do moravských regionů patří hanácký, jihomoravsko-slovácký, břeclavský a valašský region. Slezské regiony jsou zastoupeny pouze regionem moravskoslezským.

Při porovnání výsledné regionalizace s mapou nářečí českého jazyka je na první pohled zřejmá podobnost českých regionů se skupinou českých nářečí v užším smyslu, a to zejména v severních a středních Čechách. Naopak v jižní části Čech vymezuje regionalizace jednolité území, ve kterém se vyskytují pouze varianty obsahující spíše dlouhé vokály. Výrazným rozdílem je existence přechodného území českomoravských nářečí, kde se hláskové varianty řadí do typu s rovnoměrným podílem krátkých a dlouhých vokálů.

U dialektů na Moravě je největším rozdílem sloučení většiny středomoravských a východomoravských nářečí do jednoho jihomoravsko-slováckého regionu. Při regionalizaci krácení vokálů vznikl specifický břeclavský region, ve kterém se vyskytují pouze typy

s rovnoměrným podílem krátkých a dlouhých vokálů. Na východním okraji Moravy byl vymezen valašský region, který zahruba koresponduje s územním rozložením severní části východomoravské nářeční oblasti. Na střední Moravě si lze také všimnout podoby hanáckého regionu s centrální částí středomoravské nářeční oblasti. Absolutní shoda se vyskytla pouze ve východním cípu republiky u moravskoslezského regionu a slezské nářeční oblasti.

Atlas a jeho výsledky poslouží dialektologům nejenom jako ukázka alternativní vizualizace dialektologických dat k ČJA, ale i jako analytický dokument pojednávající o krácení vokálů v nářečích českého jazyka. Výsledky kartografické syntézy jsou důkazem úspěšného a prospěšného přiblížení dialektologického a kartografického výzkumu na jedné straně a akademické komunity a laické veřejnosti na straně druhé. Obdobné propojení dialektologů a kartografů lze uplatnit i při řešení dalších dialektologických jevů.

LITERATURA

BALHAR, Jan et al. Český jazykový atlas 5. [online]. 2., elektronické, opravené a doplněné vyd. Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, 2016. [cit. 3. 11. 2020] ISBN 978-80-86496-95-5. Dostupné z: <https://cja.ujc.cas.cz/CJA5/>

BALHAR, Jan; JANČÁK, Pavel et al. Český jazykový atlas: O slovníku. [online]. 2., elektronické, opravené a doplněné vyd. Dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, 2018. [cit. 3. 11. 2020] ISBN 978-80-88211-06-8. Dostupné z: <https://cja.ujc.cas.cz/e-cja/>

ČÍŽMÁROVÁ, Libuše; KLOFEROVÁ, Stanislava; ŠÍPKOVÁ, Milena. *Jak se kde mluví: nářečí v České republice*. In: PRAVDOVÁ, Markéta (ed.) *Čeština nově od A do Ž*. Praha: Academia, Lidové noviny, 2016. ISBN 978-80-200-2560-9.

IREINOVÁ, Martina; KONEČNÁ, Hana. Český jazykový atlas v datech In: ČMEJRKOVÁ, Světlana; HOFFMANOVÁ, Jana; KLÍMOVÁ, Jana (eds.) *Čeština v pohledu synchronním a diachronním: Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český*. Praha: Karolinum, 2012, s. 303-306. ISBN 978-80-246-2121-0.

IREINOVÁ, Martina; KONEČNÁ, Hana. Nářečí dříve a nyní: Český jazykový atlas. [online]. Praha: Středisko společných činností AV ČR, 2015 [cit. 3. 11. 2020]. ISSN 2464-6245. Dostupné z: <https://www.academia.cz/uploads/media/preview/0001/04/4eb8f01a3ac166949fdc807473da709ce48daade.pdf/>

IREINOVÁ, Martina; KONEČNÁ, Hana. Slovník nářečí českého jazyka. [online]. Praha: Středisko společných činností AV ČR, 2016 [cit. 3. 11. 2020]. ISSN 2464-6245. Dostupné z: <https://www.academia.cz/uploads/media/preview/0001/04/f11bf4dc39fdcf44317ce78e528cd9954221f441.pdf/>

IREINOVÁ, Martina; KONEČNÁ, Hana. Český jazykový atlas v datech a obrazech. [online]. [cit. 11. 3. 2020]. Dostupné z: http://ujc.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/sys/galerie-download/ste-vyroci/konference-files/Ireinova-Konecna.PDF_826595220.pdf/

KLOFEROVÁ, Stanislava. Nad svazky izoglos v Českém jazykovém atlase. Naše řec. [online]. 2003, 86 (1), s. 5-18 [cit. 11. 3. 2020]. ISSN 2571-0893. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7706>

KLOFEROVÁ, Stanislava. *Dialektologie*. In: PLESKALOVÁ, Jana; KRČMOVÁ, Marie; VEČERKA, Radoslav; KARLÍK, Petr (eds.) *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 336-376. ISBN 978-80-200-1523-5.

KLOFEROVÁ, Stanislava. Český jazykový atlas a čeština. In: ČMEJRKOVÁ, Světlana; HOFFMANOVÁ, Jana; KLÍMOVÁ, Jana (eds.) *Čeština v pohledu synchronním a diachronním: Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český*. Praha: Karolinum, 2012, s. 297-302. ISBN 978-80-246-2121-0.

KLOFEROVÁ, Stanislava. *Dialektologie*. In: KARLÍK, Petr; NEKULA, Marek; PLESKALOVÁ, Jana (eds.) CzechEncy: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017a [cit. 8. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovnik/DIALEKTologie/>

KLOFEROVÁ Stanislava. *Dialekt*. In: KARLÍK, Petr; NEKULA, Marek; PLESKALOVÁ, Jana (eds.) CzechEncy: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017b [cit. 8. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovnik/DIALEKT/>

KLOFEROVÁ, Stanislava. *Jazykový zeměpis*. In: KARLÍK, Petr; NEKULA, Marek; PLESKALOVÁ, Jana (eds.) CzechEncy: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017c [cit. 8. 11. 2020]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/JAZYKOVÝ_ZEMĚPIS/

KLOFEROVÁ, Stanislava. *Jazykovězeměpisná metoda*. In: KARLÍK, Petr; NEKULA, Marek; PLESKALOVÁ, Jana (eds.) CzechEncy: *Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017d [cit. 8. 11. 2020]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovnik/JAZYKOVĚZEMĚPISNÁ_METODA/

VONDRAKOVÁ, Alena; VOŽENÍLEK, Vít et al. *Atlas vysokého školství v České republice 2001–2014*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5139-8.

VOŽENÍLEK, Vít; KAŇOK, Jaromír et al. *Metody tematické kartografie: vizualizace prostorových jevů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2790-4.

VOŽENÍLEK, Vít; KOZÁKOVÁ, Magdaléna. *Geoinformation Technologies in Atlas Production*. In: GAJOS, Małgorzata; STYBLIŃSKA, Małgorzata (eds.) *Geoinformation Challenges*. Katowice, Uniwersytet Śląski, 2008, pp. 291-303. ISBN 83-918826-4-0. ISSN 953-6129-31-0.

VOŽENÍLEK, Vít; VONDRAKOVÁ, Alena. *Systematic Cartography in Web Atlas Engineering*. Proceedings of the 17th International Multidisciplinary Scientific GeoConference SGEM 2017, (SGEM2017) 29 June - 5 July, 2017, Vol. 17, Issue 23, 679-686 pp, ISBN 978-619-7408-03-4. ISSN 1314-2704, DOI: 10.5593/sgem2017/23/S11.085

REJSTŘÍK

Albrechtice n. Vlt. 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43
Buková 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43
Bukovac 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43

EDIČNÍ ŘADA M-A-P-S·

MAPS AND ATLAS PRODUCT SERIES

Ediční řada M-A-P-S· (Map and Atlas Product Series) je určena k podpoře publikáční činnosti pracovníků a studentů Katedry geoinformatiky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. V rámci Ediční řady M-A-P-S· je možné publikovat výsledky dosažené při vědecko-výzkumné činnosti a studiu na PřF UP ve formě mapy, souboru map nebo atlasu (v analogové či digitální formě). Všechny tituly procházejí recenzním řízením dvěma nezávislými oponenty (kartografem a tematikem) a jsou vydávány přednostně ve Vydavatelství Univerzity Palackého.

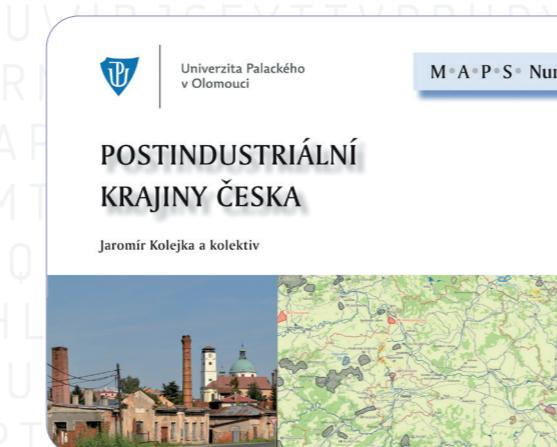
Licenční nakladatelské smlouvy jsou uzavírány v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském a o právech souvisejících s právem autorským. Vydání publikace se řídí směrnicí rektora UP č. B3-14/7-SR Ediční činnost Univerzity Palackého v Olomouci.

Složení ediční rady M-A-P-S·

prof. RNDr. Vít Voženílek, CSc. (předseda, UP Olomouc),
 prof. Ing. Bohuslav Veverka, DrSc. (Česká kartografická společnost),
 doc. RNDr. Dagmar Kusendová, CSc. (UK Bratislava),
 doc. RNDr. Tomáš Hudeček, Ph.D. (VŠCHT v Praze),
 RNDr. Ladislav Plánka, CSc. (Česká kartografická společnost),
 Mgr. Zdeněk Stachoň, Ph.D. (MU Brno),
 Mgr. Pavel Sedlák, Ph.D. (Univerzita Pardubice),
 RNDr. Alena Vondráková, Ph.D., LL.M. (UP Olomouc).

Tituly v ediční řadě M-A-P-S·

- Voženílek, V., Šaradín, P. a kol. (2009): *Atlas voleb do Zastupitelstva Olomouckého kraje 2000, 2004 a 2008* (M-A-P-S· 1)
- Burian, J. a kol. (2010): *Vývoj města Olomouce v letech 1930–2009 na základě analýzy funkčních ploch* (M-A-P-S· 2)
- Květoň, V., Voženílek, V. (2011): *Klimatické oblasti Česka: klasifikace podle Quitta za období 1961–2000* (M-A-P-S· 3)
- Pászto, V., Brychtová, A. a kol. (2012): *Obce České republiky – příslušnost k venkovskému a městskému prostoru k 31. 12. 2010* (M-A-P-S· 4)
- Vondráková, A. a kol. (2012): *Dopravní dostupnost Prahy – časová dostupnost v silniční a železniční síti v roce 2012* (M-A-P-S· 5)
- Bělka, L., Voženílek, V. (2016): *Prototyp topografické ortofotomapy 1: 25 000: SOLNICE M-33-069-A-d* (M-A-P-S· 6)
- Bělka, L., Voženílek, V. (2016): *Prototyp topografické ortofotomapy 1: 5 000: SOLNICE* (M-A-P-S· 7)
- Samec, P. a kol. (2016): *Zóny ohrožení lesů České republiky* (M-A-P-S· 8)
- Samec, P. a kol. (2016): *Růstové podmínky lesů České republiky* (M-A-P-S· 9)
- Samec, P. a kol. (2016): *Stav ekosystémů České republiky* (M-A-P-S· 10)
- Hudeček, T. a kol. (2016): *Atlas dopravní dostupnosti v České republice* (M-A-P-S· 11)
- Vondráková, A., Voženílek, V., Rychtaříková, J. (2016): *Atlas vysokého školství v České republice 2001–2014* (M-A-P-S· 12)
- Kolejka, J. a kol. (2018): *Postindustriální krajina Česka: typologie na základě identifikace a vymezení z roku 2012* (M-A-P-S· 13)
- Vondráková, A., Rychtaříková, J., Voženílek, V. a kol. (2020): *Obyvatelstvo Česka – Vitální index* (M-A-P-S· 14)
- Vondráková, A., Rychtaříková, J., Voženílek, V. a kol. (2020): *Obyvatelstvo Česka – Věková struktura* (M-A-P-S· 15)
- Vondráková, A., Rychtaříková, J., Voženílek, V. a kol. (2020): *Obyvatelstvo Česka – Index ekonomického zatížení* (M-A-P-S· 16)
- Samec, P., Voženílek, V., Barvíř, R., Vondráková, A. (2020): *Trvalé abiotické predispozice chřadnutí lesů* (M-A-P-S· 17)
- Ireinová, M., Voženílek, V., Pospišil, M., Koníček, J., Vondráková, A. (2020): *Atlas nářecí českého jazyka – krácení vokálů* (M-A-P-S· 18)

Vydavatelství

KATEDRA GEOINFORMATIKY
Univerzita Palackého v Olomouci

DIALEKTOLOGICKÉ ODDĚLENÍ ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ

AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY, BRNO

Dialektologické oddělení je součástí Ústavu pro jazyk český od jeho založení v roce 1946. V roce 1952 vznikla pobočka v Brně, po reorganizaci ústavu v roce 1983 sem byla převedena téměř veškerá dialektologická činnost. V současnosti je brněnské dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., jediným akademickým pracovištěm v České republice, které se systematicky zabývá zkoumáním tradičních teritoriálních dialektů a jejich vývojem.

Po vzniku dialektologického oddělení Ústavu pro jazyk český započaly soustavné výzkumy dialektů českého jazyka. Jejich počátky jsou spjaty s korespondenčními anketami: dotazníky byly rozesílány do vybraných obcí a neškolení dopisovatelé (zprav. učitelé) je po vyplnění vraceli zpět do ústavu. O výzkumy byl velký zájem: v první fázi, kdy se zkoumalо takřka ve všech obcích, v nichž byla škola, se vrátilo téměř 95 % vyplňených dotazníků.

Zkušenosti z těchto výzkumů i ze zpracovávání získaného nárečního materiálu byly využity při připravných pracích pro *Český jazykový atlas* (Academia: 1992–2011, 6 svazků; HTML verze <https://cja.ujc.cas.cz/e-cja/>, PDF verze <https://cja.ujc.cas.cz/>): při tvorbě dotazníku, sítě zkoumaných lokalit a při sestavování metodologie celoúzemního nárečního výzkumu.

Český jazykový atlas představuje na téměř 1600 mapách opatřených komentáři územní rozrůznění českého jazyka, ukazuje stav tradičních nárečí v 60. letech 20. století, podává všeobecný pohled na dialekty a postihuje tendenze jejich vývoje.

Od roku 2011 brněnskí dialektologové zpracovávají první celonárodní náreční slovník. Zdrojem nárečního materiálu pro hesla *Slovníku nárečí českého jazyka* (<https://sncj.ujc.cas.cz/>; dosud A–Č) je Archiv lidového jazyka, založený v dialektologickém oddělení již v roce 1952 s cílem uchovat bohatství náreční slovní zásoby. V archivu jsou uložena excerpta z nárečních textů (tištěných i rukopisných) z Čech, Moravy i Slezska (nejstarší doklady jsou z druhé poloviny 19. století). Dialektologové archiv neustále rozšiřují jak o náreční materiál ze starších zdrojů, tak o záznamy z nárečních výzkumů, na které pravidelně vyjíždějí. V současnosti archiv obsahuje více než 1,5 milionu dokladů.

V dialektologickém oddělení vzniká také *Slovník pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku* (od roku 2014 jsou hesla zveřejňována na <https://spjms.ujc.cas.cz/>), postupně se zpracovává zhruba 225 tisíc záznamů z území historické Moravy a české části Slezska.

Připravuje se interaktivní propojení obou slovníkových děl s *Českým jazykovým atlasem*. Náreční slovní zásoba tak bude představena komplexně – ve sféře apelativní i propriální.

Členové oddělení se dlouhodobě podílejí také na vzniku mezinárodních jazykových atlasů. Jsou autory či spoluautory několika map a komentářů *Evropského jazykového atlasu*, k vydání připravili a autorský se podíleli na svazku *Slovanského jazykového atlasu Reflexy* *tort, *tolt, *tert, *telt, *ort, *olt, v němž je zpracována problematika metatezí likvid.

Náreční slovníky a jazykové atlasy odborným i laickým zájemcům o nárečí prezentují a pro další generace uchovávají mnohá dříve zapomenutá slova – slova, která patřila dříve do každodenní komunikace, byla součástí života našich předků. Zaznamenávají též slova, která slyšíme mezi nárečními mluvčími i při současných výzkumech, ale není jisté, zda je budou znát a užívat i další generace. Díla vznikající v dialektologickém oddělení tak uchovávají cenný jazykový materiál, jež má nezměrnou kulturní a historickou hodnotu.

Podrobnější informace jsou dostupné na www.ujc.cas.cz.

Ústav pro jazyk český
Akademie věd České republiky

KATEDRA GEOINFORMATIKY

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Katedra geoinformatiky byla založena v roce 2001 na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci vyčleněním z Katedry geografie. V současnosti je předním akademickým pracovištěm v geoinformatice a kartografii v České republice s mezinárodním významem. Zaměřuje se především na geoinformatiku, geoinformační technologie a kartografii ve vzdělávání, výzkumu a propagaci u nás i v zahraničí.

Katedra geoinformatiky garantuje studium geoinformatiky a kartografie ve všech stupních (bakalářský, navazující magisterský a doktorský v denní i kombinované formě) s důrazem na geovědní úlohy, tvorbu map, atlasů a sestavování počítačových modelů, simulací a aplikací. Katedra je zapojena v programu Erasmus Mundus Joint Master Degree a je zde možné studovat studijní obor Copernicus Master in Digital Earth. Každoročně z katedry vyjíždějí studenti na zahraniční studijní a výzkumné pobedy, stejně tak na katedru přijíždějí studenti z evropských univerzit.

Pracovníci katedry zaměřují své výzkumné aktivity do tří směrů – prostorového modelování geografických jevů v GIS, digitální kartografie a bezkontaktního monitoringu krajiny. Vedli a zapojili se do desítek mezinárodních a národních výzkumných projektů a zpracovali desítky odborných studií a posudků. Velký objem výzkumné činnosti se odráží ve velkém počtu publikovaných vědeckých článků, monografií, map a atlasů.

Aktivity katedry v pořádání konferencí jsou nadprůměrné. Každoročně se v Olomouci pořádají kartografické dny, odborné semináře, konference a zvané přednášky respektovaných odborníků.

KATEDRA GEOINFORMATIKY
Univerzita Palackého v Olomouci

Atlas nárečí českého jazyka - krácení vokálů

Autori

PhDr. Martina Ireneová, Ph.D.

prof. RNDr. Vít Voženílek, CSc.

Mgr. Marek Pospíšil

Mgr. Jakub Koníček

RNDr. Alena Vondráková, Ph.D., LL.M.

Předseda ediční rady

prof. RNDr. Vít Voženílek, CSc.

Odpovědný redaktor

Mgr. Jiří Slavík

Technická redakce

RNDr. Alena Vondráková, Ph.D., LL.M.

Grafický návrh a sazba

Mgr. Jakub Koníček, Mgr. Marek Pospíšil, RNDr. Alena Vondráková, Ph.D., LL.M.

Fotografie

Archiv dialektologického oddělení ÚJČ AV ČR, Ph.D., Viktor Čáp, Jakub Koníček, Petr Janžura

Vydala a vytiskla Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc

www.vydavatelstvi.upol.cz

Publikace neprošla redakční a jazykovou úpravou ve vydavatelství.

1. vydání

Olomouc 2020

ISBN 978-80-244-5846-5

VUP 2020/0433

